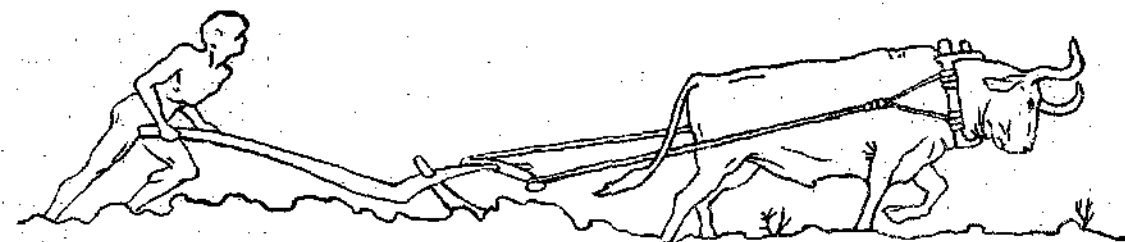

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΑΪΑ
ΥΠΟ ΟΥΪΣΛΕΡ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΪΔ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 15 ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1911

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

Έως τότε ζούσε με τους λογισμούς της εσώτερης μοναξιάς του. Μιά ρήγισσι έχεται να τον ξυπνήσει, και τώρα αληθινά ξανοίγει το παραμύθι που έβλεπε ή φαντασία του και ή θλιμμένη του ζωή. Ήρθε άδικη ώρα που ή βασίλισσα αποχαιρέτησε τον κόσμο. Τώρα φεύγει και ό τραγουδιστής. Απόμεινε το τραγούδι, που θα το αγαπήσουν οι ευγενικές ψυχές, γιατί ή Μοίρα έχάρισε στον ποιητή τη δύναμι ν' αγαπά όσο χίλιες ψυχές μαζί και να λέη τον πόνο του έμορφα και τεχνικά.

Το παραμύθι μάγεψε για πάντα τα μάτια του. Εδνυχισμένος με τη χλωμάδα πεθαμένου όνειρου που πάντα σκέπαζε τη σκέψη και τους στοχασμούς του. Λεπτή, πολιτισμένη, εκλειτή ύπαρξις, που κατοικούσε ένα σώμα άδικημένο από την φύσι και βασανισμένο από το συναίσθημα της άδικίας. Πόσο μεγάλη όδύνη, να περιφρονήσ το δώρον, όπου μ' αυτό θα χαιρόσουνα του κόσμου την έμορφή. Ή ζωή του όλοένα γίνεται αποκλειστικώς συναισθηματική. "Αν θελήσει να την χαρή όπως κάθε άλλος, θα πέσει και θα γείνη κομμάτια.

Στον κόσμο οι ψυχές βαδίζουν πάντα συντροφεμένες. Περισσότερο από κάθε άλλον ό Χρηστομάνος ένοιωσε την ανάγκη της θαλωρής μιας τέτοιας συντροφιάς. «Όλο τη χλωμή σιγαλιά των λιτών έχει μέσα στην ψυχή του». Σταχτιά τα συναισθήματά του και κουρασμένα. Ή λέξις «πεθαμένα» έχεται συχνά στην πένα του. Ή χαρά, πάντα κάτι που πέρασε, θαμμένη στο παρελθόν, που πειά δεν ήμπορεί να είναι. "Αν ανεβαίνη άκόμα στα χείλη του μια παιδική αφέλεια, είναι το παράπονο και ή φωνή της όδύνης. Και εις «Τό βιβλίο της Αυτοκράτειρας Έλισάβετ» και εις τα «Όρφικά Τραγού-

δια» πάντα μια ψυχή άρρωστημένη. Θλιβερό το παραμύθι του: μέσα στο στήθαμο του δειλινού, ποτέ στο γαλάζιο φώς. "Όταν έξαφνα νοιώθει δίπλα του την αφάνταστη έμορφή μιας άλλης, επίσης λυπημένης, επίσης πνευματικής, επίσης ευγενικής ψυχής, φοβάται ή καρδιά του κάθε φορά που φεύγει από κοντά της «σαν μπρός σ' ένα χαμό».

Άγιο τον έγνωρίσα. Σε κάθε μας νέα γνωριμιά, μάς χόριζε γρήγορα μια στιγμή άνάποδη, έπειτα τελειωτικά πειά μια άδυστηρή κριτική για «Τα τρία φιλιά». Τόν αισθάνθηνα περισσότερο στα δυό του βιβλία «Όρφικά Τραγούδια» και «Τό βιβλίο της Αυτοκράτειρας Έλισάβετ». Προτιμώ να ιδώ τον καλλιτέχνη μέσα στο έργο του παρά στην ιδιαιτική του ζωή. Αιτήν, να τη μαντεύσω θέλω παρά να τη γνωρίσω. Ή ζωή ή έξωτερική είναι πολλές φορές δυσαρμονισμένη προς τον έσωτερικόν άνθρωπο, και μάς ξεγελά.

Θρήνος μοιάζει συχνά το έργο του Χρηστομάνου, που δείχνει μέσα στη θαμπή ζωγραφιά το φώς του θανάτου, το φώς το αληθινόν. Ζούμε, αλήθεια, περισσότερο, βαθύτερα μ' εκείνη τη στιγμή που μάς θνιμάει ένα λόγο πικραμένο και μια ματιά, σκιασμένη από μια σκέψη μελαγχολική. "Ας ξεδιπλώσωμε τις πτυχές του μνημονικού μας αυτό θα βρούμε πάντα μονάχο απομεινάρι της χαράς, σημάδι μοναδικό της ευτυχίας. Έγνωρίσα γυναίκα μέσα στην άνθησι της νεότητος της, ύπεροχη, πνευματική, μάγισσα, που το χαμόγέλο της το πιο χαρούμενο το δρόσιζαν φύλλα λουλουδιών μαραμένα.

Την εσωτερικήν ύπόστασι και τη λεπτή αισθησι του Χρηστομάνου, τα είχε δουλεμένα το χέρι της Μοίρας της αγαθής και μαζί το χέρι της κακής Μοίρας. Την τελειότητα ήθελε να την

άποτυπώση παντού σε κάθε του έργον, μεγάλο ή μικρό, σε κάθε λεπτομέρεια γύρω του. Ζητούσε αδιάκοπα την άρμονία που θα είχε ποθήσει στην ιδιότητά του την ύπαρξί. Έφθανε συχνά στην υπερβολή. Δυναμώνε την άσχημιά για να δείξη με πιο όνειρεμένες αποχρώσεις την ιδέα ή τη μορφή που του ήταν αγαπημένα. Δεν έδισταζε να κατέβη τα πιο χαμηλά σκαλοπάτια για να το κατορθώσει. Τολμηρό αυτό, όπου πολλές φορές έδινε την αντίθετη εντύπωση και θάμνωνε την αισθητική συγκίνησι. Αυτό το έβλεπε εις το θέατρό του της «Νέας Σκηνης» όπου, ως το είπαμε άλλοι, γιγαντώθηκε αληθινά μεγάλος διδάσκαλος. Απόμνε, με όλες αυτές τις ελλείψεις, ο λεπτός αισθητικός. Και αυτό είναι το χαρακτηριστικώτερο σημάδι του καλλιτεχνικού του έργου.

Ζωγράφος πολλές φορές υπέροχος όταν ζωγραφίζει την φύσι. Τέτοια και μία σελίδα που δημοσιεύομε. Τόν κόσμο τόν εσωτερικό, των συναισθημάτων, με όλη την προσπάθεια που σπαταλά για αυτό, δεν κατορθώνει να τόν εξωτερικεύσει όπως θα ήθελε. Βαρύ, φορτωμένο, κουραστικό γίνεται το γράμμα του.

Ότι δεν ήμπαρε να υποτάξει τέλεια στην άρμονία που πάντα κληρονομούσε, ήταν η γλώσσα. Ίσως, έπειδή έζησε χρόνια μακριά από την

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

μα, ίσως να είναι το καλύτερο έργο του. Ρεαλιστικό. Έδώ, κάπως βαθύτερη ή αισθησις της γλώσσας. Τα πρόσωπα παρμένα από τόν λαόν. Αντίθετα προς ό,τι είπα παραπάνω, τα ανεβάζει ως τα δικά του τα συναισθήματα, και φαίνονται έτσι συμβατικά.

Κάποια μυτική συγγένεια, ψυχική, υπήρχε μεταξύ της παραμυθένιας βασίλισσας και του διδασκάλου της. Εκείνη, απογοητευμένη από τη ζωή, έκουσία εξόριστη, που είχε ιδανικό της τόν θάνατο. Τέλεια όνειρεμένη έμορφη. Απόκληρος αυτός της φύσεως, με κάποια κακία συγκαταμένη έναντιόν του κόσμου, απελπισμένα ανοίγει τα χέρια προς το χρυσό όνειρο.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΙΣΑΒΕΤ

ΚΕΡΚΥΡΑ: Μου έδειξε όλο το παλάτι, κάμαρα προς κάμαρα. Σα στα παραμύθια ήταν όσα έβλεπα και τότε Έκείνη ή ίδια μου τάδειχνε αυτά. Έτσι κάνουν οι καλές νεράιδες οι φεγγαρογενμένες με τα βοσκοπούλα τα πλαγυμένα.

Από το περιστύλιο ή Αυτοκράτειρα πέρασε ίσα στα δώματά της. Σ' αυτά τα διαμερίσματα σκόρασε όλη την ψυχή της: είναι το

πιο εξαίσια ποιητικό πράμα που θα μπορούσε κανείς να φαντασθή και που θα όνειρευότανε νάβρισκε σ' αυτό το σπίτι και σ' αυτόν τόν τόπο.

— Μονάχη μου τάβαλα όλα σε τάξη, είπε, και μονάχη μου διάλεξα το καθετί. Γι' αυτό αισθάνομαι τόν έαυτό μου λιγώτερο ξένο εδώ παρά στη Βιέννη.

«Είναι μεγάλη απόσταση, αποκοιθήκα μέσα μου, απ' αυτά εδώ τα δώματα ίσα με τις φανταχτερές σάλες της Μπούργ στη Βιέννη που όλα

πατριίδα και έγραφε τόσο καλά τα γερμανικά όπου και συνεργάτης από τούς διαλεκτικούς του «Νέου Έλεύθερου Τύπου» ήταν, να έχασε το αίσθημα της δημοτικης ή, καλύτερα, να μην τόν ένοιωσε βαθιά όσο ταίριαζε σε Έλληνα λογογράφον. Γι' αυτό είναι ακανόνιστη και δύσκολη και ακόμα, συχνά, άταιριαστη ή λέξι με τόν συναισθημα που θέλει να ζωγραφίσω. Δεν έχω πρόχειρο τόν άθηναϊκό του μυθιστόρημα «Η Κερβία Κούκλα», όπου έγραφε άργότερα πολύ, αφού ξανάζησε ο Χρηστομάνος στην Ελλάδα και ζυμώθηκε κάπως με την έδώ ζωή. Τυπώνεται τώρα σε βιβλίο. «Απ' ό,τι θυμούνται, ίσως να είναι το καλύτερο έργο του. Ρεαλιστικό. Έδώ, κάπως βαθύτερη ή αισθησις της γλώσσας. Τα πρόσωπα παρμένα από τόν λαόν. Αντίθετα προς ό,τι είπα παραπάνω, τα ανεβάζει ως τα δικά του τα συναισθήματα, και φαίνονται έτσι συμβατικά. Κάποια μυτική συγγένεια, ψυχική, υπήρχε μεταξύ της παραμυθένιας βασίλισσας και του διδασκάλου της. Εκείνη, απογοητευμένη από τη ζωή, έκουσία εξόριστη, που είχε ιδανικό της τόν θάνατο. Τέλεια όνειρεμένη έμορφη. Απόκληρος αυτός της φύσεως, με κάποια κακία συγκαταμένη έναντιόν του κόσμου, απελπισμένα ανοίγει τα χέρια προς το χρυσό όνειρο.»

θυμίζουν κάποιαν ιδέα, μα τίποτα δεν ξυπνά ένα αίσθημα». Έδώ σ' αυτό το home, που τόν δημιούργησε μονάχη της απ' άκρη σ' άκρη, τα χαρακτηριστικά της ύπεροχης υπάρεξας καθαρώτερα ακόμα ξαναγοναί. Από την κάθε γωνιά των δωματιών αυτών αναβούζει τόν τραγούδι και τόν φέγγος της εξαίσιας λύπης που περιδιαβαίνει αποφυλλίζοντας την ώρισιση της για όποιον μπορεί να την ιδή και να την ακούση. Παντού σχήματα άβρα και σπάνια, άγχοχρωμίες δίχως όνομα που μοιάζουν με μύρα ξέφυγα, χρυσάφια σκοτεινιασμένα από παλιούς χρόνους ξεχασμένους, φατίσματα που χλωμαίνουν και σβώνουν άπαλά. Τέτοιος έπρεπε να τόν και ο γυναικόν της Πηνελόπης και της Έλένης, αν αυτές οι ευγενικές και γλυκοψυχες γυναίκες είχαν τή συναισθησι της λαμπροσύνης των όνειρων τους.

Και ήταν εδώ θρονιά καλοφτιαγμένα σαν κ' εκείνο που ή Άδράστη έφερε της Έλένης να καθήση, της Όρισινης θρόνο, με χωνεμένα άσημα και σιντέφια, και τόν καθένα σκεπασμένο με μίαν άγυρολέυκη παχύμαλλη προβιά, και σκαμνία όμορφα νάναβαστούν γυναικεία πόδια γλυκομάλαγα σαν άσπρα περιστέρια, και άψηλές ντουλάπες σαν της Πηνελόπης που φύλαγε μέσα τα μοσχολόγια της πέπλα τάλι-κοπλουμισμένα. Μία πιθαμή μονάχη ψηλότερ' απ' τόν πάτωμα είναι στημένο στην κρεββατοκάμαρη τόν άπλόχωρο ελληνικό λίκτρο, δουλεμένο στην έντέλεια, όμοιο με κείνο που θήλιασε ο Όδυσσεύς άπάνω στη οίκα της έλιδας: στις τορνευτές όλοστιλβνες κολώνες Νύμφες αναγέρων όσαν ποδοκλιμένες, άναβαστώντας τόν προσέφυρο που τόν τριγυρνούν όνειρατά άλαφρότερα και μιά χλαίνα πορφυρομέταξη είναι άπλωμένη στο φίλυπνο τόν στρώμα: — έτσι και ή Έλένη, ή άταιριαστη τού Δία θυγατέρα, παράγειλε στις δούλες και στις παρακόρες της να στρώσουν τού Τηλέμαχου για να χαρή τόν ύπνο τόν γλυκό... Σιμά στο κρεββάτι βρίσκειται ένα προσεχητήρι ξύλινο και πάνω σ' αυτό ένα εικό-νισμα άσημένο βυζαντινό της Παναγίας. Στους τοίχους ζωγραφίες όλο χρώματα άνοιχτά με πόν ήλιο και τραγούδι μέσα τους: ή άγαπημένη κόρη της ή Βαλερία — μιά συμφωνία από άγχιες ροδίνες — κουκουλωμένη σ' ένα σύννεφο από άνθη μυγδαλιάς. Και θανάσια βάζα άρχαϊκά από εκείνο τόν πανάρχαιο γλαυκό γυαλί που θρύφαλά του βρισκονται μες τούς άρχαίους τάφους δίπλα στα κόκκαλα των νεκρών. Τα λουλούδια που παντού σκορπίζουν τού μυστηρίου τους τόν λιβάνι, τή χάρη τους τήν άβρη κ' επιθανάτια, είναι μ' έναν τρόπο βαλμένα όμαδί που φαίνον-

ται σαν όργανωμένα σε μιά ζωή καινούργια: σ' αυτά τα δώματα αισθάνεται κανείς γύρω του να γλυκοζούν όλοτρεμες οι αϊθέρια ψυχίτες εξαίσια φουρκιων πλασματών και είναι σάματις όλα τάνθη, στην προσαγή κάποιας νεράιδας, βασίλισσας των λουλουδιών, να ξεκίνησαν απ' όλα τα λιβάδια κ' απ' όλα τα περιβόλια νάρθουν έδώ να προσκνήσουν και σ' ΕΚΕΙΝΗΣ μέσα τήν πνοή να μοσχασάνουν και με τόν μύρο τους μαζί νάπαλοχύσουν τούς πόθους Έκείνης. Από τή σκεπή κρέμονται καντήλες χάλκινες σαν άρχαίοι άμφορείς σε σχήματα λουλουδιών ή κογγυλιών με Νύμφες και Τρίτωνες μπρονζίνους που ανάμεσα σ' αυτά τάνθη και τα κογγύλια άδράχονται απ' τα γλυκομάλαγα κορμιά και κάνουνε συμπλέγματα έρωτά-θυμα. Κι' όπου τόν βλέπει ο νοός συλλογιέται όρισθύμιστα τόν intérieures πούχει στις ζωγραφίες του ο Burne Jones, αισθητικά και υπερεπιτυμένα ίσα μ' εκεί που άρχίζει ή όδύνη.

Τόσο πλούσια και συνάμα τόσο άβρα και άπόκοσμα είναι όλα τα άντικείμενα σαν ιδωμένα σε κάποιαν άλλη ζήση και φτιαγμένα από άσώματα υλικά! Άλλά και κάτι άλλο βρίσκειται μέσα τους παρ' ό,τι βλέπει κανείς και στα πιο όνειρεμένα έργα τέχνης: είναι ή άδυσώκητη άσπλαχνία της άρχαίας Είμαρμένης — ο μαύρος ήλιος που καίει μέσα της που και σ' αυτήν έδώ τήν κατοικία έχει οίξει τόν ήσκιο του. Και είναι Εκείνη μιά σύνθεσις απ' όλες αυτές τις θλιβεράδες και όρισύνες που τις έσασκάνει μέσα της, που τις ξυπνά σε μιά ζωή άνώτερη και έπειτα τις σκορπίζει γύρω της. — Κ' Εκείνη με πήγαινε γύρω σ' όλα αυτά τα δώματα, όλα τόνα πιο μαγευτικό από τάλλο, όλα σά βγαλμένα από κάποιο παραμύθι, όχι τόσο για τήν έξωτερική τους λαμπροσύνη παρ' όσο για τήν ψυχική άτμοσφαιρα που κρυφοζούνε μέσα της.

Στό δεύτερο πάτωμα (άπό πάνω άρχίζοντας) βρισκονται τα διαμερίσματα τόν προωρισμένα για τόν Αυτοκράτορα και για τόν άρχιδουκικό ζευγάρι: Βαλερία και Φράνς Σαλβάτωρ.

— Είναι κρίμα, ό,τι ο γαμπρός μου δε θέλει νάρθη έδώ, είπε ή Αυτοκράτειρα, μολονότι τόν έκαμα να έλπιζε πως θα βρή τόν καλύτερο κνήγι των κάρων στα βουνά της Άλβανίας. Άλλά δεν πολυεμπιστεύεται στην κειθερά του, πρόσθεσε σταστεία. Μιά φορά μονάχη ήρθε, τήν περασμένη άνοιξη, και φεύγοντας τόν είπε καθαρά πως δε θα τόν ξαναδοίμε αυτός προτιμά τήν Άνω Αυστρία και δεν μπορεί να υποφέρει τις έλιες και τή θάλασσα, κ' ή άρχιδούκισσα Βαλερία άγαπή τόν άντρα της πολύ και γι' αυτό της άρέσει ό,τι άρέσει και αυτόνου.

Και σ' αὐτὰ τὰ λόγια ἡ φωνὴ τῆς Αὐτοκράτειρας ἀκούστηκε σὰ ραγισμένο γιαλί — θλιβερὰ παράφορδη. Ἐπειτα πρόσθεσε:

— Στὴ διαθήκη μου ἀφήνω τὸ Ἀχιλλεῖον στὴν Ἀρχιδουκίσσα ἀλλὰ εἶναι πολὺ πιθανὸν πὼς θάποχτήσῃ μεγάλην οἰκογένεια καὶ γι' αὐτὸ θὰ ἦναι τὸ καλύτερο νὰ τὸ πουλήσω καὶ τὰ παιδιὰ τῆς νὰ πάρουν τὸ χρήμα. Θὰ δώσω μάλιστα μαζί τὸ ἰδιαιτέρό μου ἀσημικὸ μὲ τὸ δελφίνι μου χαραγμένο ἐπάνω. Ἵσως τὸ πάσῃ τότε κανένας Ἀμερικανὸς: ἔχω ἕνα μεσίτη στὴν Ἀμερική πὸν συῦδωσε αὐτὴ τὴ συμβουλή.

Ἔτοιμιλοῦσεν ΕΚΕΙΝΗ, ἡ ἀποστραμμένη ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ἐναρκαστικὴ τῆς ἀπόκοσμης γαλήνης καὶ τοῦ οὐνείρου. Θαρρεῖ κανεὶς μερικὲς φορές πὼς θέλει νὰναγκάσῃ τὸν ἑαυτὸ τῆς νῆναι μιὰ γυναῖκα σὰν τίς ἄλλες, μὲ τὸ μυαλό τῆς τετρακόσα, πὸν νὰ μὴ συλλογιέται παρὰ μόνο γιὰ χρήσιμα καὶ συνειδησιμὰ πράματα καὶ ὅλο γιὰ τέτοια νὰ μιλήσῃ. Πασχίζει γιὰ νὰ τὸ καταφέρῃ, καὶ μολαταῦτα καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ χυδαῖα καὶ ἐφήμερα, μὲ τὴν ἀγγίξει, σκορπίζει μιὰ λίμνη σὰν ἀπὸ κάτι αἰώνιο.

Ἀπ' τὸ περιστάλιο, διαβαίνοντας ἀπὸ μιὰ διπλοκάρφωτη καὶ στέρεη πύλη δίφυλλη, ἀρχαία καὶ χάλκινη, καθὼς κ' ἀπ' τὰ δωμάτια τῆς Αὐτοκράτειρας, βγαίνοντας ἀπὸ θύρας δρυῖνες, βρισκεται κανεὶς στὴ μεγάλη ἐσωτερικὴ σκάλα. Οἱ τοῖχοι εἶναι ρυθμοῦ Πομπηϊανοῦ κ' ἑλληνικοῦ. Σάτυροι καὶ Κερνῆτιδες ἀναβαστοῦν τὰ γείσα τῆς σκεπῆς καὶ τὰ διαζώματα τῆς σκάλας. Τὸ κάργελλο εἶναι ἀπὸ μπροῦντζο καὶ παρασταίνει

κλώνια ἐλιάς καὶ δάφνης συμπλεγμένα μ' ἀνάμεσα τους πάλι Νύμφες καὶ Κερνῆτιδες ὄρθες σ' ἀγαλματένια ζήση. Τὸ φῶς πέφτει πάνωθε ἀπὸ μιὰ σκεπὴ γυαλένια καὶ φωτίζει στὰ γειῶτα τὴν κολοσσαία τοιχογραφία πὸν λιάνει ὅλη τὴν ἐγκάρσια πλευρὰ τοῦ τοῖχου. Τὰ βλέμματα ἐκείνου πὸν κατεβαίνει καθὼς καὶ τοῦ πὸν θάναθῆ, πιάνονται αἰχμάλωτα ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωγραφία κ' οὔτε θέλουν πιά νὰ ξεφύγουν: εἶναι ὁ «Θοῖαμβος τοῦ Ἀχιλλέως» πὸν σέρνει τὸ πτόμα τοῦ Ἐκτορος γύρω ἀπ' τὰ τείχη τῆς Τροίας. Μπροστά σ' αὐτὴ τὴ ζωγραφία, ὅστερ' ἀπ' τὰ ὅσα εἶδε ἴσα μὲ τώρα, φαντάζεται κανεὶς πὼς ὁ χαμένος κόσμος τῆς ἡμορφίας ξαναζωντάνεψε ἐδῶ μαζί μὲ τὸν Ἀχιλλέα, πούναι τὸ σύμβολό του, καὶ πὼς μαζί του θριαμβεύει. Καὶ ἡ σκάλα, περνώντας μπρὸς ἀπὸ ἕνα ἐξαισιό ἀγγεῖο σσημένο σ' ἀνάβαθρο (πὸν παρασταίνει ἕνα ἄντρο κογγυλένιο καὶ μέσα μιὰ νύμφη κοιμισμένη μ' ὀλόγυρά τῆς Τρίτωνες καὶ Ναϊάδες συμπλεγμένους — τὸ ὅλο βγαλμένο μέσ' ἀπ' τὰ κύματα), κατεβαίνει στὸ πρῶτο καὶ κάτω πτόωμα καὶ στὸ ἄντρο.

Ἀφοῦ μοῦ ἔδειξε ὅλο τὸ παλάτι, ἡ Αὐτοκράτειρα μοῦ εἶπε:

— Θὰ μένωμε ὅσο μπορούμε λιγώτερο στὸ σπῆτι. Δὲν πρέπει νὰ ξοδεύῃ κανεὶς τίς πολὺνιμες ὥρες τῆς ζωῆς ἀνάμεσα στοὺς τοῖχους παρ' ὅσο εἶναι ἀπαραίτητο, κ' οἱ κατοικίες μας πρέπει νῆναι τέτοιες πὸν νὰ μὴν μπορούν ποτὲ νὰ μαράνουν τίς γοητείες πὸν φέρνομε κάθε φορὰ μαζί μας ἀπ' ἔξω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Ράχη πετρῆνια τοῦ βουνοῦ καὶ πευκοφυτεμένη,
Μὲ τὴ γαλάζια τὴν κορφὴ, πὸν ὁ χρόνος δὲ γερονῶ
Μὲ τὴν κορφὴ πὸν ἀπὸ ψηλὰ κυττῶ πάντα γυρμένη
Σὰν κάτι τι πὸν πέρασε... σὰν κάτι πὸν περονῶ...

Γιὰ νὰ ζουλέψῃ ὁ οὐρανὸς κ' οἱ κάμποι οἱ ὄρητοι πὸν ἀνθοῦνε,
Νὰ σοῦ ταιριάξω δύναμαι τραγοῦδι ἐγὼ τρανό,
Φτάνει μονάχα σὺ νὰ πῆς σ' ἐκείνους πὸν θάρθοῦνε
Πὼς μὲ εἶδες ἀπ' τ' ἀψηλὸς σου μιὰ μέρα νὰ περνῶ.

ΑΛΕΚΟΣ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Η ΑΔΕΛΦΗ ΒΕΑΤΡΙΚΗ

ΦΑΥΜΑ ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Η ΠΑΡΘΕΝΟΣ — Η ΑΔΕΛΦΗ ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Η ΗΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ — Η ΑΔΕΛΦΗ ΕΓΚΛΑΝΤΙΝΗ — Η ΑΔΕΛΦΗ ΚΛΕΜΑΝΣ — Η ΑΔΕΛΦΗ ΕΥΤΥΧΙΑ — Η ΑΔΕΛΦΗ ΚΑΛΒΙΝΑ — Η ΑΔΕΛΦΗ ΡΕΓΚΙΝΑ — Ο ΒΗΜΕΡΙΟΣ — Ο ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ ΒΕΛΛΙΔΟΡ — Η ΜΙΚΡΗ ΑΛΛΕΤΗ

Ζητιάνοι, προσκυνηταί, σακιάτες, παιδιά του χορού κτλ.

Ἡ σκηνὴ τὸν 14^{ον} αἰῶνα σ' ἓνα μοναστήρι κοντὰ στὴ Λωβαίνη.

ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΙΣ

Ἐνας εὐπόλιος θολωτὸς διάδοχος. — Στὴ μέση ἢ μεγάλη κλειστὴ πόρτα τοῦ μοναστηρίου. — Δεξιῶ, λοξὰ τῆς σκηνῆς, ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησίας, μὲ μερικὰ σκαλιὰ μπροστὰ γιὰ ν' ἀνεβαίνουν. — Στὴ γωνιά πού σχηματίζει αὐτὴ ἡ πόρτα, κ' ὁ τοίχος τοῦ διαδρόμου, στὸ βάθος, ἓνα εἶδος κρύπτης, στέκεται, ἐπάνω σὲ βῆθο με βραμίδες ἐκκολοανέβατες, ἀγαλμα τῆς Παρθένου σὲ φυσικὸ μέγεθος. Ἐἶναι ντυμένη, κατὰ τὴν ἰσπανικὴ συνήθεια, μὲ πολὺτιμα φορέματα βελουδένια καὶ χρυσομέταξα πού τὴν κάνουν νὰ φαίνεται ὡς μιά οὐρανία πριγκιπέσσα. Μιά πλατειὰ χρυσὴ ζώνη τῆς σφίγγει τὸ ἀνάστημα, κ' ἓνα χρυσοῦ διάδημα, ὅπου ἀχιδοβολοῦν περσάδια, τῆς δένει τὰ μαλλιά πού σκορπίζονται ἀπάνω στοὺς ὅμους τῆς εἰκόνας. — Ἀριστερὰ τῆς μεγάλης πύλης, μισοφαινεται τὸ εσωτερικὸν τοῦ κελλιοῦ τῆς Βεατρίκης. Αὐτὸ τὸ κελλὶ, ἀπορισμένο μ' ἀσβέστη, ἔχει μέσα μόνον ἓνα φτωχὸ κρεβάτι, ἓνα τραπέζι καὶ μιά καρέκλα. Ἐἶναι νύχτα. Ἐνας λύχνος καίει μπροστὰ στὸ ἀγαλμα, πού στὰ πόδια του εἶναι γονατισμένη ἡ ἀδελφὴ Βεατρίκη.

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Δέσποινα, σπλαχνίσου με, πᾶν νὰ πέσω στὸ θανάσιμο κρῖμα!... Θὰ ξανάρθῃ αὐτὸ τὸ βράδυ κ' εἶμαι ὀλομόναχη!... Τί πρέπει νὰ τοῦ πᾶν, καὶ τί πρέπει νὰ κάνω;... Μὲ κυττάει, καὶ τὰ χέρια του τρέμουν καὶ δὲν ἔξω τί ἐπιθυμῶ... Ἀφ' ὅτου ἐμπήκα σ' αὐτὴ τὴν ἁγία κατοικία — γίνονται τέσσερα χρόνια στὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου, — δὲν ἤμουν παρὰ ἓνα παιδί καὶ δὲν ἤξερα τίποτε καὶ τώρα δὲν ἔξω τίποτε ἀκόμη καὶ δὲν τολμῶ νὰ ῥωτήσω τὴ γονιμίτισσα, οὔτε νὰ μιλήσω σὲ κανέναν γιὰ τὸ κακὸ ἢ τὴν εὐτυχία πού βασανίζει τὴν καρδιά μου... Λέγουν ὅτι εἶναι συγχωρημένο ν' ἀγαπᾷ κανεὶς ἓναν ἄνδρα θαντὸν στεφανωθῆ... Μοῦ ὑποσχέθηκε, σὰν βγοῦμε ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ἓνας ἐρημίτης πού γνωρίζει καὶ πού κάνει θαύματα, νὰ μᾶς ἐνώση καὶ τοὺς δύο... Μᾶς μιλοῦν συχνὰ γιὰ τὶς δολοφονίες τοῦ πονηροῦ καὶ γιὰ τὶς παγίδες τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ἐκεῖνος, τὸ ἔξω, δὲν εἶναι σὰν οἱ ἄλλοι... Ἐρχόταν τὶς Κυριακὲς στὸν κήπο τοῦ πατέρα μου, ὅταν ἤμουν πολὺ μικρὴ, καὶ παίζαμε μαζί... Τὸν εἶχα λησμονήσῃ, ἀλλὰ τὸν θυμόμουν συχνὰ στὶς προ-

σευχές μου ἢ ὅταν ἤμουν λυπημένη... Ἐἶναι συνεισὸς καὶ φρόνιμος· καὶ τὰ μάτια του εἶναι πιὸ γλυκὰ ἀπὸ ἐνὸς παιδιοῦ πού γονατίζει... Ἐγονάτισε τ' ἄλλο βράδυ κάτω ἀπὸ τὸ λύχνον τὸν παρατήρησες; — Ἐμοιάζε μὲ τὸ γιό σου... Χαμογελᾷ βραχνὰ σὰν νὰ μιλοῦσε στὸ Θεό, μάλιστα σὰν μιλεῖ σὲ μένα, πού δὲ μπορῶ νὰ τὸν καταλάβω καὶ δὲν ἔχω τίποτε... Βλέπεις, πῶς τὰ εἶπα ὅλα· εἶμαι πολὺ δυστυχισμένη, ἀν καὶ ἔχω τρεῖς μέρες πού δὲ μπόρεσα νὰ κλάσω πλέον... Ὁρκίστηκε πῶς θὰ χανόταν ἀν τὸν ἀπωθοῦσα... Λένε πῶς αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ πῶς νέοι, μεγάλοι κ' ὀμορφοὶ καθὼς ἐκεῖνος, σκοτώθηκαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης... Μιά μέρα μοῦ μίλησε γιὰ τὸν Παῦλο καὶ τὴν Φραντζέσκα... Δὲν ἔξω ἀν εἶναι ἀλήθεια ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος ταραχὴ καὶ δὲ μᾶς λένε τίποτε... Δέσποινα, φώτισέ με, δὲν ἔξω τί πρέπει νὰ κάνω καὶ ποιὸς ἔξω, αὐτὰ τὰ χέρια πού ἀπλώνω τρέμοντας πρὸς τὴν ἁγία σου εἰκόνα, ἀν δὲ δῶναι αὐριο δυὸ φρυγτὲς λαμπάδες στὶς φλόγες τῆς κολάσεως!... [Ἀκούεται ἔξω θόρυβος ἀπὸ βήματα πού πλησιάζουν] Ἀκουσε... ἀκουσε... Ἐἶναι πολλὰ ἄλογα... Σταματοῦν... Πλησιάζουν τὸ κατώφλι... Ἀγγίξτε τὴ θύρα... [χτυποῦν]. Μητέρα μου! τί πρέπει νὰ κάνω;... Δὲ θὰ πᾶν ἀν τὸ ἀπαγορευτὸν... [σηκώνεται καὶ τρέχει στὴν πόρτα]. Βελλιδόρ;...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ [ἀπ' ἔξω]. — Βεατρίκη! εἶμαι γὰρ... ἄνοιξε γλήγορα...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Ναι... ναι...

[Ἀνοίγει τὴ μεγάλη θύρα. Φαίνεται στὸ κατώφλι ὁ πριγκηπας Βελλιδόρ, ντυμένος μ' ἓναν πλεχτὸ θώρακα καὶ πλατὺ γαλάζιο μανδύα. Στὸ πλάγι του ἓνα παιδί, ἔχει τὰ χέρια του φορτωμένα μὲ πολὺτιμες στοφές καὶ λαμπερὰ στολίδια. Κοντὰ στὴ θύρα, κάτω ἀπὸ ἓνα δένδρο, ἓνας γέρος κρατᾷ ἀπὸ τὸ χαλινάρι δυὸ ἄλογα πλούσια σελωμένα. Στὸ βάθος, τὸ σκοτεινὸ γαλάζιο ἐνὸς οὐρανοῦ μ' ἄστρα, κάτω ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀπλώνεται ἡ ἐξοχὴ φωτισμένη ἀπὸ τὴ σελήνη].

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [προχωρῶντας]. — Εἶστε μόνος; — Ποιὸς εἶν' ἐκεῖ κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ δέντρο;...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ — Πλησίασε, πλησίασε καὶ μὴ φοβᾶσαι τίποτε!... [Γονατίζει στὸ κατώφλι καὶ φιλεῖ τὴν ἄκρα τοῦ φορέματος τῆς Βεατρίκης]. Ὁ Βεατρίκη! πόσον εἶσαι ὠραία ὅταν προχωρῆς ἔτσι μπροστὰ σ' ἄστέρια πού σὲ περιμένουν τρέμοντας στὸ κατώφλι!... Ἐξέρουν ἐπὶ τέλος εἰς μιά μεγάλη εὐτυχία γεννήθηκε καὶ σὰν μιά χρυσοῦ ἄμμος πού σκορπίζον σιωπηλὰ στὰ

πόδια μᾶς βασίλισσας, σκορπίζονται ὅλα στὸ μακρὸς τῶν γαλάζιων δρόμων ὅπου θὰ περπατήσουμε!... Τί κάνεις; — διατάζουν πᾶν τὰ βήματά σου;... Γυρίζεις τὸ κεφάλι;... Ὁχι, ὄχι, ἡ ἀγκαλιὰ μου σὲ σφίγγει, σὲ σφίγγει γιὰ πάντα ἐνώπιον τοῦ οὐρανοῦ· δὲ θὰ φύγῃς πλέον καὶ δένοντάς σε ὁ ἔρωτας σὲ λευθερώσει!... Πᾶμε, πᾶμε, μὴ ζητᾷς πλέον τὴν ὄχρησκιὰ τῶν λύχνων ὅπου αὐτὸς ὁ ἔρωτας κοιμῶταν... Εἶδε τὸ φῶς πού δὲν εἶχε ἰδῆ καὶ κάθε ἀχτίνα πού περνᾷ φωτίζει τὸ θρίαμβό του, ἐνωμένες οἱ νέες ψυχές μας καὶ μαζί δεμένες οἱ μοῖρες μας! Βεατρίκη! Βεατρίκη! Σὲ βλέπω, σ' ἔχω, σ' ἀγγίζω, σὲ σφίγγω, σ' ἀγκαλιάζω γιὰ πρώτη φορὰ!...

[Σ' αὐτὰ τὰ λόγια σηκώνεται ἀπότομα, ἀρπάζει τὴ Βεατρίκη ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὴ φιλεῖ στὸ στήθος].

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [ὀπισθοχωρεῖ καὶ ὑπερασπίζεται λιπόφυχη]. — Ὁχι, μὴ μ' ἀγκαλιάσετε, γιὰτὶ ὑποσχεθήκατε...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ [πολλοκλασάζοντας τὰ φιλήματά του]. — Ἄ, αὐτὲς δὲν ἦταν ὑποσχέσεις ἔρωτος!... Ὁ ἔρωτας δὲ μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι δὲ θὰ ἀγαπήσῃ καθόλου καὶ δὲν ὑποσχεταὶ πλέον τίποτε ὅταν ὅλα τᾶχει δοσμένα!... Χαρίζεις στὴν κάθε στιγμή κάθε τι πού μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ ὅταν ὀρκίστηκε νὰ πνίξῃ ἓνα φιλῆμα ἢ νὰ τὸ κάνῃ νὰ περιμένῃ, δίνει χίλια γιὰ τὸ σβῆση τοῦ ἀδικοῦ πού ἔκανε στὰ χεῖλιά του!... [Τὴν ἀγκαλιάζει πῶς δυνατὰ καὶ ζητᾷ νὰ τὴν σφῆ]. Ἐλα, ἔλα!... Ἡ νύχτα φεύγει γλήγορα ἢ αὐγὴ πλέον ἀσπρίζει, καὶ τ' ἄλογά μου εἶναι ἀνυπόμονα... Ἀκόμα ἓνα βῆμα νὰ κάνῃς, ἓνα σκαλὶ νὰ κατεβῆς, κ' ὁ ἀλάλητος δρόμος παίρνει τὶς καρδιές μας!... [Παρατηρεῖ ξαφνικὰ ὅτι ἡ Βεατρίκη πέφτει στὰ χέρια του]. Δὲ μοῦ ἀπαντᾷς; — Δὲν ἀκούω πᾶν τὸν ἀνασασμό σου... καὶ τὰ γόνατά σου λυγοῦν... Ἐλα, ἔλα, ἄς μὴ περιμένουμε ἢ ζηλόφθονη αὐγὴ ν' ἀπλώσῃ τὶς παγίδες τῆς στοῦς γαλάζιους δρόμους πού φέρνουν στὴν εὐτυχία...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [σχεδὸν ἀναίσθητη]. — Ὁχι, ὄχι, δὲ μπορῶ... Δὲ μπορῶ ἀκόμα...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ — Βεατρίκη! — Κιτρινίζεις, καὶ τὰ φιλιά μου σβύνουν σὰν ἐγγίζον τὰ χεῖλιά σου σὰν σπῖθες στὸ ἀγγιγμὰ τοῦ ψυχροῦ νεροῦ!... Σήκωσε τὸ ὠραῖο μέτωπό σου, ἄνοιξε τὸ γλυκὸ σου στόμα πού δὲ θέλει πᾶν νὰ χαμογελάσῃ... Ἄ! εἶναι αὐτὰ τὰ μεγάλα πέπλα πού σοῦ σφίγγουν τὸ λαμὸ καὶ βαραίνουν τὴν καρδιά σου. Εἶναι κανωμένα γιὰ τὸ θάνατο καὶ ὄχι γιὰ τὴ ζωὴ!...

[Ἐνῶ φαίνεται ἀκόμα ἀναίσθητη παραμερίζει καὶ βγάζει σιγὰ τὸ πέπλο πού σκεπάζει τὸ μέτωπό της. Σὲ λίγο φαίνονται οἱ πρώτες χρυσοῦς μπούκλες· ἔπειτα

ξαφνικὰ τραβώντας τὶς τελευταῖες διαίτες πού τὴ σκεπάζουν, σὰ φλόγες ἐλευθερωμένες, ἀναπηδαίει ὅλη ἢ κόμη της καὶ σκεπάζει τὸ πρόσωπο τῆς Βεατρίκης πού συνέρχεται].

ΒΕΛΛΙΔΟΡ [θαμπομένος]. — Ὁ!...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [σιγὰ, σὰν γὰ ἔβγαλε ἀπὸ δνειρο]. — Τί ἔκανες Βελλιδόρ; — Τί ἐγγίζον τὰ χέρια μου; τί γλυκὸ χαϊδεύει τὸ μετωπὸ μου;...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ [μεθυσμένος καὶ φιλόνας τρελλὰ τὰ λυτὰ μαλλιά της]. — Ναι! ναι! εἶναι οἱ φλόγες σου πού σὲ ξυπνοῦν· εἶναι ἡ ἴδια ἢ ὀμορφιά σου πού σὲ πλημμυρίζει, καὶ οἱ ἴδιες σου ἀκτίνες πού σὲ σβύνουν!... Ἄ! οὔτε σὺ δὲν ἤξερες, κ' ἔγω δὲν ἤξερα πόσο ἦσαν ὠραία!... Πίστευα πῶς σ' εἶχα ἰδῆ καὶ πίστευα πῶς σ' ἀγαποῦσα... Προητέρα ἦσαν ἢ πῶς ὠραία μέσα στὰ παιδιὰτικὰ ὄνειρά μου τώρα, νὰ, εἶσαι ἢ πῶς ὠραία μεσ' στὶς ὠραίες μπροσὶ στὰ μάτια μου πού ξυπνοῦν, μὲ σ' ἀτάχερα μου πού σ' ἀγγίζον, μέσα στὴν καρδιά μου πού σὲ βρίσκει!... Στάσου, στάσου, πρέπει ὀλόκληρη νᾶσαι ὀμοία μὲ τὸ πρόσωπό σου· πρέπει ὀλόκληρη νᾶσαι ἐλεύθερη· πρέπει ὀλη νᾶσαι βασίλισσα!...

[Μὲ μιά ἀπότομη χειρονομία τῆς βγάζει τὸ μανδύα της· ἔτσι πού φαίνεται ὀλη μὲ μακρὰ ῥόμπα μᾶλλον ἀσπρη. Ἐπειτα κάνει σημεῖο στὸ παιδί πού περιμένε κοντὰ στὴν πόρτα, καὶ πού προχωρεῖ μὲ πολὺτιμα ῥοῦχα, μὲ μιά χρυσοῦ ζώνη καὶ μὲ τραχηλιές ἀπὸ μαργαριτάρια, ἐνῶ ἡ Βεατρίκη εἶναι πεσμένη στὰ γόνατα στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος, καὶ κλαίει, μὲ τὸ πρόσωπο κρυμμένο μέσα στὶς πτυχές τοῦ μανδύα καὶ τοῦ πέπλου].

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Ὁχι... ὄχι... Δὲ θέλω!... [Σέρνεται στὰ γόνατα στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος] Μητέρα μου, βλέπεις!... δὲ μπορῶ πᾶν νὰ ἀντισταθῶ, ἀφοῦ δὲ μὲ βοηθᾷς... Δὲ μπορῶ πᾶν νὰ προσευχηθῶ ἀφοῦ μ' ἀφίνεις!...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ [τρέχοντας καὶ τυλίγοντας τὴ Βεατρίκη μὲ τὰ πολὺτιμα ῥοῦχα πού πήρε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ]. — Βεατρίκη!... Ἐἶναι καιρὸς... Νὰ τὰ φορέματα τῆς ζωῆς σου πού ἀρχίζει!... Δὲν εἶναι μιά σκλάβια πού παίρνω ἀπὸ τὸν Κύριον, εἶναι μιά ἀρχόντισσα πού τὴν κάνω εὐτυχισμένη!...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [πάντα γονατισμένη, καὶ κολλημένη στὰ σιδερένια κάγκελα πού εἶναι γύρω ἀπὸ τὸ βῆθο]. — Δέσποινα, ἀκουσέ με· δὲν ἔξω πᾶν νὰ προσευχηθῶ, δὲν μπορῶ πᾶν νὰ μιλήσω... Δὲν ἔχω παρὰ τὰ δάκρυά μου· καὶ δὲν ἤξερα ὅτι τὸν ἀγαποῦσα ἔτσι καὶ δὲν ἤξερα ὅτι τὸν ἀγαποῦσα τόσο!... Ἀκουσε, ἰδές!... Εἶμαι ἓνα παιδί, πού τίποτε δὲ μπορῶ νὰ προῖδω... Μοῦ εἶπαν τόσο συχνὰ ὅτι τὰ ταιριάζεις ὅλα, ὅτι εἶσαι πολὺ ἀγαθὴ, ὅτι εἶσαι σπλαχνικὴ!...

ΒΕΛΛΙΔΟΡ [προσπαθώντας νὰ τὴ σηκώσῃ καὶ νὰ τὴν τραβήξῃ σιγὰ ἀπὸ τὰ κάγκελα]. — Ναι, ναι

είναι σπλαχνική· είναι βασίλισσα ενός ούρανού που ο έρωτας δημιούργησε... "Ανοίξε τα γλυκά σου χέρια που τα πάγωσε το σίδηρο... Κτύπαξε το πρόσωπό της· δεν είναι δογισμένο συγχωρεί, απτινοβολεί... Τα μάτια της αντίκρισαν τη δήση των ματιών σου και τα δάκρυά σου φωτίζουν την αγάπη του χαμογέλιου της... Έκείνη σε παρακαλεί· έσύ είσαι που συγχωρείς;... Τα μάτια μου σ'αυ συγχύζουν και θαρρώ πως βλέπω δυο αδελφές, που τα χέρια τους αγιάζουν στη δόξα της αγάπης!...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [σηκώνοντας το κεφάλι και κυττάζοντας την παρθένα]. — Ναι, μου έχουν ειπή συχνά ότι της έμοιαζα.

ΒΕΑΔΙΑΟΡ — Κτύπαξε τα μαλλιά της ανάμεσα από τα μαλλιά σου, όταν τα χέρια μου χωρίζουν το άνάτρεμο σκέπασμά τους... Είναι οι ίδιες ακτίνες του ίδιου φωτός και των ίδιων θελγητρών!...

[Ένόςφ μιλάει ακόμη, σημαίνει τρεις ή ώρα του μοναστηριού].

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [βρόντανει ξαφνικά]. — "Ακουσε!...

ΒΕΑΔΙΑΟΡ — Τρεις!...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Είναι η ώρα του δρθρου που έπρεπε να σημάνω!...

ΒΕΑΔΙΑΟΡ — Έλα, έλα, η αύγη προχωρεί, τα παράθυρα γαλαζώνουν...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Ναι, να τα παράθυρα που άνοιγα πριν ξημερώση, για να χαιρετήσουν τις αδελφές μου στο ξύπνημά τους το φως κι ο δροσερός πρωϊνός άέρας και το τραγουδι των πουλιών... Να το σκονι τής καμπάνας που σήμαινε το ξύπνημά τους και το τέλος της νύχτας... Να η θύρα της εκκλησίας που τα χέρια μου δε θ' άνοιξουν πια τα βαρυνά της θυροφυλλά να υποδεχτούν την αύγη και τα κεριά του ίερού που μια άλλη θα τ' άνάψη... Να κι ο χρυσός νιπτήρας, το πανέρι με τις ελεημοσύνες, τα ζούχα των φτωχών... Θάρθουν σε λίγο, να με φωνάξουν με τ' όνομά μου, και δε θα ίδουιν κανένα...

ΒΕΑΔΙΑΟΡ — Έλα, το φως μεγαλώνει οι αδελφές σου θα ξυπνήσουν... μου φαίνεται πως άκούονται πλέον βήματα...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Θάρθουν οι αδελφές μου· οι αδελφές μου που μ' αγαπούσαν τόσο και με

πίστευαν τόσο άγία!... Θα βρούν έδω ό,τι θα μείνη από την ταπεινή Βεατρίκη... τον πέπλο της και το μανδύα της που σέρονται άπάνω στο πλακόστρωτο... [Σηκώνει ξαφνικά το μανδύα και τον πέπλο και τα άποθέτει άπάνω στα κάγκελα στα πόδια του αγάλματος]. "Αλλά όχι, δε θέλω να φαντασθή καμιά ότι έποδοκύλισα τη δόμπα της άθωότητος που μου δώσαν... Μητέρα μου, θα τους το πής άν ξαναγυρίσω μια μέρα... [Διαλώνοντας και βάνοντας με τάξη τα φορέματα άπάνω στο κάγκελο]. Δεν πρέπει ούτε ένας κόκκος σκόνης να τα κηλιδώση... Μητέρα μου, σου τα δίνω και θα τα φυλάξεις... "Εμπιστεύομαι στα χέρια σου ό,τι έχω ό,τι έλαβα αυτά τα τελευταία τέσσερα χρόνια... Να το κομπολόγι μου με τον άσημένιο σταυρό του, να η διακονία, και τα τρία βαρυνά κλειδιά που φορούσα στη ζώνη μου... Αυτό είναι του κήπου, αυτό της μεγάλης πόρτας κι αυτό της εκκλησίας... Δε θα ξαναϊδω πια τον πράσινον κήπο· δε θα ξαναϊδω πια το σκέπασμα της αγίας τράπεζας που έτρεμε κάτω από τα χέρια μας σαν ένα αυλάκι γάλα μέσ' στη μυρουδιά του λιβανιού... Είναι γραμμένο εκεί ψηλά ότι δεν συγχωρούν καθόλου ότι ο έρωτας βείναι καταραμένος· ότι δε μπορεί να εξαγνισθή κανείς;... Πές μου! πές μου!... Δεν είμαι χαμένη, εάν δε θέλεις καθόλου!... Δε ζητώ πράγμα αδύνατο!... Ένα μονάχα σημείο άρκει, ένα νεύμα τόσο μικρό που κανείς να μην το ιδή... Εάν η σκιά του λύχνου που κομμάται στο μέτωπό σου μετατοπίση λιγάκι, δε θα πάω!... Δε θα πάω!... Ίδες με, μητέρα μου, κυττάζω, κυττάζω, και περιμένο! και περιμένο!...

[Κυττάζει πολλήν ώρα το πρόσωπον της παρθένου, που μένει έντελως άκίνητο].

ΒΕΑΔΙΑΟΡ [άγκαλιάζοντας την και φιλώντας την στο στόμα με πάθος]. — Έλα!...

ΒΕΑΤΡΙΚΗ [δίνοντας του, για πρώτη φορά το φίλημά του]. — Ναι!...

[Βγαίνουν σιγανά άγκαλιασμένοι — Η ήμερα προχωρεί η πόρτα μένει άνοιχτή προς την έξοχη που φαίνεται. Σ' όλίγο άκούεται το ποδοβόλημα των άλλων που ξεμακραίνουιν. Η αυλαία πέφτει και ύστερα από λίγο ή καμπάνα του μοναστηριού ήχει στην αύγη, σημαίνοντας τον δρθρο μ' όλα της τα γλωσσάδια].

[Συνέχεια]

[Μετάφρασις ΑΒΓ.]

M. ΜΑΤΕΡΑΙΓΚ

ΔΡΑΜΑ ΥΠΟ ΜΑΞ ΚΑΙΓΚΕΡ

ΠΑΛΗΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΓΛΩΣΣΑ

Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἦλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἡμεροσίαν διάταξιν τῆς Βουλῆς, τοῦ τύπου καὶ τῶν συζητητῶν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτὰς ἡμέρας. Ἐνταῦθα οὐκ αἰσθητοὶ καὶ οὐκ ἐπισημοὶ ἀπὸ τὴν λήθην μερικαὶ σελίδες, ποὺ τὰς ἐγραψαν ἄλλοτε δύο... κληρικοί. Τὸ βιβλίον, ἀπὸ τὸ ὅποτον παίρνομεν τὰς σελίδας αὐτὰς φέρει τὸν τίτλον «Γεωγραφία Νεωτερικῆ» καὶ ἐγράφη ὑπὸ τῶν «Δανιὴλ Ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου τῶν Δημητριάων». Ἐτυπώθη εἰς τὴν Βιέννην τὸ 1791.

«Ἀχ! πότε θὲ νὰ ἀρχίσουν καὶ οἱ ἴδιοί μας νὰ μιμηθῶν εἰς τὴ γλώσσα τοὺς Ἑγγλέτους καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἐπειδὴ ἔποχη τῆς τελειοποιήσεως τοῦ πνεύματος ἐνὸς ἔθνους εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς καλλιέργησεως τῆς γλώσσης του διὰ τί, καθὼς σοφώτατα ἕνας νεωτερικὸς συγγραφεὺς λέγει: «τὸ πνεῦμα ἐνὸς ἔθνους δὲν ἔμπορεῖ νὰ τελειοποιηθῆται, παρὰ ὅταν τελειοποιῆ τὸ ἔθνος τὴν γλώσσάν του. Φύλαρεῖ ἐκεῖνος ὅπου λέγει πῶς ἡ φιλοσοφία δὲν πρέπει νὰ συγγίνεται τῇ χυδναίᾳ καὶ δημόδιᾳ γλώσσῃ, καὶ δὲν στοχάζεται πῶς ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ φιλόσοφοι εἰς τὴν χυδναίαν καὶ δημόδιαν γλώσσαν ὁμιλοῦσαν καὶ ἐγραψαν; μὰ δὲν θαυμάζω τόσο διὰ ἕνα ὅπου λέγει ἐντὶ μὴν ἡξυρῶντας ἄλλῃ γλώσσῃ, παρὰ τὴ φυσικὴν του καὶ μερικὰ Ἑλληνικὰ, θαυμάζω διὰ μερικὸς συγγραφεὺς μας ὅπου ἐδιάρτησαν χρόνια μέσα εἰς τὴν Εὐρώπῃ σπουδάζοντας, καὶ ὅπου ἡξυρῶντας καὶ ἄλλας γλώσσας καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν εὐγένησαν ἀπὸ ταῖς χυδαίαις καὶ λεξιχαίς προλήψεις, καὶ ἀνοίγουν τὸ στόμα τους, καὶ ἀποσκυβαλλίζουν τὴν πατρίδόν τῆς γλώσσας, αὐτὴν ὅπου τὴ θαυμάζουν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι τῆς Εὐρώπης, αὐτὴν ἣ ὅποια εἶμαι βέβαιος, ἂν καλλιέργηθῆ, θὰ περᾶσῃ ὅλους σχεδὸν ταῖς γλώσσαις. Δὲν ἡξυρῶν τὶ στοχάζομενοι λέγονον αὐτὰ; ἀπορᾶ πῶς δὲν τοὺς ἐπέρασε ἀπὸ τὸν νοῦ μὴ ἀλήθεια τόσο φιλοσοφῆ; φοβοῦνται τάχα μήπως χυδαῖσιν καὶ δὲν θέλουν νὰ γράψουν καθὼς ὁμιλοῦν; μὰ δὲν ἡξυρῶν πῶς θέλωντας νὰ μὴ χυδαῖσιν στὴ γλώσσα, χυδαῖσιν εἰς τὰ φρονήματα, ὁ ὅποιος χυδαῖσμος εἶναι χυδαῖσμος φορεῖς χειρότερος ἀπὸ τὸν χυδαῖσμον τῆς γλώσσης καὶ συναριθμοῦνται καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς χυδαῖσους προκομμένους, οἱ ὅποιοι εἶναι πολλὰ ἀτοπώτεροι ἀπὸ τοὺς χυδαῖσους τοῦ πλήθους; τὸ ἔκαναν αὐτοὶ διὰ νὰ ἀναστήσουν τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν; μὰ δὲν ἡξυρῶν πῶς θὲ νὰ ἀναστηθῆ, ὅταν θὲ νὰ ἀναστηθῆ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι; τὸ ἔκαναν αὐτὸ θέλωντας νὰ τοὺς δοξάσουν οἱ ἄνθρωποι; μὰ δὲν ἡξυρῶν πῶς τῆ ἀληθινῆ δόξῃ καὶ διαρκῆ καὶ μόνιμῃ εἶχει τὴ βία τῆς ἀτάνης εἰς τὸ ἀφέλιμο, καὶ τὸ ἔργο τους εἶναι παντάπασιν ἀνωφελές καὶ πῶς ἐκεῖνη ἡ δόξα ὅπου δὲν εἶχει τὰ θεμελίαι τῆς εἶναι ἐφήμερη, εἶναι ἕνας κενὸς ἐνὸς τοπιῦ; Ὅλα μεταβάλλουν εἰς αὐτὸν τὸν Κόσμον, θέλει τὸν φυσικὸ εἶπέ, θέλει τὸν ἠθικὸ ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο ἔχουν μεγάλη σχέσι ἀναμεταξύ τους μεταβάλλει λοιπὸν καὶ ἡ γλώσσα, καὶ πρέπει νὰ ὑποκρίνωμεν εἰς αὐτὴ τὴ μεταβολή. καὶ νὰ μὴν ἰσχυρολογιοῦμεν ἐπειδὴ κοντὰ ὅπου τοῦ κάκου ἐναντιοῦμασθε εἰς τὴν φύσιν, φαινόμασθε καὶ παράδειον.

1 Ὁ Κονδύλλιας εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματός του ὅπου ἀναγράφεται «Ὁδὸς σπουδῆς».

«Ἀρχίσατε λοιπὸν, ὃ ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων καὶ περιφύμων Ἑλλήνων, νὰ τοὺς μιμηθῆτε καλλιέργωντες τὴ γλώσσαν σας, καὶ τότε θέλετε μαθαίνειν καὶ Ἑλληνικὰ καλλίτερα καὶ εὐκολώτερα ἐπειδὴ διαβάζοντες τινὰς γραμματικὴν εἰς τὴν φύσιν του γλώσσας, τὴ μαθαίνειν πολλὰ εὐκολώτερα, καὶ ἀφοῦ τὴ μάθῃ, τὰ Ἑλληνικὰ ἕστερα μένουν μὴ διατριβῆ. Τότε νὰ εἶσθε βέβαιοι πῶς γυρίζει καὶ ἡ φιλοσοφία πάλιν εἰς τὴν πρώτην τῆς φωνῆς ἐπειδὴ αὐτὴ ἀγαπᾷ ὃ ὁμιλῇ μὲ ζωντανούς ἄνθρώπους καὶ ὄχι μ' ἀποθαμμένων κόκκοις».

«Ἀπὸ τοῦτο εὐκολὰ ἐλέγχονται ἐκεῖνοι ὅπου θέλωντας νὰ εὐχῶν ἀπὸ μὴ ἀτοπία τὸ πῶς δὲν πρέπει νὰ ἀφίνομεν τὴ γλώσσάν μας ἀκαλλιέργητη, πέφτουν εἰς μὴ ἄλλη πολλὰ χειρότερη, λέγοντας πῶς καλλιέργηται τῆς εἶναι νὰ μακροῦν ἀπὸ τὸ καθωμιλημένον ἰδιώμα, καὶ νὰ ἐγγίξῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ κατ' αὐτὴ τὴ στραβή καὶ παράλογον ἀρχὴν τους δίνουν κατὰ κανόνας καὶ χαρακτῆρας οἱ ὅποιοι χαρακτηρίζουν ἕνα ἀφύσικον καὶ ἄμορφον τέρας, μὴ γλώσσα μικτὴ ἀπὸ δύο τρία μόρια ρωμαϊκὰ καὶ λέξεις σχηματισμέναις καὶ συνταγμέναις κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τὴν ὀνομάζουν μισοβάρβαρη, καὶ ἔκαναν καλλίτερα νὰ τὴν ὀνομάσουν μισοβάρβαρη διὰ τὴ ἀληθινὰ ἢ τέτοια γλώσσα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μύθαι καὶ σάλια βαρβαρικὰ διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστη μου νὰ μὲ συγχωρήσῃ νὰ μιλήσω κομμάτι παρεμβατικώτερα.

«Καλλιέργηται μὴ γλώσσας εἶναι νὰ τὴν πλουτίσουν μὲ λέξεις, μὲ φράσεις, μὲ τρόπους τοῦ λέγειν, μὲ τροπαῖς καὶ μεταφοραῖς, μὲ παροιμίας, καὶ γινώμας, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀκολουθεῖ νὰ εἶνε στερημένη ἡ φτωχὴ ἢ γλώσσα ἐνὸς ἔθνους ὅπου δὲν εἶναι παιδευμένο ὅθεν διὰ τὰ πλουτιθῆ καὶ νὰ ἡμπορῇ νὰ παραστήσῃ κάθε λογῆς ἰδέαν τοῦ ἔθνους ὅπου τὴ μεταχειρίζεται, τὸ ὅποιο εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς κάθε γλώσσας, ἡμπορεῖ νὰ τὰ δανεισθῆ αὐτὰ ὅλα ἀπὸ μὴ ἄλλη ὅπου τάχει ἐξαιρῶνται μόνον ταῖς λέξεις ταῖς ὁσίοις πρέπει ἄλλαις νὰ ταῖς πάσῃ ὅπου φαινεται πῶς παρὰ πάντα, ἄλλαις νὰ ταῖς φρεῖσιν κατὰ ἀναλογίαν ἐκείνων ὅπου ἔχει μὰ ἂν δὲν ἡμπορῆσῃ νὰ κυβερνηθῇ καὶ μὲ αὐτὸς τοὺς δύο τρόπους, συγχωρεῖται νὰ ταῖς πάσῃ καὶ αὐταῖς ἀπὸ ὅπου ταῖς εὐρῇ πλὴν ὅτι πάσῃ τόσο ἀπὸ τὴ μητέρα τῆς, ὅσο καὶ ἀπὸ ἄλλαις ξέναις γλώσσαις διὰ νὰ τὰ οικειοποιηθῆ καὶ νὰ τὰ κάμῃ ἑδικὰ τῆς, πρέπει νὰ τὰ μεταμορφῶν ὅσο τὸ δυνατόν εἰς τὴν ἑδικὴν τῆς φύσιν, ἂν θέλῃ νὰ φανῇ καλλιέργημένη, καὶ ὄχι μπαλωμένη μὲ λογῆς λογῶν μπαλωματα. Αὐτὸ ἔκαναν καὶ κάμωμεν ὅλο ἕνα οἱ Ἑγγλέτοι, οἱ Φραντζέζοι, οἱ Ἰταλοὶ, οἱ Σπανιόλοι καὶ ὅσοι ἔτυχε νὰ εὐρῶν τὴ γλώσσάν τους ἀκαλλιέργητη, αὐτὸ ἔκαναν μὴ φορὰ καὶ οἱ Λατίνοι αὐτὸ ἔκαναν (ἀκούσατε) καὶ οἱ προπάτορές μας Ἑλληνες, ὅτι ἐπῆραν ἀπὸ ἄλλαις γλώσσαις, τὸ ἐμεταποίησαν εἰς τὴν φύσιν τῆς ἑδικῆς των τόσο, ὅπου καὶ οἱ ἴδιοι ἴσως μετὰ καιρὸν ἐδυσκολευόνταν νὰ τὸ γνωρίσουν.

«Αὐτὸ ὅς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ἀπόγονοι τῶν περιφύμων ἐκείνων ἡ γλώσσάν μας εἶναι τύπους σχηματιστικὸς, εἶναι κλισί, εἶναι κανόνας οὐντακτικούς, λοιπὸν ὅταν θὰ γράψωμεν εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν τοὺς τύπους τῆς, τὴν κλισί τῆς, τοὺς κανόνας τῆς ὅπου εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς κάθε γλώσσας, διὰ τὴ ὅποια τὰ εὐρασκόμεν ὄχι εἰς τὸν ἄερον

θεωρῶντας, μὴτε σὲ ἄλλη γραμματικὴ σκαλίζοντας, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν ἴδια γλώσσῃ, παρατηρῶντας τὴ φύσιν τῆς, τοῦτέστι τὴν κοινὴν χρῆσιν ὅπου εἶναι δημιουργὸς καὶ γραμματικὴ κάθε γλώσσας διὰ τί ἡ γραμματικὴ μὴ γλώσσας ὀποιοσδήποτε δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρὰ μὴ περιγραφή τῆς γλώσσας, ἡ ὅποια ζωγραφίζει τὴ μορφήν, τοὺς χαρακτῆρας, τὰ ἰδιώματά τῆς, διὰ νὰ τὰ ἀκολουθῶν ὅλοι καὶ νὰ μὴ γράψωμεν καθένος κατὰ τὴ φαντασίαν του πᾶθος τοῦτο κοινὸ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀποτρέπονται ἀπὸ τὰ τετριμμένα αὐτὴ εἶναι καλλιέργηται γλώσσας, καὶ κείνου ὅπου λέγονται πῶς καλλιέργηται εἶναι νὰ τὴν ἐγγίξωμεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν, εἶναι κακοέργηται, ἂν συγχωρῆται νὰ εἰπῶ ἐντὶ, καὶ διαφθορά διὰ τί ὅσο γυρεύομεν νὰ τὴν πληρούσωμεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν, τόσο τὴ μακροῦμεν ἀπὸ τῆς φύσιν τῆς, τὸ ὅποιο βέβαιον ἕνας φρόνιμος δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ εἰπῇ καλλιέργηται.

«Εἰς ἐκεῖνο ὅπου προβάλλουν ὅλοι σχεδὸν οἱ σπουδαῖοι μας, πῶς μὴτε ὁ Πλάτων, μὴτε ὁ Ἀριστοτέλης, μὴτε ἄλλοι τινὰς ἐγραψε καθὼς ὁμιλοῦσε τότε ὁ πολὺς ἄνθρωπος, διὰ νὰ στερεώσουν τὴ γνώμην τους, πῶς πρέπει καὶ καλὰ νὰ μὴ μιμούμαστε καὶ ἡμεῖς τὴν κοινὴν ὁμιλίαν ὅταν γράψωμεν, ἀλλὰ νὰ κλίνομεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν διὰ νὰ διαφέρωμεν ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀποκρίνομεν πῶς ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Δημοσθένης ὅταν γράψωμεν, διαφέρουν πολλὰ ἀπὸ τὴν κοινὴν ὁμιλίαν, πλὴν ὄχι εἰς ἐκεῖνο ὅπου λέγονται οἱ σπουδαῖοι μας νὰ διαφέρωμεν ἡμεῖς, εἰς τὴν κλισί δηλαδὴ καὶ τὸ σχηματισμὸν τῶν λέξεων καὶ τὰ πᾶθη, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν περιπλοκὴν τοῦ λόγου, ὅτο μακροσκέλισμα τῶν περιόδων καὶ σὲ κάποια παιγνίδια τῆς συντάξεως, τὰ ὅποια τὰ ἐπινόησαν αὐτοὶ, ἴσως διὰ στολισμὸν τῆς ὁμιλίας των, καὶ εἰς αὐτὰ ἐδιέφεραν ὅταν ἐγραψαν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν δημόδιον λαὸν μὰ καὶ ἀπὸ λόγου τους διὰ τί τὸ κατεπεῖγον τοῦ ὁμιλεῖν δὲν συγχωρεῖ τὴ γλώσσαν νὰ περιπλέκῃ μὲ τέχνη, νὰ πρωθυστερήσῃ καὶ νὰ παῖξῃ, καθὼς ἡ εὐκαρία τοῦ γράφειν συγχωρεῖ τὸ κονδύλι, τὸ ὅποιο ἀκολουθεῖ εἰς κάθε γλώσσῃ, καὶ πρέπει νὰ τὸ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ πᾶθη ὅμως, τὴν κλισί καὶ τὴ μορφήν τῶν λέξεων διὰ ἐμεταχειρίζονταν ὅταν ἐγραψαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Δημοσθένης ἀκριβέστατα, καθὼς τὰ ἐμεταχειρίζονταν ὅταν ὁμιλοῦσαν ὁ παποτιζῆς καὶ ὁ ράφτης καὶ ὁ μάγειρας τοῦ καιροῦ τους, καὶ δὲν εἶχαν ξεχωριστὴ κλισί καὶ σχηματισμὸν οἱ σοφοὶ ἀπὸ τοὺς κοινούς, καὶ ἡ γερόντισσα ὅπου ἐγνώρισε τὸν Θεόφραστο πῶς δὲν ἦταν ἀτόχθινος, δὲν τὸν ἐγνώρισε ἀπὸ σύνταξι ἢ ἀπὸ κανὴνα σχήμα διὰ τί αὐτὰ ὁ Θεόφραστος καλλίτερα τὰ ἡξυρῶν ἀπὸ τὴν γερόντισσα, ἀλλὰ βεβαίωτα τὸν ἐγνώρισε ἢ ἀπὸ προφορὰ ἢ ἀπὸ πᾶθος καμίας λέξεως.

«Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγο καὶ ἐγὼ πῶς πρέπει νὰ κάμωμεν ὅταν γράψωμεν Ρωμέικα, νὰ μιμούμαστε δηλαδὴ τὰ πᾶθη καὶ τὸ σχηματισμὸν ὅπου ἔδωκε ἡ κοινὴ χρῆσι εἰς τὴ γλώσσῃ, ἂν θέλωμεν νὰ γράψωμεν τὴ γλώσσῃ ὅπου ἐπαγγέλλομασθε, καὶ διὰ νὰ διαφέρωμεν ἀπὸ τοὺς πολλούς εἶναι ἄλλα πράγματι νὰ κάμωμεν εἶδε καὶ σχηματισμὸν ταῖς λέξεων κατὰ τὴν κλισί τῆς ἑλληνικῆς, δὲν γράψωμεν Ρωμέικα διὰ τί δὲν ἀκολουθοῦμεν τὴ φυσικὴν χρῆσιν τῆς γλώσσας μὴτε Ἑλληνικὰ διὰ τί δὲν ἀκολουθοῦμεν τοὺς

συντακτικὸς λόγους τῆς ἑλληνικῆς, ἀμὴ γράψωμεν ἕνα μικτὸν τέρας, τὸ ὅποιο ἂν τὸ διαβάσῃ ἕνας καθαρὸς Ἕλληνας καὶ ἕνας καθαρὸς Ρωμαῖος, μὴτε ὁ ἕνας μὴτε ὁ ἄλλος θὰ τὸ γνωρίσουν τί γλώσσα εἶναι ἀμὴ δὲν εἶναι μεγάλη ἐντροπή νὰ καταφρονοῦμεν τὴ γλώσσαν μας, νὰ τὴ στοχάζομασθε βάρβαρη, καὶ νὰ φοβοῦμασθε νὰ τὴ γράψωμεν καθαρὰ καθὼς μὲς τὴν ἔδωκεν ἡ φύσι, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀνακατόνωμεν μὲ τὴν ἑλληνικὴν διὰ νὰ εἶμασθε ἐξ ἡμισίας βάρβαροι, καὶ νὰ μὴ θέλωμεν νὰ τὴ γράψωμεν καθὼς πρέπει, διὰ τὰ εἶμασθε ἐντέλως εὐγενεῖς καθὼς νομίζονται καὶ εἶναι ὅλα τὰ ἔθνη ὅπου μιλοῦν καὶ γράφουν τὴ γλώσσάν τους καθαρὰ κατὰ τὴ φύσιν καὶ χρῆσιν τῆς».

ΤΟ ΑΡΚΑΔΙ

Στὰς 8 τοῦ μηνὸς τοῦτου ἡ Κρητικὴ Ἀδελφότης ἐόρτασε τὴν ἐπέτειον μὴς ἀπὸ τὰς φρασιότερας σελίδας τῆς μεγάλης Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1866: Ἄρξεται τὸν κόπον νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ σήμερον μερικὸς στίχους ἀπὸ τὸν «Ὀρκον» τοῦ Μαρκάρου, ἐκεῖ ὅπου ἡ ψυχὴ τοῦ ἡρώος του Μάνθου ἀφηγῆται εἰς τὴν ἐρωμένην του Εὐδοκίαν τὴν σκητῆν, ποὺ ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ, ἐνθὺ οἱ Τούρκοι ἐμπήσαν πληθῆς εἰς τὴν μόνην τοῦ Ἀρχαδίου, ἔβαλε φωτιά εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἀνετίναξε τὸ μοναστήριον εἰς τὸν ἄερον.

Στὸ θείο χλωμό τοῦ πρόσωπο δίχως νὰ πνέω τηρῶσα,
Κ' ἐνθὺ στὰ βάρβα τῆς ψυχῆς τὸν οὐρανὸν ἀγροικοῦσα,
Χυμοῦν ἀπάνου οἱ δαίμονες: τὰ πάντα πλημμυρίζουν.
Σφαγὴ ἀρχίνου ἀλύπητη, καὶ σὲ θεριά μουγγρίζουν.
Ἦ! σὲ ποῦ κάστρου ἀπάτητο, ποῦ ξάφνου ἐπαρὰδόθη
Τέτοια χαρμόσυνη κραυγὴ σὲ ἄερον ἀνασηκώθη
Σὺν ταῖς μεγάλας χλαοῖσι, ὅπου ξεράσαν τέτες
Ἄπὸ τὰ μισοῦρα λαργύγια τοὺς οἱ βάρβαροι στρατιῶτες!
Ἐτραγουδοῦσαν, ἐσοῦσαν, ἐπροξενούσαν φρεῖχη!...
Ποτέ τους ἐνδοξότερη νὰ μὴ γνωρίσουν νίκη!
Ἦ! δὲν τοὺς ἄκουσα πολὺ! — Τὸ εὐλογημένο χέρι
Στὴν κεφαλὴ μου ὁ Σεβαστὸς δὲν ἀγγησε νὰ φέρῃ,
Καί, σὲ μ' εὐχήθη, τ' ἄλλο του, ποῦ τὸ δαυλὶ φουχτόνευε,
Στὴ μαύρη εὐθὺς κατέβηκε θανατηφόρα σκόνη.
Σύγγεφο μέγα, φλογερὸ καὶ ἀπὸ βρονταῖς γιομάτο
Σὲ ἀνοικοσφάλισμα ὀφθαλμοῦ μὰς ἀρπάξε ἀπὸ κάτω,
Κ' ἔδω γοργὰ ξανάτρεσε κάθε ζεοτὸ λιθάρι,
Ἐποῦ μ' ἔμας τὸ σκάσιμο τοῦ λαουμοῦ εἶχε πάρει.
Ἄλλὰ βασυὰ, πολὺ βασυὰ, μὲ τὴν ὀρμὴν τὴν ἴδια,
Μαύραις τῶν Τούρκων ἢ ψυχαῖς, ὡσὸν τ' ἀποκαῖδια,
Σὲ ἄγριο σκοτάδι ἀκούσαμε νὰ βυθιστοῦν καὶ ἀκόμα
Θυμοῦ βλαστήματις εἶχαν σὲ κολασμένο στόμα.
Σὺν ἡ φωτιά, ποῦ μέσα τῆς μὰς εἶχε ξάφνου ὀρπάξει,
Γύρω ἐλαγάριας ἀπ' αὐτοῦς, τὰ ψῆλον ἐπῆε ν' ἀράξῃ,
Κ' ἐκεῖ, καταπῶς ἀνοῖξαν ὅλα τὰ οὐράνια βάρδη,
Μὲ βία στὴ μόννη τοῦ φωτός μὰς ἔρριξε κ' ἐκάθη!

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Voyage dans l'Eubée, les îles Ioniennes et les Cyclades en 1841.

Τελευταίως ἐξεδόθη εἰς τὸ Παρίσι τὸ ἀνω ἔργον τοῦ ἀποθανόντος κατὰ τὸ 1846 Γάλλου ἱστορικοῦ Alexandre Buchon με πρόλογον τοῦ κ. Μπαρρέ. Ὁ Α. Buchon, κατὰ τὸ 1825 ἀνεῦρε καὶ ἐξέδωκε τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μωρέως» εἰς τὸ ἑλλ. χειρόγραφον με σοφὰ παρατηρήσεις, κατὰ τὸ 1845 δὲ ἀνεῦρε καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασίν του. Αὐτὸ τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ μελετήσῃ ἐπὶ τόπου καὶ ἀναζητήσῃ ὅλας τὰς πηγὰς πρὸς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι. Μετὰ πολλὰ κατώρθωσε τέλος τὸ 1840 νὰ ἐπιτύχῃ πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν 5 Δεκεμβρίου 1840 ἐφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔτυχε θερμότητος φιλοξενίας. Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων τοῦ παρέσχεν ἰδιαιτέρας περαιοῦσεις, ἀφοῦ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ἐμάνθανε τὴν νεοελληνικὴν. Τὴν 19 Ἀπριλίου 1841 ὁ Buchon ἐπεχείρησε τὴν πρώτην περιοδεσίαν του τὸ πλῆθος τῶν πολιτικῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν, τῶν ἐνευκώσεων καὶ τῶν λαογραφικῶν παρατηρήσεων, τὰς ὁποίας συνέλεξε, ἀπετέλεσαν τὸ ὅλκον τοῦ συγγράμματός του «La Grèce Continentale et la Morée», τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὸ 1843. Τὸ βιβλίον τοῦτο περιεῖχε τὸν πρῶτον μέρος τοῦ ταξιδίου του· τὸ δεύτερον περιελάμβανε τὴν Εὐβοίαν, τὰς Ἰονίους καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους. Ὁ Buchon, ὅστις εἶχε δημοσιεύσει μερικὰ κεφάλαια τοῦ δευτέρου αὐτοῦ μέρους τοῦ ταξιδίου του εἰς τὴν «Revue de Paris», ἐβεβαίωσε κατὰ τὸ 1846 ὅτι τὸ βιβλίον του ἦτον ἐτοιμὸν πρὸς τύπωσιν ἄλλ' εἰς τὸ ἀναμεταξὺ ἀπέθανε καὶ τὸ χειρόγραφον μὴ ἀνευρεθὲν ἐθεωρήθη ὡς χαμένον. Ἐπιτυχῶς ὁμοίως τοῦτο ἐδορήθη κατὰ τὸ 1892 ἀπὸ τὸν Ὁσκά ντὲ Βατεβίγ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων καὶ ἦδη ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν κ. Jean Lougnon. Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Buchon μεταφράζομεν τὸ κατωτέρω μέρος, ὅπου περιγράφεται ἀνεκτικῶς ἡ ἀρκαγὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου.

Σάββατον 23 Ὀκτωβρίου. — Ὁ κ. Βρέστ, προξενικὸς πράκτωρ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Μήλον, ἦλθε χθὲς καὶ τὸν προσκαλέσαμεν εἰς τὸ πρόγευμα τῆς σήμερον. Πρὸ τοῦ προγεύματος ἐπήγα νὰ ἴδω τὰ ἐρεθίσμα ἐνὸς στρογγύλου ἑλληνικοῦ πύργου, 35 μέτρων περιφερείας καὶ 5-6 μέτρων ὕψους εἰς τὸ καλύτερον διατηρούμενον μέρος του. Τὸ ἐσωτερικὸν του ἦτο γεμάτων ἀπὸ συντριμμάτα.

Ἐπιστρέψων νὰ προγευματίσω με τὸν κ. Βρέστ, τοῦ ἐξήτησα πληροφορίας διὰ τὴν περίφημον Ἀφροδίτην τῆς Μήλου, τὴν ὁποίαν ἦλθε νὰ ζητήσῃ ὁ ὑποκόμης de Marcellus καὶ τὴν ὁποίαν μετέφερον εἰς Γαλλίαν. Ἴδον κατὰ τὸν κ. Βρέστ, πῶς συνέβη ἡ ὑπόθεσις αὐτή. Κάποιος χωρικός, Θεόδωρος Κονδιώτης Βατόριος, ἐργαζόμενος τὴν 18 Μαρτίου 1820 εἰς τὸ χωράφι του, κείμενον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀμφιδάκτρων, διὰ νὰ ξεριζώσῃ σκίνους, εὗρεν ἐν ἀγάλμα γυναικός, ἰσάμενον ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου του, καὶ ἀμέσως ἐπήγες νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν κ. Βρέστ διὰ τὴν εὑρεσιν τοῦ εἰδώλου. Ἐκείνος τοῦ ὑπεσχέθη νὰ τὸ ἀγοράσῃ, ἂν εἶχε ἀξίαν.

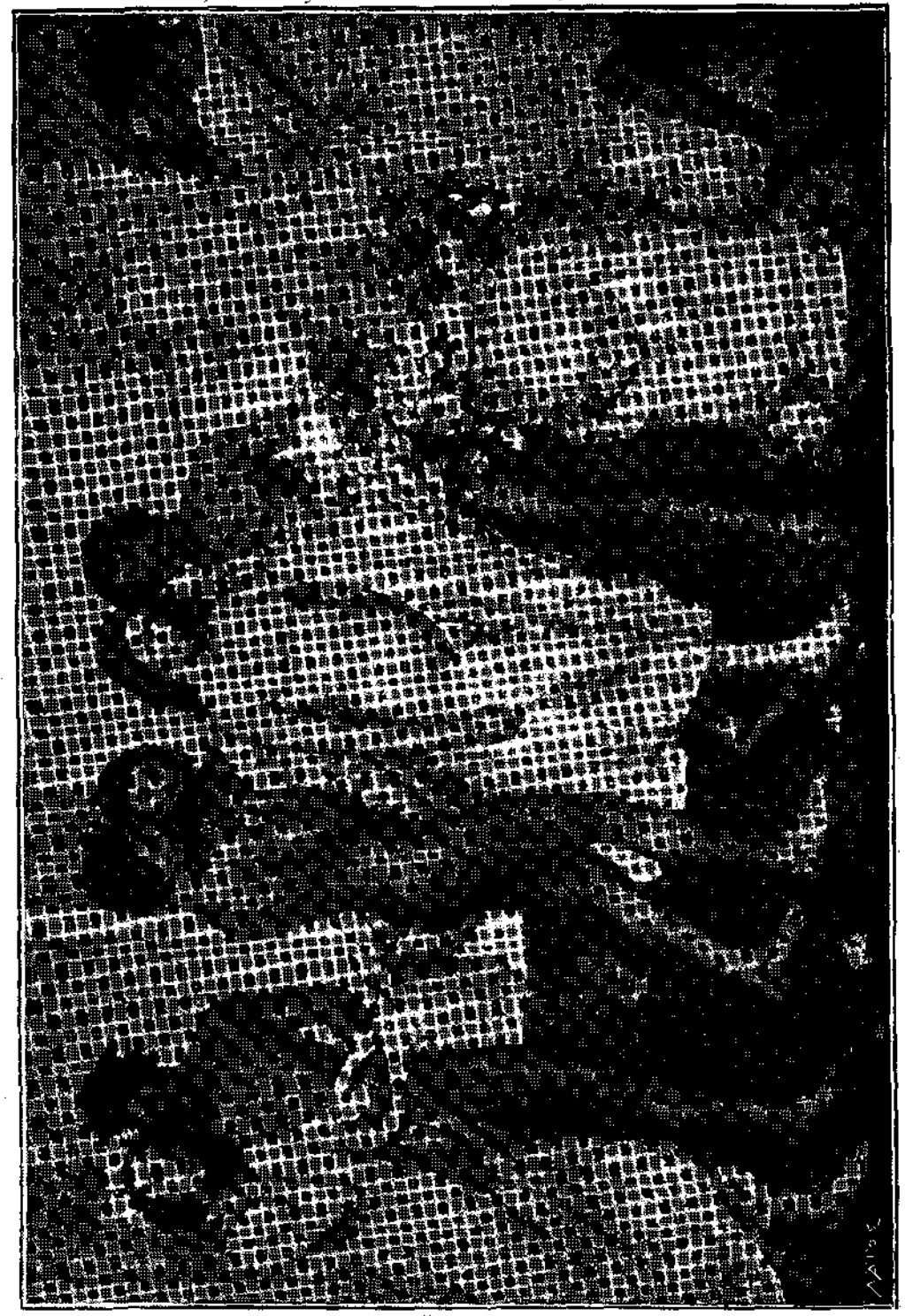
Μετέβη νὰ τὸ ἴδῃ, τὸ εὔρε θαυμασίον καὶ συνεφώνησε με τὸν χωρικὸν νὰ τὸ ἀγοράσῃ ἀντὶ ἑξακοσίαν φράγκων. Ἡ βάρεις «ὁ Λέων», κυβερνωμένη ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Robert, τὸν ἐπονομαζόμενον ὁ Διάβολος, ἔνεκα τῆς ἀνδρείας του, εὗρισκοντο τότε εἰς τὰ παράλια ταῦτα. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπήγαν νὰ ἴδω τὸ ἄγαλμα καὶ συνεμερίσθησαν τὸν θαυμασμόν του κ. Βρέστ. Τότε αὐτὸς ἐγράψε πρὸς τὸν κ. ντὲ Ριβιέρ, τὸν πρέσβυν μας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸν προσέφερε τὸ ἄγαλμα διὰ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ὁ κ. Ριβιέρ ἀπήντησεν ὅτι ἐστὲλλε τὸν κ. de Marcellus εἰς τὴν Συρίαν, ὅτι θὰ περνοῦσεν ἀπὸ τὴν Μήλον, θὰ ἔβλεπε τὸ ἄγαλμα καὶ, ἂν τὸ εὗρισκεν ὅπως τὸ περιέγραψεν ὁ κ. Βρέστ, θὰ τὸ ἐπαιωνε μαζί του.

Ὁ κ. de Marcellus ἀρίκετο πραγματικῶς με τὸν «Ταχυδρόμον» καὶ ὑπέγραψε μαζί με τὸν κ. Βρέστ ἐν ὑποσχετικῶν πρὸς τοὺς προκρίτους, ὅτι, ἂν ἔνεκα τῆς κολήσεως τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ τοὺς ἐπεβάλλετο κανὲν πρόστιμον ἐκ μέρους τοῦ διερχομένου τοῦ Στόλου, τοῦ κυρίου των, ὅστις ἦτο μέγας συλλέκτης ἀρχαιοτήτων, ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας θὰ τοὺς ὑπερῆσπιζε καὶ θὰ τοὺς ἀπέζημιωνεν. Ὁ κ. de Marcellus λοιπὸν ἀπήγαγε τὸ ἄγαλμα, ἀφοῦ τὸ ἐπλήρωσεν ὁ κ. Βρέστ. Μετὰ τινα ὁμοίως χρόνον ὁ διερχόμενος τοῦ Στόλου Μουρούζη, ἐξελθὼν νὰ κάμῃ τὴν τακτικὴν του περιοδεσίαν ἀνά τὸ ἀρχιπέλαγος ἔμαθε πᾶν ὅτι συνέβη με τὸ ἄγαλμα. Μόλις ἐφθασεν εἰς τὴν Σίρνον, ἐστειλεν ἀμέσως καὶ ἐζήτησε τοὺς προκρίτους τῆς Μήλου, τοὺς ἐξυλοκόπησε καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ πληρώσουν ἀποζημίωσιν περὶ τὰς 6 χιλ. πιάστρα. Τότε τὸ πιάστρον ἤξιζεν ἐν φράγκων. Ὁ κ. Βρέστ, συμφώνως με τὰ ὑποσχεθέντα, κατέβαλε τὴν ἀποζημίωσιν τῶν 6018 πιάστρων, τὴν πληρωθεὶσαν ἀπὸ τοὺς προκρίτους, αὐτὸς δ' ἐπληρώθη ἀπὸ τὴν Γαλλίαν μόνον μετὰ ἑξ ἔτη, ὅτε τὸ πιάστρον εἶχε κατέλθει εἰς τὰ 50 λεπτὰ, οὕτω λοιπὸν ὁ κ. Βρέστ ἐζημιώθη πραγματικῶς ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν 3000 φρ. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ραβδισμοὺς τοὺς δοθέντας εἰς τοὺς προκρίτους κατὰ διαταγὴν τοῦ Μουρούζη, ἐπληρώθησαν παρ' αὐτοῦ πολὺ ἀκριβὰ καὶ ἡ ἐκδίκησις τῶν προκρίτων ὑπῆρξε πλήρης, ἐπειδὴ ὁ κ. Ριβιέρ ἐζήτησεν ἰκανοποίησιν, ὁ δὲ Σουλτάνος (Μαχμούτ Β') ἀπεκεφάλισε τὸν Μουρούζην.

Παραπλεύρως τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης, ὄψομενον ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου του, ὑπῆρχον, καθὼς μοῦ διηγήθη ὁ κ. Βρέστ, τέσσαρες θαυμαῖοι Ἑρμαῖ, δύο γυναικεῖοι καὶ δύο ἀνδρικοὶ γενειοφόροι, μεγάλη ποσότης ἀναθημάτων, μικρῶν ἀγαλμάτων, ἀγγείων ἀρωμάτων κτλ. Πάντα ταῦτα ἐτοποθετήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Βρέστ ἐπὶ τοῦ ἰδίου πλοίου, ἀλλ' ὡς φαίνεται τιποτε δὲν ἐφθασε μέχρι τοῦ μουσείου. Οἱ βραχιόνες τῆς Ἀφροδίτης δὲν εἶχον ἀνευρεθῆ κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὁ κ. Βρέστ τοὺς ἀνεῦρε κατόπιν καὶ τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὸν Bedford, γάλλον ἔμπορον εἰς Μασσαλίαν καὶ ἀντιποικρὴν τοῦ κ. ντὲ Ριβιέρ. Οἱ βραχιόνες αὐτοὶ λείπουν ἀκόμη ἀπὸ τὸ ἄγαλμα. Τί ἀπέγιναν;

Εἰς τὸν κ. Βρέστ ὀφειλομεν ἐπίσης τὴν περιγραφὴν τοῦ Μενεσθέως, ποῦ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος αὐτοῦ. Ἀνευρεθῆ αὐτὴ εἰς τὴν Μήλον καθὼς καὶ μίαν ὕδρια περιέχουσα τὰ ὀστά του.

[Μετάφρ. Η. Π. Β.] AL. BUCHON

ΥΠΟ ΚΑΡΟ ΝΤΕΑΡΑΓΙ

ΕΥΡΕΤΕΣ ΕΡΕΥΝΗΜΕΝΟΝ

X

Τὸ Σάββατο ἦρθε ὁ Μινούττας νὰ τὸν εἶρη στὴν κάμαρά του. Φοροῦσε τὸ καινούριο σακκάκι κι' ἀστραφτε ἀπ' τὴν χαρά του.

— Ἀπάντησα τὸν δικαστὴ, εἶπε, τὸ προσωπό του δὲν ἄλλαξε, μὲ ρώτησε μάλιστα ἀπὸ ποῦ τῶχο τὸ σακκάκι. Τὸν κατεργάρη, θέλησε νὰ μὲ δοκιμάσῃ

— Καὶ τί τοῦ εἶπες ἐσύ;

— Γέλασα καὶ τοῦ εἶπα πῶς δὲν τὸ λέω κανενὸς κανενός, καὶ νὰ μὴ θυμώσῃ μαζί μου· καὶ τὸν ἀποχαιρέτησα... Μὰ τοῦ εἶχα μιὰ ἀπάντησι ἐτοιμὴ... Βλέπετε εἶναι βέβαια δεκατρία χρόνια τώρα ποὺ εἶχα νὰ βάλω καινούριο σακκάκι τὰ λογάριασα. Ἄχ, οἱ ἄνθρωποι ἦταν πάντα ἐκτάκτως καλοὶ μαζί μου καὶ πόσες φορές μοῦ ἔδωσαν φορεμένα, μὰ καλὰ, ρούχα γιὰ νὰ φορέσω. Καὶ σήμερα τὸ βράδυ εἶμαι τόσο χαρούμενος, ὅπως ὅταν ἦμουν μικρὸ παιδί. Μπορεῖτε νὰ τὸ καταλάβετε; καὶ ὅλα αὐτὰ γι' αὐτὸ τὸ καινούριο σακκάκι κ' ἐσὰς σὰς εὐχαριστῶ.

Μὰ ἀλήθεια, ἀκόμη δὲν σὰς εὐχαρίστησα οὔτε γιὰ τὰ χρήματα, γιὰ τὰ τελευταῖα χρήματα ποὺ μοῦ δώσατε. Βέβαια μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σὰς εὐχαριστήσω, δὲν εἶναι κανεὶς ἐδώ. Εἶναι πάρα πολλὰ χρήματα γιὰ ἕναν φτωχὸ σακάτη πέντε κορόνες εἶναι κ' ὅλας πολλά, καὶ τὸ διπλὸ — δέκα κορόνες! Συγγωρήστε με ποὺ παραβαίνω τὴν διαταγὴ σας καὶ ποὺ σὰς εὐχαριστῶ ἐνῶ δὲν τὸ θέλετε, μὰ εἶναι σὰν νῆστριψαν ὅλες οἱ βίδες μέσα μου καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰχω πιά ἡσυχία. Χά, χά, χά, χά! Θεὸς σχωρέση με ποὺ γελῶ.

Ἔτσι, τὸ ἕξερὰ πῶς θὰ τὸ λάβω μιὰ μέρα τὸ σακκάκι. Τί, εἶπα, μπορεῖ νὰ κἀνῃ καιρὸ, μὰ δὲν θὰ περιμένω ἀδίκως. Ὁ ὑποπλοίαρχος ὁ Χάνσεν μοῦ ὑποσχέθηκε μιὰ φορὰ δύο ποκάμισα μάλλινα, ποὺ δὲν τὰ χρειαζότανε πιά· πέρασαν δυὸ χρόνια ἀπὸ τότε, μὰ εἶμαι τόσο βέβαιος πῶς θὰ τὰ λάβω, σὰν νὰ τὰ εἶχα λάβει κ' ὅλας. Ἔτσι εἶναι πάντα μετὰ καιρὸ τὸ θυμοῦνται, καὶ τότε μοῦ δίνουν ὅ,τι χρειαζομαι σὰν ἔρθη ἡ ὥρα. Μὰ δὲν βρῖσκετε πῶς μὲ καινούρια ρούχα φαίνομαι ἐντελῶς ἄλλος ἄνθρωπος; Ἄχ, πῶς μὲ βοηθήσατε καὶ μὲ παρασταθήκατε μὲ κάθε τρόπο!

— Μὰ γιατί δὲν ἔνασῆρες; ποῦ χάρηκες τόσον καιρὸ;

— Ὁ λόγος εἶναι αὐτός: περιμένα τὸ σακκάκι. Ἀλήθεια ὅλο τὸ σκεπτόμουν τὸ σακκάκι τοῦ δικαστῆ κι' ἀποφάσισα νὰ μὴ ξανάρθω πιά μὲ τὸ παλιὸ σὲ σὰς. Αὐτὸς εἶναι ὅλος ὁ λόγος μὰ συγγωρήστε με ποὺ σὰς τὸ λέω. Ἔχω κ' ἐγὼ τις ἰδιοτροπίες μου, δὲν τὸ ὑποφέρω νὰ πηγαίνω στοὺς ἀνθρώπους μὲ ξεσχισμένα ρούχα· ὁ Θεὸς ἴσως νὰ ξέρῃ γιατί, μὰ αἰσθάνομαι πῶς πέφτει ἡ ὑπόληψίς μου μπρὸς στὰ δικὰ μου τὰ μάτια. Δὲν ἔχω δίκαιο; Νὰ μὲ συγγωρήτε κ' ὅλας ποὺ μιλῶ μπροστὰ σας γιὰ τὴν δική μου ὑπόληψι, σὰν νὰ ἦταν κ' αὐτὴ καὶ σπονδαῖο βέβαια δὲν εἶναι σπουδαῖο, καὶ ὅμως τὴν αἰσθάνομαι πολλές φορές καί...

— Συγγνώμη ποὺ σὲ διακόπτω, μὰ δὲν θές νὰ πῆς τίποτα; Ὁχι; Μὰ καπιζέεις ἕνα τσιγάρο;

Ὁ Νάγκελ χτύπησε καὶ παρήγγειλε κρασί καὶ τσιγάρα. Ὁ ἴδιος ἦπιε ἀμέσως πολὺ, μὰ ὁ Μινούττας μόνον κάπνιζε καὶ τὸν κύταζε. Ὁ Μινούττας ὅλο μιλοῦσε σὰν νὰ μὴν εἶχε σκοπὸ νὰ τελειώσῃ ποτέ.

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, εἶπε ὁ Νάγκελ ἔξαφνα, ἴσως νὰ ἔχῃς ἀνάγκη καὶ γιὰ ποκάμισα; Συγγνώμη ποὺ ρωτῶ, δὲν θὰ ἤθελα καθόλου νὰ σοῦ γίνω ἐνοχλητικὸς.

Ὁ Μινούττας ἀπήντησε δυνατὰ:

— Δὲν εἶναι γι' αὐτὸ ποὺ μίλησα γιὰ κείνα τὰ δύο ποκάμισα; νὰ μὴ χαρῶ, ἀλήθεια δὲν εἶναι γι' αὐτό.

— Βέβαια ὄχι! Μὰ τί φωνάζεις ἐτσι; Ὁμως πές μου τὴν ἀλήθεια ἂν ἔχῃς ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα ἂν δὲν σὲ πειράξῃ, δεῖξε μου τί φορεῖς, ἐννοῶ ἀπὸκάτω ἀπ' τὸ σακκάκι.

— Εὐχαριστῶς, ἄχ, εὐχαριστῶς! Δῆτε μόνος σας, νά, ἐδῶ αὐτὸ τὸ μέρος. Καὶ τὸ ἄλλο δὲν εἶναι χειρότερο...

— Πῶς, στάσον μιὰ στιγμή, τὸ ἄλλο μέρος εἶναι λίγο χειρότερο, καθὼς βλέπω...

— Μὰ μπορεῖ νὰ τὸ θέλῃ κανεὶς καὶ καλύτερο; φωνάζει ὁ Μινούττας. Ὁχι, δὲν χρειαζομαι τώρα ποκάμισα, δὲν εἶναι ἀλήθεια. Μάλιστα μπορῶ νὰ σὰς πῶ πῶς ἕνα ποκάμισο σὰν κ' αὐτὸ εἶναι καὶ πάρα πολὺ καλὸ γιὰ μένα. Ξερετε ἀπὸ ποιὸν τῶχο; Ἀπ' τὸν κύριο Στένερσεν, ναί, ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν κύριο Στένερσεν, καὶ μοῦ φαίνεται πῶς ἡ κυρία δὲν τὸ ξέρει, ἂν καὶ εἶναι κ' αὐτὴ τόσο καλὴ. Τάλαβα μάλιστα τὰ Χριστούγεννα.

— Τὰ Χριστούγεννα;

— Θέλετε νὰ πῆτε πῶς εἶναι πολὺς καιροὺς

ἀπὸ τότε; Χά, χά, χά, χά! Συγγνώμη ποὺ γελῶ, συγγνώμη, γιὰ τὸνομα του Θεοῦ! Τί, ἐγὼ δὲν τὰ ξεσκίζω τὰ ποκάμισα σὰν ἄγριο θηρίο· δὲν προσπαθῶ καὶ καλὰ νὰ κάνω τρύπες· μάλιστα τὸ βγάλω τὴν νύχτα καὶ κοιμοῦμαι γυμνὸς γιὰ νὰ μὴ τὸ χαλνῶ ἀδίκως. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο βαπτῶ πολὺ περισσότερο καὶ μπορῶ ἐλεύθερα νὰ πηγαينوέρωμαι μὲ τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς νὰ τρέπωμαι πῶς δὲν ἔχω καλὸ ποκάμισο. Καὶ τώρα γιὰ τις πλαστικὲς εἰκόνες μούρχεται καλὰ ποὺ ἔχω καὶ ποκάμισο γιὰ νὰ παρουσιαστῶ ἢ κυρία Δάγνη ἀκόμα ἐπιμένει νὰ λάβω κ' ἐγὼ μέρος; τὴν ἀντάμωσα χδὲς κοντὰ στὴν ἐκκλησία. Μίλησε καὶ γιὰ σὰς...

— Κ' ἐγὼ θὰ σοῦ προμηθέψω ἕνα πανταλόνι γιὰ ἐκείνην τὴν ἡμέρα, εἶπε ὁ Νάγκελ, ναί, ἀλήθεια θὰ σ' τὸ προμηθέψω. Ὁ ἀξιζῆ ὀλόκληρη περιουσία νὰ σὲ δῆ κανεὶς ἐσένα ἀπάνω στὴν σπητή. Ἀφοῦ ὁ δικαστῆς σοῦ χαρίζει ἕνα σακκάκι, σοῦ χαρίζω ἐγὼ ἕνα πανταλόνι· ἐτσι εἶναι τὸ σωστό. Μὰ θὰ σ' τὸ χαρίσω μὲ τὴν συμφωνία πάλι πῶς θὰ τὸ κρατήσης κρυφὸ ἂν τύχη καὶ πῆς μιὰ λέξι σὲ κανέναν, τότε...

— Ὁχι, ποτέ, ποτέ· ψυχὴ δὲν θὰ τὸ μάρη, μὰ...

— Ἦθελα νὰ πῶ, γιατί δὲν πίνεις λίγο; Ἄς εἶναι, κάνε ὅπως θές· ἐγὼ θὰ πῶ σήμερα τὸ βράδυ, εἶμαι νευρικός καὶ λυπημένος. Μὰ νὰ σοῦ κάνω μιὰ ἐρώτησι; εἶναι ἀρκετὰ ἀδίκαιη θὰ ἤθελα νὰ ἤξερα... σοῦ εἶναι γνωστὸ πῶς οἱ ἄνθρωποι σοῦχοουν ἕνα παρατσούκλι; Σὲ λέν ὅλοι Μινούττα.

— Βέβαια τὸ ξέρω, δὲν τὸ κρύβο. Στὴν ἀρχὴ μοῦ ἐφαίνετο πολὺ σκληρὸ. Παρακαλοῦσα τὸν Θεὸ νὰ μὲ βοηθήσῃ περπατοῦσα μιὰ ὀλόκληρη Κυριακὴ στὸ δάσος καὶ γονάτισα σὲ τρία ξεχωριστὰ μέρη καὶ προσευχόμουν στὸν Θεὸ, ἀμαρτωλὸς καθὼς ἦμουν. Μὰ εἶναι πολὺς καιροὺς ἀπὸ τότε, εἶναι πολλὰ χρόνια, καὶ ἀπὸ τότε δὲν μὲ λέν ἄλλο ὄνομα παρὰ Μινούττα, καὶ ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι καὶ κακό. Γιατί θέλατε νὰ ξέρατε ἂν μοῦ ἦτον γνωστὸ; Καὶ τί μπορῶ νὰ κάνω ἐγὼ, ὅσο γνωστὸ κ' ἂν μοῦ εἶναι;

— Καὶ ξέρεις καὶ γιατί στὸ κόλλησαν αὐτὸ τὸ ἡλίθιο ὄνομα;

— Ναί, κ' αὐτὸ τὸ ξέρω. Δηλαδή: εἶναι πολὺς καιροὺς τώρα — πρὶν σακατευτῶ — μὰ τὸ θυμοῦμαι ἀκόμα πολὺ καλὰ. Ἦτον ἕνα βράδυ, ἢ καλύτερα μιὰ νύχτα, σὲ μιὰ διασκέδασι ποὺ ἦταν ὅλο κύριοι. Ἰσως νὰ παρατηρήσατε ἐκεῖνο τὸ κίτρινο σπῆτι κοντὰ στὴν ἀποθήκη τοῦ δημοσίου κατεβαίνοντας ἐδῶ δεξιὰ; Τότε ἦτον ἄσπρο μογιαντισμένο, κ' ὁ δήμαρχος κάθονταν ἐκεῖ. Ὁ δήμαρχος ἦτον ἀνύπαντρος καὶ τὸν ἔλεγαν

Ξέρεσεν, εἴθυμος ἄνθρωπος. Ἐνα βράδυ, τὸ καλοκαίρι, ἀνέβαινα ἀπ' τὴν κρομμυαία ποὺ εἶχα πάει περὶπατοῦ γιὰ νὰ κινάξω τὰ πλοῖα. Ὅταν ἔφτασα σ' αὐτὸ τὸ κίτρινο σπῆτι, εἶδα πῶς μέσα εἶχαν διασκέδασι, γιατί ἄκουσα δυνατὰ γέλια καὶ πολλές φωνές. Ἀκριβῶς τὴν στιγμὴ ποὺ περνοῦσα μπρὸς ἀπ' τὰ παράθυρα, μὲ βλέπουν καὶ μοῦ χτυποῦν τὸ τζάμι. Μπαίνω μέσα καὶ βρίσκω τὸν Κόλμπνε τὸν γιατρό, τὸν Βίλιαμ Πράντε τὸν κωπετάνιο, τὸν ἐπιθεωρητὴ τῶν τελωνείων Φόλκενταλ καὶ πολλοὺς ἄλλους. Αὐτοὶ τώρα ὅλοι ἦ πέθαναν ἢ ἔφυγαν. Ἦταν ὅλοι μαζί ἐπὶ τὴ ὄχτω, καὶ ὅλοι στονατὶ στὸ μεθύσι. Εἶχαν σπάσει ὅλες τις καρέκλες, ἔτσι γιὰ διασκέδασι ὁ δήμαρχος τὸ ἤθελε· καὶ τὰ ποιήρια ἦταν σπασμένα, τόσο ποὺ ἔπρεπε νὰ πίνουμε ἀπ' τις μποτιλίες.

Μὰ ὅταν πῆγα κ' ἐγὼ, καὶ μέθυσα κ' ἐγὼ, τότε πιά τὸ γλέντι δὲν εἶχε ὄρια· οἱ κύριοι γούθησαν κ' ἔτρεχαν γυμνοὶ σ' ὅλες τις κάμαρες, ἂν καὶ δὲν εἶχαμε κατεβάσει τις κουρτίνες κ' ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ κάνω σὰν τοὺς ἄλλους, μ' ἐπιασαν μὲ τὴν βία καὶ μ' ἐγδυσαν. Ἐγὼ χτυποῦσα γύρω μου, ἔκανα ὅ,τι μποροῦσα· δὲν ἤξερα πιά τί νὰ κάνω, τοὺς ζητοῦσα συγγνώμη, ἔπαιρνα τὰ χέρια τους καὶ τοὺς ζητοῦσα συγγνώμη...

— Γιατί ζητοῦσες συγγνώμη;

— Γιὰ τίποτα, μόνο γιὰ νὰ μὴ μοῦ κάνουν πολὺ κακό· μὰ δὲν ὠφελοῦσε, μ' ἐγδυσαν ὡς τὸ περσι. Τότε ὁ γιατρός βρῆκε ἕνα γράμμα στὴν τσέπη μου κ' αὐτὸ τὸ γράμμα ἀρχισε νὰ τὸ διαβάξῃ δυνατὰ στοὺς ἄλλους· μὰ τότε ἔρχομαι στὰ σύγκαλά μου, γιατί τὸ γράμμα ἦτον τῆς μητέρας μου, ποὺ τὴν ἀγαποῦσα πολὺ· μοῦ τὸ εἶχε γράψῃ αὐτὸ τὸ γράμμα ὅταν ἔφευγα γιὰ τὴ θάλασσα. Λοιπὸν ἐγὼ εἶπα τὸν γιατρό μπεκρή, γιατί ἦτον γνωστὸ πῶς ἔπαινε πολὺ. Εἶσαι μπεκρῆς! τοῦ εἶπα. Θύμωσε καὶ θέλησε νὰ μὲ πιάσῃ ἀπ' τὸ λαρύγγι· μὰ οἱ ἄλλοι τὸν ἐμπόδισαν. Καλύτερα ἂς τὸν μεθύσωμε! εἶπε ὁ δήμαρχος μπροστὰ μου· σὰν νὰ μὴν ἦμουν κ' ὅλας ἀρκετὰ μεθυσμένος. Καὶ μουρρίζαν κ' ἄλλο μέσ' στὸ λαρύγγι ἀπὸ πολλές μποτιλίες. Ἐπειτα ἦρθαν δύο ἀπὸ τοὺς κύριους — δὲν θυμοῦμαι πιά ποιοὶ ἦταν — μ' ἕναν κουβὰ νερό· τὸν ἀκούμησαν ἐκεῖ κ' εἶπαν νὰ μὲ βαπτίσουν. Ὅλοι εἶπαν νὰ μὲ βαπτίσουν καὶ φώναζαν καὶ γελούσαν γι' αὐτὴν τὴν ἰδέα. Καὶ τότε σκέφθηκαν νὰ βάλουν ἕνα σωρὸ πράματα μέσ' στὸ νερό, γιὰ νὰ τὸ βρωμίσουν. Ἐφτυναν μέσα καὶ ἔχυναν μέσα ρακὴ καὶ ἔρριξαν δύο φαράσια στάγῃ μέσα γιὰ νὰ νὸ κάνουν πιὸ θολό. Λοιπὸν τώρα ἤθελαν νὰ μὲ βαπτίσουν. Γιατί δὲν μπορεῖτε νὰ βαπτίσετε ἕναν ἀπ' τοὺς ἄλλους; ρώτησα

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου.

τὸν δήμαρχο κι' ἀγκάλιασα τὰ γόνατά του. Ἐμείς εἴμαστε πειὰ βαφτισμένοι, εἶπε, ὅλοι με ἴπὸν ἴδιο τρόπο. Καὶ τὸ πιστεύω, γιατί ἔτσι ἔκαμνε πάντα με ὄσους τὸν συνναστρέφονταν. Ἐλα ἐδῶ μπροστά μου! μοῦ εἶπε τότε ὁ δήμαρχος. Μὰ ἐγὼ δὲν πῆγα με τὸ καλό, ἔμεινα ἐκεῖ πού ἦμουν καὶ κρατιούμουν σφιχτὰ στὸ πόμολο τῆς πόρτας. Ἐλα ἀμέσως, λέει, ἔλα στὸ μινούττο! Καὶ τὸ εἶπε αὐτὸ τόσο ἀστεῖα, γιατί μιλοῦσε περιέργω, με πολλές ἀστεῖες λέξεις. Μὰ ἐγὼ δὲν κούνησα. Πατέριος τότε ὁ καπετάνιος Πράντε καὶ φωνάζει: Μινούττο, μινούττο, νὰ τὸ σύνθημα! Μινούττα θὰ τὸν βγάλωμ!

Καὶ ὅλοι ἦταν σύμφωνοι νὰ με βγάλουν Μινούττα: ἐπειδὴ, λέει, εἶμαι μικρὸς μοῦ πάει καλά. Με πῆραν δύο καὶ μ' ἔσυραν ὡς τὸν δήμαρχο καὶ μ' ἔβαλαν μπροστά του καὶ καθῶς ἦμουν μικρὸς κι' ἀσήμαντος, με σήκωσε ὁ δήμαρχος μόνος του καὶ με βούτηξε μέσ' στὸν κουβά. Βούτηξε τὸ κεφάλι μου πέρα πέρα κάτω, ἔτριψε τὴν μύτη μου στὸν πάτο τοῦ κουβά, πού ἦτον ὅλο στάχτη καὶ γυαλιά, κ' ἔπειτα με σήκωσε καὶ μοῦ εἶπε μιά εὐχή. Ἐπειτα εἶχαν κ' οἱ ἀνάδοχοι νὰ κάνουν τὸ καθήκον τους, δηλαδή ὁ καθένας μ' ἔπαιρνε καὶ με σήκωνε στὸν ἀέρα καὶ μ' ἄφηνε νὰ πέφτω κάτω, κι' ὅταν τὸ βαρέθηκαν αὐτὸ μοιφίστηκαν σὲ δύο στρατόπεδα καὶ με πετοῦσαν ἀπ' τὸ ἕνα στὸ ἄλλο σὰν μπάλα τῶκαναν αὐτό, λέει, γὰ νὰ στεγνώσω. Ἐκάναν ἔτσι ὡς πού τὸ βαρέθηκαν κι' αὐτό. Ὁ δήμαρχος φώναζε: σὶπ! καὶ τότε μ' ἄφησαν καὶ με εἶπαν ὅλοι μαζί Μινούττα καὶ μοῦδιναν τὸ χέρι καὶ μ' ἔλεγον Μινούττα γὰ νὰ σφραγίσουν τὸ βάφτισμα. Ἄλλη μιά φορὰ μ' ἔρριξαν μέσ' στὸν κουβά ὁ Κόλμπνε ὁ γιατρὸς μ' ἔρριξε μέσ' μ' ὅλο μου τὸ βάρος, τόσο πού μοῦσπασε κάτι μέσα στὸ πλευρό, δὲν μπορούσε νὰ τὸ χωνέψῃ πού τὸν εἶπα μπερῆ. . . Ἐτσι, ἀπὸ κείνην τὴν νύχτα μοῦμεινε τὸ παρατσούκλι μου καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὅλη ἡ πόλις τὸ ἤξερε πὼς ἦμουν στοῦ δημάρχου καὶ πὼς με εἶχαν βαφτίσει.

— Καὶ σοῦσπασε κάτι στὸ πλευρό; στὸ κεφάλι ὁμως δὲν ἔπαθε τίποτα;

Μικρὴ σιγή.

— Εἶναι δεύτερη φορὰ πού με ρωτᾶτε ἀν ἔπαθα τίποτα στὸ κεφάλι καὶ ἴσως ἐννοεῖτε τίποτα μ' αὐτό. Μὰ ἐγὼ τότε δὲν χτύπησα στὸ κεφάλι, δὲν ἔπαθα τίποτα στὸ κεφάλι, ἀν εἶναι αὐτὸ πού φοβᾶστε. Μὰ χτύπησα στὸν κουβά καὶ μοῦσπασε ἕνα παγίδι, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, αὐτὸ δὲν τὸ διαψεύδω. Μὰ τώρα εἶναι πάλι καλά τίποτε δὲν μοῦμεινε, ὅλα πέρασαν, μακάρι κ' οἱ ἄμαρτιες μου νὰ περνοῦσαν ἔτσι!

Ἐνόσω μιλοῦσε ὁ Μινούττας, ὁ Νάγκελ ὅλο

ἔπινε χτύπησε πάλι τὸ κουδούνι καὶ παράγγειλε κι' ἄλλο κρασί καὶ πάλι ἤπιε. Διὰ μιάς εἶπε:

— Τί λές, — ἔτσι μοῦ καταβαίνει τώρα, — νομίζεις πὼς ὡς σ' ἕναν βαθμὸ καταλαβαίνω ἐγὼ τοὺς ἀνθρώπους; Μὴ με κυτᾶς με τόση ἀπορία, εἶναι ἔτσι μιά φιλικὴ ἐρώτησις. Νομίζεις πὼς μπορῶ νὰ δῶ μέσα στὸν ἀνθρώπο πού μιλῶ μαζί του;

Ὁ Μινούττας τὸν κυτᾶει φοβισμένα καὶ δὲν ξέρει τί νὰ πῇ. Ὁ Νάγκελ λέγει πάλι:

— Ἐπειτα πρέπει νὰ με συγχωρήσης καὶ τὴν ἄλλη φορὰ, ὅταν εἶχα τὴν εὐχαριστήσι καὶ σ' ἔχω ἐδῶ, σοῦβγαλα τὴν ψυχὴ σου με κάτι ἀπελπιστικὲς ἐρωτήσεις. Θυμᾶσαι μεταξὺ ἄλλων πού σοῦ πρόσφερα καὶ χρήματα γὰ νὰ πῆς ἀν ἤθελες πὼς εἶσαι πατέρας ἐνὸς ξένου παιδιοῦ; Χά, χά, χά. ἔ; τὸ θυμᾶσαι; Μὰ τότε ἔκανα αὐτὸ τὸ σφάλμα ἐπειδὴ δὲν σὲ γνωρίζω: τώρα πάλι σὲ κάνω καὶ ἀπορεῖς μαζί μου ἐνῶ ὁμως σὲ ξέρω πολὺ καλά καὶ σ' ἐκτιμῶ πολὺ. Βλέπεις, σήμερα τὸ κάνω αὐτὸ μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ εἶμαι πολὺ νευρικὸς καὶ εἶμαι κι' ὄλας καὶ πολὺ μεθυμένος. Αὐτὸς εἶναι ὁλος ὁ λόγος. Βέβαια τὸ παρατηρεῖς πὼς εἶμαι ἐντελῶς μεθυμένος; Βέβαια τὸ παρατηρεῖς γιατί θές νὰ τὸ κρύψῃς; Μὰ τί ἤθελα νὰ πῶ — ναι, θὰ μ' ἐνδιέφερε πολὺ νὰ μάθαινα πόσο ἀξιο μ' ἔχεις νὰ μαντεύσω — ναι νὰ μαντεύσω τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ. Χά, χά, γὰ νὰ μιλῶ ἐγὼ γὰ ἀνθρώπινη ψυχὴ» πρέπει νὰ ξέρῃς πὼς εἶμαι φοβερὰ μεθυμένος, ἔ; Λοιπὸν γὰ νὰ σ' τὸ ξηγήσω ὅσο πιδ καλά μπορῶ, ὅταν μιλῶ μ' ἕναν ἀνθρώπο μπορῶ καὶ καταλαβαίνω ἀμέσως μιά λεπτὴ χροιά στὴν φωνή του, ἀκούω ἐπὶκτικῶς καλά. Ὅταν μιλῶ μ' ἕναν ἀνθρώπο δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ τὸν κυτᾶω γὰ νὰ παρακολουθῶ ἐκεῖνο πού λέγει με τὸ αὐτὸ καταλαβαίνω ἀμέσως ἀν λέῃ τὴν ἀλήθεια ἢ ἀν μοῦ πουλᾷ ψευτιές. Ἡ φωνὴ εἶναι ἐπικίνδυνον ὄργανον. Νὰ με καταλάβῃς καλά: δὲν ἐννοῶ τὸν ὕλικὸ ἦχο τῆς φωνῆς, αὐτὸς μπορεῖ νὰ εἶναι ψιλὸς ἢ βαθύς, μελωδικὸς ἢ ξηρὸς δὲν ἐννοῶ τὸ ὕλικόν μέρος, τὸν τόνο, ὄχι, ἐννοῶ ἐκεῖνο τὸ μυστήριον πού εἶναι πίσω ἀπ' ὅλα, τὸν κρυφὸ κόσμον ἀπ' τὸν ὁποῖο βγαίνει αὐτὸ τὸ μυστήριον. . . Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος αὐτὸν τὸν κρυφὸ τὸν κόσμον! Πάντα πρέπει ἕνας κόσμος νὰ εἶναι πίσω ἀπ' ὅλα κρυμμένος. Νὰ σοῦ πῶ, θὰ ἦτον τόσο πιδ καλά καὶ πιδ ὠραία ἀν ἔπινες κ' ἐσὺ ἕνα ποτήρι: δὲν καταλαβαίνω πὼς μπορεῖς καὶ κάθεσαι με στεγνὸ λαρύγγι.

Ὁ Νάγκελ ἤπιε πάλι κ' ἐξηκολούθησε:

— Εἶσαι τόσο σιωπηλὸς! Ξέρεις, νὰ μὴν ἀφήνῃς νὰ σοῦ παίρνῃ τὸ κεφάλι μετὰ μεγάλα μου λόγια πού νὰ μὴ τολμᾷς νὰ πῆς λέξι. Χά, χά, χά!

Αὐτὸ δὰ ἔλειπε! Μὰ τώρα ἔξασα τί ἤθελα νὰ πῶ. Δὲν πειράζει, λέγω τίποτ' ἄλλο, ὄχι πολὺ ἐνδιαφέρον, μὰ τὸ λέγω ὡς πού νὰ θυμηθῶ πάλι κείνο πού ἔξασα. Θεέ μου, τί ἀνοησίες κάθομαι καὶ λέω! Ποιὰ εἶναι ἡ γνώμη σου γὰ τὴν Κιέλλανδ; Πές μου ν' ἀκούσω τί σπέπτεσαι γι' αὐτήν. Ἐμένα ἡ γνώμη μου εἶναι πὼς αὐτὴ ἡ Κιέλλανδ εἶναι κοκέττα σὲ τέτοιο βαθμὸ, πού ἀλήθεια κατὰ βάθος θὰ ἔχαιρετο φοβερὰ, ἀν κι' ἄλλοι, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότεροι. — κ' ἐγὼ μαζί — σκοτώνονταν γι' αὐτήν. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου. Εἶναι χαριέστατη, βέβαια εἶναι, καὶ θὰ ἦτον γλυκὸς πόνος γὰ ἕναν ἀνθρώπο νὰ τὸν ἐσυντριβε με τὸ πόδι τῆς: οὔτε τὸ ἀρνοῦμαι πὼς μπορεῖ καμιά μέρα νὰ τὴν παρακαλέσω νὰ τὸ κάνῃ. Μὰ δὲν εἶναι βία ἀκόμα, ἔχω καιρὸ. . . Γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, πάλι σὲ κάνω καὶ τὰ χάνεις σήμερα τὸ βράδυ με τὰ λόγια μου! Σὲ πρόσβαλα; ἐννοῶ ἐσένα προσωπικῶς;

— Ἄν ξέρατε τί ὠραία πού μίλησε ἡ κυρία Κιέλλανδ γὰ σᾶς! Τὴν εἶδα χθές, μίλησε πολλὴ ὠρα μαζί μου. . .

— Γιὰ πές μου—συγγνώμη πού δὲν σ' ἀφήνω νὰ τελειώσης — μὰ ἔχεις ἴσως κ' ἐσὺ λίγο ἐκείνην τὴν ἐπιτηδεότητα νὰ μορῆς ν' ἀκούσης τί τρέμει πίσω ἀπ' τὴν ὕλικὴ φωνὴ τῆς κυρίας Κιέλλανδ; — Μὰ τώρα καταλαβαίνεις κ' ὁ ἴδιος πὼς λέω τερατώδεις ἀνοησίες! Ἐ; δὲν εἶναι ἀλήθεια; Λοιπὸν! Μὰ θὰ χαίρομουν ἀν ἤξερα πὼς κ' ἐσὺ καταλαβαίνεις τοὺς ἀνθρώπους: θὰ σὲ συγχαίρομουν καὶ θὰ σοῦλεγα: Ἐμείς οἱ δύο στεκόμαστε μαζί ἐπειδὴ τὸ καταλαβαίνουμε αὐτὸ ἔλα νὰ κάνωμε μιά συμφωνία, ποτὲ νὰ μὴ μεταχειρισθοῦμε τις γνώσεις μας ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου—ὁ ἕνας, καταλαβαίνεις; — ἐναντίον τοῦ ἄλλου: νὰ, δηλαδή πὼς ἐγὼ ποτὲ δὲν θὰ μεταχειρισθῶ τις γνώσεις μου ἐναντίον σου, ἀκόμα κι' ὅταν σὲ καταλάβω καὶ σὲ μαντεύσω. Αὐτὸ ἤθελα νὰ πῶ. Ἐ, τώρα πάλι γίνεσαι ἀνήσυχος καὶ φαίνεται φοβισμένος! Μὰ ξέρεις, νὰ μὴ σὲ φοβίξῃ ὅταν λέω μεγάλα λόγια εἶναι ὅλα κούφια ὅταν εἶμαι μεθυμένος γίνεται τὸ στόμα μου τόσο μεγάλο. . . Ἄ, τώρα τὸ θυμοῦμαι ἐκεῖνο πού ἤθελα νὰ πῶ ὅταν ἀρχισα νὰ μιλῶ γὰ τὴν Κιέλλανδ πού δὲν μ' ἐνδιέφερε. Ἄλλως τε καὶ γιατί νὰ τὴν πῶ καὶ τὴν γνώμη μου γὰ τὴν Κιέλλανδ, ἀφοῦ δὲν μοῦ τὴν ζήτησες! Νὰ, σοῦ χάλασα ἐντελῶς τὸ κέφι θυμᾶσαι τί χαρούμενος πού ἦσουν πρὸ μιάς ὥρας ὅταν ἤρθες; Ὅλη αὐτὴ ἡ φλυαρία ἔρχεται ἀπ' τὸ κρασί. . . Μὰ μὴ με κάνῃς πάλι νὰ ξεχάσω γὰ δεύτερη φορὰ ἐκεῖνο πού ἤθελα νὰ πῶ: ὅταν μιλοῦσες πρὶν γὰ ἐκείνην τὴν διασκέδασι στοῦ δημάρχου, μοῦ ἤρθε καὶ μένα ἡ ἰδέα νὰ δώσω

κ' ἐγὼ μιά τέτοια διασκέδασι ὅλο ἄνδρες, ναι νὰ πᾶρ' ἡ ὀργή, μιά διασκέδασι, ὅλο ἄνδρες. Ὁρισμένως θὰ γίνῃ, καὶ θάρθῃς κ' ἐσὺ, βέβαια θάρθῃς, καὶ νὰ εἶσαι ἥσυχος δὲν θὰ σὲ βαφτίσουν δεύτερη φορὰ: θὰ φροντίσω νὰ σὲ μεταχειρισθῶν ὅλοι με τὴν πιδ μεγάλη εὐγένεια καὶ ὑπόληψιν δὲν θὰ σπάσῃ καμιά καρτέκλα οὔτε κανένα τραπέζι βλέπεις, θὰ ἤθελα νὰ μάξω κανένα βράδυ μερικὸς φίλους ἐδῶ, ὅσο πιδ γλήγορα μπορῶ, ὡς ποῦμε τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἐβδομάδας. Τί λές κ' ἐσὺ;

Ὁ Νάγκελ ἤπιε πάλι, ἤπιε δύο ὀλόκληρα ποτήρια. Ὁ Μινούττας πάλι δὲν ἔλεγε τίποτα. Ἡ πρώτη του καὶ παιδιακήσια χαρὰ εἶχε φύγει καὶ ἦτον σὰν νῆκουε τις κουβέντες τοῦ Νάγκελ μόνο ἀπὸ εὐγένεια. Με κανέναν τρόπο δὲν ἤθελε νὰ πῇ κρασί.

— Διὰ μιάς ἔγινες τόσο σιωπηλὸς, εἶπε ὁ Νάγκελ. Εἶναι γελοῖο, μὰ ἀλήθεια, ξέρεις, φαίνεται αὐτὴν τὴν στιγμή σὰν νὰ πειράχτηκες ἀπὸ κανένα λόγο πού εἶπα. Εἶναι δυνατόν; Νὰ πειραχτῆς! Τὸ παρατήρησα πού ταράχτηκες μιά στιγμή. Ἐ; Μπορεῖ πάλι νὰ κανα καὶ λάθος. Σκέφτηκες ποτὲ πὼς πρέπει νὰ αισθάνεται κανένας κατεργάρας, ὅταν ἔξαφνα μιά μέρα τὸν πιάσῃ ἕνας μυστικὸς ἀστυνόμος ἀπ' τὸν ὄμο καὶ τὸν κυτᾶξῃ στὰ μάτια χωρὶς νὰ πῇ λέξι; . . . Μὰ τί νὰ σὲ κάνω τώρα; γίνεσαι ὅλο πιδ λυπημένος καὶ σιωπηλὸς. Εἶμαι σήμερα νευρικὸς καὶ σὲ τυραννῶ, μὰ δὲν μπορῶ, πρέπει νὰ μιλῶ εἶναι σιγήθαιά μου ὅταν εἶμαι μεθυμένος. Καὶ οὔτε πρέπει νὰ φύγῃς, εἰδεμὴ θὰ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ καθίσω νὰ κουβεντιάξω με τὴν Σάρα, τὴν ὑπηρετρία, κ' ἐπὶς πού θὰ εἶναι βαρετό; δὲν ἀρμόζει κ' ὄλας.

Σιγή. Ὁ Νάγκελ ἤπιε πάλι κ' ἐξακολούθησε:

— Λοιπὸν, ὅπως λέγαμε: ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ! Πῶς σοῦ φαίνεται πού ἕνα πρωί, μερικὲς μέρες τώρα, ἔπιασα τὸν ἑαυτό μου ἔμένα τὸν Ἰωάννη Νίλσεν Νάγκελ, πού περπατοῦσα μπερὸς στὸ σπίτι τοῦ προξένου, τοῦ Ἀνδρέζεν, ἀπάνω κάτω καὶ σκεπτόμουν πόσο ψηλὸς ἢ πόσο χαμηλὸς νὰ εἶναι οἱ κάμαρες τοῦ σπιτιοῦ του; Ναι — πὼς σοῦ φαίνεται; Μὰ αὐτὸ εἶναι πάλι, ἀν μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ ἔτσι, ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Τίποτε δὲν τῆς ξεφεύγει, ὅλα ἔχουν σημασία γι' αὐτήν. . . Τί ἐντίπῳσι π. χ. σοῦ κάμνει ὅταν καμιά φορὰ τὴν νύχτα γυρίζεις ἀπὸ καμιά συνναστροφῆ, ἢ καμιά δουλειά, σπῆτι κ' ἔξαφνα βρίσκεις μπροστά σου, ἐνῶ πᾶς ἤσυχαι τὸν δρόμο σου, ἕναν ἀνθρώπο, πού στέκεται σὲ μιά γωνιά καὶ σὲ κυτᾶει καὶ γυρνᾷ τὸ κεφάλι κατόπιν σου ὅταν περάσης, καὶ μόνο σὲ κυτᾶει καὶ δὲν λέει τίποτα; Κ' ἀν ὑποθέσωμε πὼς μπορεῖς νὰ δῆς

μόνον τὸ πρόσωπό του καὶ τὰ μάτια του, τότε τί; Ἄχ, τί δὲν συμβαίνει μέσ' στήν ἀνθρώπινη ψυχή! . . . Ἔρχεσαι ἕνα βράδυ σὲ μιὰ συναναστροφή που εἶναι — ὡς ποῦμε: δώδεκα ἀνθρώποι καὶ ὁ δέκατος τρίτος μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ τηλεγραφίστρια ἢ κανένας φτωχὸς δικηγόρος, ἢ ἕνας ταμίας ἢ ἕνας πλοίαρχος ἀτμοπλοίου, ἐπὶ τείλους ἕνας ἀνθρώπος χωρὶς καμία σημασία — λοιπὸν ὁ δέκατος τρίτος κάθεται σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ δὲν λαμβάνει μέρος στὴν ὁμιλία καὶ δὲν κάνει οὔτε τὸν παραμικρὸ θόρυβο καὶ ὅμως ἔχει κι' αὐτὸς ὁ δέκατος τρίτος ἀνθρώπος τὴν ἀξία του, ὅχι ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτό του, μὰ ὡς παράγων στὴν συναναστροφή. ἴσια ἴσια ἐπειδὴ φορεῖ αὐτὴν τὴν φορεσιά, ἐπειδὴ μένει ἔτσι ἀμίλητος, ἐπειδὴ τὰ μάτια του κυτᾶζον με τὴν κωνιτὴ ἐκφρασι ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους συντρόφους, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ὁ ρόλος του νὰ εἶναι τόσο ἀσημαντός, με αὐτὸ συντείνει νὰ δώσῃ στὴν συναναστροφή τὸν ἰδιαιτέρὸ της χαρακτήρα. ἴσια ἴσια ἐπειδὴ δὲν λέγει τίποτα, ἐργάζεται ἀρηθρικῶς καὶ δίνει σ' ὅλην τὴν κάμαρα ἕναν ἑκαπρὸ τόνο μελαγχολίας, πού κάμνει οἱ ἄλλοι ὄλοι νὰ μιλοῦν ἀκριβῶς τόσο δυνατὰ κι' ὅχι δυνατώτερα. Δὲν ἔχω δικαίω; Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μπορεῖ κυριολεκτικῶς νὰ γίνῃ τὸ πιὸ σημαντικό πρόσωπο μέσ' στὴν συντροφιά. Ἐγώ, καθὼς εἶπα, δὲν καταλαβαίνω ἀπὸ ἀνθρώπους, μὰ καμιά φορά με διασκεδάζει νὰ παρατηρῶ πόσο μεγάλη ἀξία μποροῦν νάχουν τὰ μικρὰ πράγματα: ἔτσι μιὰ φορά ἤμουν μάρτυς πού ἕνας καημένος μηχανικὸς ἐντελῶς ξένος, πού δὲν ἀνοίγε τόσο δὰ τὸ στόμα του . . . Μὰ αὐτὸ εἶναι ἄλλη ἱστορία καὶ δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ τίποτα με αὐτὴν παρὰ μόνο πὼς πέρασαν κι' οἱ δύο ἀπ' τὸ μυαλό μου κι' ἀφήσαν ἐκεῖ τὰ ἴχνη των. Μὰ γιὰ νὰ μείνωμε στὴν παραβολή: ποῖος ἔχει ἂν ἴσια ἴσια ἢ σιωπῆ σου σήμερα τὸ βράδυ δὲν δίνει τὴν ἀξία στὰ δικὰ μου λόγια — ἀδιαιρέτως τῆς ὑπερβολικῆς μου μέθης — ἂν ἢ ὅπως τοῦ προσώπου σου αὐτὴ ἢ μισοφοβισμένη, μισοαῖφα ἐκφρασις τῶν ματιῶν σου δὲν με κἀνῃ ἴσια ἴσια νὰ μιλῶ ὅπως μιλῶ! Εἶναι ἐντελῶς φυσικὸ καὶ δὲν μοῦ κάνει καθόλου παράξενη ἐντύπωσι. Κάθεσαι κι' ἀνοῦς αὐτὰ πού λέγω — πού λέγω ἐγώ, ἕνας μεθυσμένος, — τυχαίνει καὶ ταράξῃσαι με κάτι πού λέγω — ναι, ταράξῃσαι, γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν ἐκφρασι πού εἶπαμε ἤδη, — καὶ ἐμένα μοῦ ἔρχεται διάθεσις νὰ ἐξακολουθήσω ἀκόμα καὶ νὰ σοῦ ἀραδιάσω ἀκόμα κι' ἄλλες τέτοιες κουβέντες. Αὐτὸ τὸ ἀναφέρω μόνο ὡς παράδειγμα γιὰ τὴν ἀξία τῶν τιποτένιων πραγμάτων. Μὴ τὰ ξεχνᾷς τὰ τιποτένια πράγματα, καλὲ μου φίλε!

Γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, τὰ τιποτένια πράγματα ἔχουν πάρα πολὺ μεγάλη ἀξία. . . Ἐμπρός!

Ἦτον ἡ Σάρα πού χτυποῦσε γιὰ ν' ἀναγγεῖλη πὼς τὸ φαγὶ ἦτον ἔτοιμο. Ὁ Μινούττας σημάθῃκε ἀμέσως. Ὁ Νάγκελ ἦτον πιά πέρα πέρα ζαλισμένος καὶ οὔτε μιλοῦσε πιά καθαρά: ἔπειτα ὄλο ἀντίφασκε στὸν ἑαυτό του κ' ἔλεγε ὄλο χειρότερες ἀνοησίες. Τὰ σκεπτικὰ του μάτια καὶ οἱ φλέβες του πού φούσκωναν στοὺς κροτάφους ἔδειχναν πὼς χίλιες σκέψεις περνοῦν ἀπ' τὸ μυαλό του.

— Ναι, εἶπε, δὲν ἀπορῶ πού θέλεις νὰ ἐπιφληθῆς αὐτὴν τὴν περίστασι γιὰ νὰ φύγῃς, ὅστερ' ἀπ' ὄλες τὶς ἀνοησίες πού ἀκουσες σήμερα τὸ βράδυ. Γιὰ μερικὰ πράγματα θὰ ἤθελα ὅμως ν' ἀκούσω ἀκόμα τὴν γνώμη σου δὲν ἀπάντησες καθόλου στὴν ἐρώτησί μου τί σκέπτεσαι μέσα στὴν καρδιά σου γιὰ τὴν κυρία Κιέλλανδ. Ἐμένα μέσ' στὴν φαντασία μου εἶναι σὰν τὸ πιὸ σπάνιο, τὸ πιὸ ἀφθαστο πλάσμα, ὄλη ἡμορφιά καὶ ἀγνή καὶ λευκὴ σὰν τὸ χιόνι — φαντάξῃσαι καθαρὸ, βασιλῆ, μεταξωτὸ χιόνι; Ἐτσι τὴν βλέπω στὴν φαντασία μου. Ἄν μ' ἐκεῖνο πού εἶπα πρὶν ἐσχημάτισες ἄλλη ἐντύπωσι, εἶναι στραβή . . . Λοιπὸν τώρα νὰ πιά τὸ τελευταῖο ποτήρι μαζί σου ὕγεια! . . . Μὰ κάτι συλλογίστηκα. Ἄν εἶχες τὴν ὑπόμονή νὰ καθίσῃς ἀκόμα δύο μικρὰ λεπτά, θὰ σοῦ ἤμουν πάρα πολὺ εὐγνώμων. Τὸ ζήτημα εἶναι αὐτὸ — θὰ σ' τὸ πῶ καθαρά, μὰ ἔλα πιὸ κοντὰ νὰ σ' τὸ ψιθυρίσω, γιὰτὶ ἐδῶ οἱ τοῦχοι εἶναι φίλοι καὶ πρέπει νὰ προσέχῃ κανεὶς — λοιπὸν τὸ ζήτημα εἶναι αὐτό: εἶμαι φοβερὰ ἐρωτευμένος με τὴν Κιέλλανδ. Τώρα τὸ εἶπα! Εἶναι μόνο μερικὲς λέξεις ξεχρῆς, μὰ ὁ Θεὸς πού εἶναι στὸν οὐρανὸ ἔχει πόσο πολὺ τὴν ἀγαπῶ καὶ πόσο ὑποφέρω γι' αὐτὴν. Ἄς εἶναι, αὐτὸ εἶναι ἄλλη δουλειά, ἀγαπῶ, ὑποφέρω, καλὰ, δὲν εἶναι τώρα καιρὸς γι' αὐτό. Λοιπὸν! Μὰ ἐλπίζω πὼς με τὴν εὐκρίνεια πού σοῦδειξα, θάχῃς κι' ἐσὺ ὄλην τὴν διάκρισι πού πρέπει. Μοῦ τὸ ὑπόσχεσαι; Εὐχαριστῶ, ἀκριβέ μου φίλε. Ἀλλά, θὰ πῆς, πὼς μπορεῖ νὰ εἶναι ἐρωτευμένος μαζί της ἀφοῦ τώρα τὴν εἶπε πὼς εἶναι κοκέττα; Πρῶτον μπορεῖ κανεὶς πολὺ καλὰ νὰ ἀγαπᾷ μιὰ κοκέττα, αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει μ' αὐτὸ οὔτε με μέλει, αὐτὸ τὸ παραβλέπω. Μὰ τώρα ἔρχεται κάτι ἄλλο. Πὼς ἦτον πρὶν; εἶπες πὼς καταλαβαίνεις τοὺς ἀνθρώπους, ἢ εἶπες πὼς δὲν τοὺς καταλαβαίνεις; Γιατὶ ἂν ἤξερες τοὺς ἀνθρώπους, θὰ καταλαβαίνεις αὐτὸ πού λέγω τώρα: βέβαια δὲν ἐννοῶ πὼς ἡ Κιέλλανδ εἶναι ἀλήθεια μιὰ κοκέττα: δὲν τὸ ἐννοῶ σοβαρὰ. ἴσια ἴσια πού εἶναι πάρα πολὺ φυσικὴ, ἐκιάκτως φυσικὴ, — τί λές

π. χ. γι' αὐτὴν τὴν συνήθεια πού ἔχει νὰ γελά, ἐνῶ μάλιστα δὲν ἔχει οὔτε πολὺ ἄσπρα δόντια; Γελά πολὺ συχνὰ καὶ χωρὶς καμία προσποίηση, γιὰ νὰ τὴν πῆ κανεὶς κοκέττα. Μὰ σημείωσε αὐτὸ πού λέγω: μόλα ταῦτα μπορῶ ἂν θέλω νὰ διαδώσω τὴν φήμη πὼς ἡ κυρία Κιέλλανδ εἶναι μιὰ κοκέττα: δὲν με πειράζει καθόλου νὰ τὸ διαδώσω. Καὶ δὲν τὸ κάνω γιὰ νὰ τὴν βλάψω καὶ νὰ ἐδικηθῶ, τὸ κάνω γιὰ νὰ συγκρατήσω τὸν ἑαυτό μου τὸ κάνω ἀπὸ ἐγωισμό γιὰτὶ δὲν μπορῶ νὰ τὴν φτάσω ἐγώ, γιὰτὶ ὅτι προσπαθεῖα κι' ἂν κάνω γιὰ νὰ μ' ἀγαπήσῃ θὰ με περιγελάσῃ, γιὰτὶ εἶναι κι' ὄλες ἀρροβωνιασμένη καὶ δεμένη εἶναι χαμένη γιὰ μένα, ἐντελῶς χαμένη. Βλέπεις, αὐτὸ εἶναι, με τὴν ἀδειά σου, μιὰ καινούρια καὶ ἐντελῶς διαφορετικὴ φάσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Θὰ ἤμουν βίανός νὰ πάω νὰ τὴν πλησιάσω στὸν δρόμο καὶ με σοβαρότητα καὶ μπρὸς σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους — ἔτσι μόνο γιὰ νὰ τὴν ταπεινώσω καὶ νὰ τὴν βλάψω — θὰ ἤμουν βίανός νὰ τὴν κυτᾶζω στὸ πρόσωπο καὶ νὰ τῆς πῶ: Καλημέρα, κυρία μου! Σὰς συχαίρω γιὰ τὸ καθαρὸ ποκάμισο! Ναι, ἀκουσες ποτὲ τέτοιο πράμα; Μὰ θὰ μποροῦσα νὰ τῶλεγα. Τί θὰ ἔκανα ἔπειτα, — ἂν θάτρεχα σίτι νὰ κλάψω μέσ' στὸ μαντίλι μου, ἢ ἂν θάπαινα μερικὲς σταγόνες ἀπ' τὸ μοτιλάκι πούχω ἐδῶ στὴν τσέπη μου — αὐτὰ τὰφήνω τώρα. Ναι, ναι! Ὡς ἐκεῖ μπορεῖ νὰ φτάσῃ ἡ ἀνθρώπινη ψυχή! Ἐξέρεις τί; θὰ μποροῦσα μιὰ μέρα, ἐνῶ ὁ πατέρας της ὁ παπᾶ-Κιέλλανδ λέγει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, νὰ πάω στὴν μέση τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ σταθῶ μπρὸς στὴν Κιέλλανδ καὶ νὰ τῆς πῶ τις πιὸ ἀναίσχυντες λέξεις μόνο γιὰ νὰ κοκκινήσῃ. Κ' ἔπειτα νὰ πέσω στὰ πόδια της καὶ νὰ τὴν βικεύσω νὰ με φτύσῃ γιὰ νὰ ἀποθανθῶ εὐδαιμονία. . . Μὰ τώρα σὲ πιάνει τρόμος: καλὰ παραδέχομαι πὼς λέω φοβερὰ πράματα, τόσο μᾶλλον ὅσο μιλῶ γιὰ μιὰ κόρη παπᾶ καὶ σ' ἕναν γυιὸ παπᾶ. Συγχώρησέ με, φίλε μου, μὰ δὲν τὸ κάνω ἀπὸ κακία — μόνο ἐπειδὴ εἶμαι μεθυσμένος. Ἐξέρεις, ἤξερα μιὰ φορά ἕναν νέο, κι' αὐτὸς ἔκλεψε ἕνα φανάρι τοῦ γαζιού, τὸ πούλησε σ' ἕναν μικρέμπορο καὶ τὰ χρήματα τὰ σπατάλησε ἐδῶ κι' ἐκεῖ: μὰ τὸν Θεό, εἶναι ἀλήθεια ἦτον μάλιστα γνωστός μου, ἕνας συγγενῆς τοῦ Χάσερεμ τοῦ παπᾶ. Τί σέσι ἔχει αὐτὸ μ' ἐμένα καὶ με τὴν Κιέλλανδ; Ἐχεις δικαίω! Δὲν τὸ λές, μὰ τὸ βλέπω στὰ χέλια σου καὶ ἄλλως τε θὰ ἦτον καὶ πολὺ σωστὴ παρατήρησις ἐκ μέρους σου. Ὅτι ἀφορᾷ τὴν κυρία Κιέλλανδ, εἶναι ἐντελῶς χαμένη γιὰ μένα, μὰ δὲν λυποῦμαι ἐκείνην γι' αὐτό, λυποῦμαι μόνο τὸν ἑαυτό μου. Ἐσὺ πού καταλαβαίνεις ὄλους τοὺς ἀνθρώπους,

θὰ τὸ καταλαβαίνεις ἂν μιὰ μέρα ἔξαφνα διέδιδε στὴν πόλι τὴν φήμη πὼς ἡ Κιέλλανδ κάθισε στὰ γόνατά μου, πὼς εἶναι τρεῖς νύχτες κατὰ σειρά πού τὴν ἀντάμισσα σ' ἕνα συμφορημένο μέρος στὸ δάσος καὶ πὼς ἔπειτα δέχτηκε καὶ δῶρα ἀπὸ μένα. Δὲν εἶναι ἀλήθεια; ἐσὺ θὰ τὸ καταλαβαίνεις; Καταλαβαίνεις περίφημα τοὺς ἀνθρώπους ἐσὺ, φίλε μου! ἀλήθεια, μὴ κἀνῃς τώρα ἀντιρροήσεις. . . Δὲν σοῦτυχε ποτὲ νὰ περπατᾷς μιὰ μέρα στὸν δρόμο, βυθισμένος σὲς σκέψεις σου τις ἀθῆες, χωρὶς κακία, κι' ἐκεῖ ἔξαφνα ὄλοι οἱ ἀνθρώποι νὰ γυρίσουν νὰ σὲ κυτᾶζον, νὰ σὲ μετρήσουν ἀπ' τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια; βρῖσκεται κανεὶς σὲ δυσάρεστη θέσι. Ἐσκιονίζεσαι μπρὸς καὶ πίσω, σὰν κλέφτης κυτᾶζεις γύρω σου μὴν ἔχουν τίποτα τὰ ρούχα σου καὶ τέτοιος τρόμος σὲ πιάνει πού βγάζεις καὶ τὸ καπέλο σου γιὰ νὰ δῆς μὴ τυχὸν εἶναι κερφωμένη ἀκόμα ἀπάνω ἢ τιμῆ, ἂν καὶ φορῆς ἕνα πικρὸ καπέλο. Μὰ τίποτα δὲν ὠφελεῖ καὶ πρέπει νὰ ὑπομείνῃς με ἡσυχία κάθε λούστρος καὶ κάθε περαστικός νὰ σὲ κυτᾶζον ὅσο θέλουν. . . Μὰ, καλὲ μου φίλε, ἂν αὐτὸ εἶναι μαρτύριο, τί πρέπει τότε νὰ εἶναι διὰν σὲ πιάσουν καμιά μέρα καὶ σὲ πᾶν στὴν ἀνάκρισι; . . . Πάλι ταράχτηκες. Ἐ; φαντάσου, μοῦ φάνηκε πολὺ καλὰ πὼς σὲ εἶδα καὶ ταράχτηκες. . . Λοιπὸν νὰ πῆ κανεὶς στὴν ἀνάκρισι, καὶ νὰ τὸν βάλουν μπροστὰ σ' ἕναν διαβολεμένο ἀστυνόμο καὶ νὰ τὸν ἀνακριθῶν μπρὸς σὲ ὀλόκληρο ἀκροατήριον. Τί ἐξαισία ἀπόλαυσις γιὰ ἐκεῖνον πού δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ τίποτα μ' ὄλην τὴν δουλειά καὶ μόνο κἀθεται κι' ἀκούει! Ἐ; Σ' αὐτὸ εἶσαι σύμφωνος μαζί μου; . . . Νὰ μὴ βγαίῃ κι' ἄλλο ἕνα ποτήρι κρασί ἂν στραγγίξω τὴν μοιτίλια; . . .

[Ἦπτε τὸ τελευταῖο κρασί πού ἔμενε κι' ἐξακολούθησε:

— Πρέπει ἄλλως τε νὰ σοῦ ζητήσω συγγνώμη πού ὄλο ἀλλάζω τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας. Ὅλα αὐτὰ τὰ πηδήματα στὴν πορεία τῶν σκέψεών μου προέρχονται ἀπ' ἐνὸς μὲν ἐπειδὴ εἶμαι τόσο ἐλεεινὰ μεθυσμένος, ἀπ' ἐτέρου δὲ εἶναι καὶ δικό μου λάθος πάντα. Βλέπεις, ὄλα αὐτὰ εἶναι ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἕνας ἀπλὸς ἀγρονόμος: εἶμαι ἀνθρώπος πού σκέπτομαι, χωρὶς νὰ ξυθαῖ ποτὲ νὰ σκέπτομαι. Ἄς μὴ μιλοῦμε τώρα πιά γιὰ εἰδικὰ πράματα: ἐσένα δὲν σ' ἐνδιαφέρουν κι' ἐμένα πού κάθον ἀηδία. Ἐξέρεις τί, καμιά φορά πού κάθομαι ἐδῶ καὶ σκέπτομαι διάφορα πράματα, φτάνω σὲ τέτοιο σημείω πού λέω στὸν ἑαυτό μου με δυνατὴ φωνή: Ροχφόρ! Πὼς σοῦ φαίνεται πού μιὰ φορά παρηγγεῖλα μιὰ σφραγίδα μ' ἕναν σκαντζόχοιρο ἀπάνω; . . . Τώρα πού τὸ λέω θυμοῦμαι ἕναν ἀνθρώπο πού ἐκεῖνον τὸν

καιρό τον είχα γνωρίσει και ήταν πολύ έξυπνος και ενυπόληπτος φοιτητής της φιλολογίας σ' ένα γερμανικό πανεπιστήμιο. Έπειτα εκφυλίστηκε, σέ δυο χρόνια έγινε και μικροῦς και μυθιστοριογράφος. Όταν εβρισκε ξένους και τον ρωτούσαν ποιός είναι, απαντούσε μόνο πώς είναι ένα γεγονός. Είμαι ένα γεγονός! Έλεγε κ' έσφιγγε τὸ χέλια του απ' τὴν υπερηφάνειά του. "Ας είναι, αυτό δὲν σ' ενδιαφέρει..." Έλεγε για έναν άνθρωπο πὸν σκέπτεται και πὸν δὲν ἔμαθε ποτὲ νὰ σκέπτεται. "Ἡ ἐγὼ μιλοῦσα γι' αὐτόν; Συγγνώμη, γιατί, ξέρεις, τώρα χάνω πιά τις αἰσθήσεις μου απ' τὸ μεθύσι μὰ δὲν πειράζει, μὴ ἐνοχλείσαι γι' αὐτό. "Άλλως τε θὰ ἤθελα νὰ σ' τὸ ἐξηγοῦσα αὐτὸ μὲ τὸν ἄνθρωπο πὸν δὲν μπορούσε νὰ σκέπτεται. "Απ' ὅσα κατάλαβα, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἤθελε νὰ σοῦ ἐπιτεθῇ ναι, ἀλήθεια μὴ ἔκανε αὐτὴν τὴν ἐντύπωση μιλοῦσες μὲ περιγελαστικὸ ὕφος μὰ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πὸν εἶπες, ἀξίζει νὰ τὸν ἐξετάσωμε κατὰ βάθος πὸς ἦτον. Πρῶτον ἦτον τρελλός. Ναι, ναι, δὲν ἀλλάξω γνώμη, ἦτον τρελλός. Συριάνιζε πάντα μὲ μιὰ κόκκινη κραβάτα και γελούσε απ' τὴν τρέλλα του. Ἦτον τόσο τρελλός πὸν πολλές φορές ἐκάρτετο κ' ἐβυθίζετο σ' ἕνα βιβλίον ὅταν πῆγαινε κανεὶς νὰ τὸν δῆ, ἂν και ποτὲ του δὲν διάβαζε. Δὲν φοροῦσε κάλτσες, μόνο και μόνο για νὰ μπορῆ ν' ἀγοράξῃ ἕνα τριαντάφυλλο για τὴν μπουτονιέρα του. Τέτοιος ἦτον. Μὰ τὸ πιδ νόστιμο απ' ὅλα ἦτον πὸν εἶχε ἕνα σωρὸ φωτογραφίες, φωτογραφίες σεμνῶν, ὁμορφιῶν ἐργατικῶν κοριτσιῶν κ' ἀπάνω σ' αὐτὲς τις φωτογραφίες ἔγραφε δνόματα μεγάλα και σπουδαία, μόνο για νὰ νομίσῃ ὁ κόσμος πὸς ἔχει ὅλο σπουδαίες κ' εὐγενεῖες γνωριμίες. Σὲ μιὰ φωτογραφία εἶχε γράφει τὸ ὄνομα Α. Στάγκ, για νὰ φαίνεται σὰν αὐτὴ ἡ νέα νὰ ἦτον συγγενὴς μὲ τὸν ὑπουργὸν τοῦ κράτους, ἐνῶ τὸ πολὺ πολὺ νὰ ὀνομάζετο Αἷ ἢ Κάουγκ. Χά, χά, χά! Τί μεγαλομανία! Ἐφαντόζετο πὸς οἱ ἄνθρω-

ποι ὅλο μαζί του τὰ εἶχαν, πὸς τὸν συκοφαντοῦσαν οἱ ἄνθρωποι μὲ συκοφαντοῦν! Έλεγε. Χά, χά, χά! Νομίζεις ἀλήθεια πὸς σκοτίζονταν κανεὶς νὰ τὸν συκοφαντήσῃ; τί; Μιὰ μέρα μπῆκε σ' ἕνα χρυσοχοεῖο και κάπνιζε δύο τσιγάρα! Τὸ ἕνα τὸ βαστούσε στὸ χέρι, τὸ ἄλλο στὸ στόμα, μὰ και τὰ δύο ἦταν ἀναμμένα. "Ἴσως νὰ μὴ τὸ ἔξερε πὸς εἶχε συγχρόνως δύο τσιγάρα, και σὰν ἄνθρωπος πὸν ἐσκέπτετο, μὰ πὸν δὲν εἶχε μάθει νὰ σκέπτεται, οὔτε ρωτοῦσε..."

— Τώρα πρέπει νὰ φύγω, εἶπε ἐπὶ τέλους ὁ Μινούτσας σιγά.

Ὁ Νάγκελ διὰ μιᾶς σηκώθηκε.

— Ἀλήθεια πρέπει νὰ φύγῃς; εἶπε. Ναι, ἄλλως τε και ἡ ἱστορία είναι πολὺ μακριὰ ἀν θέλῃ κανεὶς κατὰ βάθος νὰ ἐξετάσῃ αὐτόν τὸν ἄνθρωπο. Δὲν πειράζει, τὸ ἀφήνω γι' ἄλλη φορὰ. Θέλεις λοιπὸν και καλὰ νὰ φύγῃς τώρα; Ἐυχαριστῶ ἀπειρῶς για σήμερα τὸ βράδυ, ἀκούς! Μὰ τώρα εἶμαι τόσο παράξενα μεθυσμένος πὸς φαίνομαι; — Ναι, ναι, σὲ βλέπω, εἶσαι ἕνας τετραπερασμένος κατεργάρης, κύριε Γκρέγκαρντ και για μένα είναι χαρὰ νὰ παρατηρῶ τὰ ξυπνά σου μάτια, ἔτσι ἀθῶα πὸν εἶναι. Ἄναψε ἀκόμα ἕνα τσιγάρο πριν φύγῃς. Πότε θὰ ξανάρθῃς πάλι; Νὰ πᾶρ' ἡ δούλη! Ἐάραθῃς σὴν δικασί μου, ἀκούς! Οὔτε μιὰ τρίχα δὲν θὰ σοῦ πειράξῃ κανεὶς... θὰ εἶναι μόνο μιὰ μικρὴ ἥσυχη σιναναστραφή, ἕνα τσιγάρο, ἕνα ποτήρι κρασί, λίγη κουβέντα και τρεῖς φορές τρία ζήτω για τὴν πατρίδα και για τὸν κύριο Στένεροεν, ἔ; Ὁραῖα θὰ εἶναι. Και τὸ παντιελόνι πὸν εἶπαμε, θὰ τὸ λάβῃς, νὰ πᾶρ' ὁ διάβολος, θὰ τὸ λάβῃς, μὰ καθὼς εἶπαμε μόνο μὲ τὴν συμφωνία πὸς δὲν θὰ πῆς τίποτα. Σ' εὐχαριστῶ πολὺ για τὴν ὑπομονή σου σήμερα τὸ βράδυ! Ἐλα νὰ σοῦ σφιξῶ τὸ χέρι! Ἄναψε ἕνα τσιγάρο! Ἐναν λόγο ἀκόμα: δὲν ἔχεις νὰ μὲ παρακαλέσῃς για τίποτα; Γιατί ἂν θέλῃς τίποτα, εἶμαι πρόθυμος. Ὅπως θέλεις. Καληνύχτα, καληνύχτα!...

[Μεταφρασ. Τ.]

[Ἀκούσθεις]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἄγαπητέ μου φίλε,

... 13 Νοεμβρίου 1911

ΕΝΑΣ χωριάτης ἦλθε τὸ ἀπόγεμα νὰ μὲ συντροφεύῃ. Κάθισε κοντά μου σὴν πεζούλα τῆς ἀλῆς, πὸν συνειδίξω νὰ χαίρωμαι κάθε ἀποσήμερο τῆ χειμωνιάτικη λακκάδα, ἔβγαλε μιὰ ἐφημερίδα απ' τὴν τσέπη του και μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ τὴν ἐξηγήσω.

— Τί θέλεις νὰ σοῦ ἐξηγήσω; τοῦ εἶπα.

— Ἀπ' ὅλα, μοῦ εἶπε. Για νάναί περασμένα σὴν ἐφημερίδα, πάντα θ' ἀξίξῃ νὰ τὰ μάθῃ κανένας και νὰ τὰ καταλάβῃ.

— Ἐσὺ γράμματα ξέρεις. Δὲν τὰ καταλαβαίνεις μοναχός σου; τὸν ρώτησα.

— Κάτι καταλαβαίνω, μοῦ εἶπε, μὰ δὲ βγαίνει πάντα νόημα.

Πῆρα τὴν ἐφημερίδα και τὴν ἀνοίξα.

— Νὰ διαβάσωμε για τὴ βουλή;

— Ἀκούς ἐκεῖ! Γιατί τοὺς βγάθουμε τοὺς βουλευταίους; (Σ. Α. Αὐτὸν τὸν τύπο πρώτη φορὰ τὸν ἀκούσα). Για νὰ μιλάνε, νὰ τοὺς διαβάσωμε κ' ἐμεῖς νὰ χαϊρόμαστε. Διάβασε λοιπὸν!

Τοῦ διάβασα ἕνα κομματάκι.

— Κατάλαβες;

— Κατάλαβα. Μαλλώνουνε πάλι ἀπάνω στους νόμους. Ὁ θυμὸς τους ὅμως στὰ κεφάλια μας θὰ ξεσπάσῃ. Ἐτσι γίνεται πάντα... Ὅταν μαλλόνω κ' ἐγὼ μὲ τὴ γυναῖκα μου για τις δουλιές τοῦ σπιτιῶ, οἱ καυγάδες μας στὸ σπιτικό μας ξεσπάνε. Για πὸς ἄλλο τίποτε!

Τοῦ διάβασα μερικὰ νέα: σκοτωμούς, κλεψιές, δυστυχήματα, κακομοιριές κάθε λογῆς.

— Καλὰ πράγματα είναι μαθὲς αὐτά; μ' ἀρώτησε.

— Κακά και ψυχρά.

— Γιατί λοιπὸν τὰ περνᾶνε σὴν ἐφημερίδα; Για νὰ γινόμεστε σεργιῶνι σὶν κόσμο;

Κοῦνησε τὸ κεφάλι του.

— Παρακάτω! μοῦ εἶπε.

— Νὰ σοῦ διαβάσω τὸ χρονογράφημα;

— Τί λύκος είναι πάλι αὐτός;

— Νὰ! Κάποιος ἐδῶ γράφει για τὸ φεγγάρι...

— Δὲν τὸ ξέρουμε τὸ φεγγάρι; Τώρα θὰ μᾶς τὸ μάθῃ;

— Τὸ ξέρουμε μ' αὐτὸς γράφει. Τί νὸ τοῦ κάνῃς;

— Για λέγε παρακάτω.

— Πέθανε ἕνας ποιητῆς και χαλάει ὁ κόσμος σὴν Ἀθήνα.

— Θεὸς σχωρὸς' τονε. Δὲν τὸν ἔξερα τὸν μακαρίτη. Ἄφηκε παιδιὰ;

— Ἦτανε ἀνύπαντρος.

— Σὰ δὲν ἄφισε ὄρφανὰ, ὦρα του καλή. Ὅλοι θὰ πεθάνουμε! Για λέγε παρακάτω...

— Λέει για τὸ θέατρο...

— Περμαντόνες πάει νὰ πῆ;

— Ἀπάνω - κάτω.

— Ἄς τα νὰ μὴν κολαζόμεστε. Ἄλλο...

— Θέλεις νὰ σοῦ διαβάσω τὸ μυθιστόρημα;

— Τί είναι αὐτό; Παραμῦθι;

— Σὰν παραμῦθι.

— Νὰ σοῦ πῶ ἐγὼ ὅσα θέλεις. Ἄλλο...

— ... Μετὰ τὴν χθεσινὴν αἰθρία, παχύτατα νεφρὴ ἐκάλυψαν ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τὸν ὄρίζοντα, πρὸς τὴν πρωΐαν δὲ οργαδιατῆ βροχὴ ἔλουσε τὴν πόλιν. Τὰ νέφη ὅμως διεσκεδάσθησαν ταχύτατα, ὁ ἥλιος ἐπρόβαλε λαμπρότερος και θαυμασιὰ λακκάδα προμηνύεται πάλιν διὰ τοὺς εὐτυχεῖς Ἀθηναίους...

— Για ἐξηγήσέ μου τα σὲ παρακαλῶ. Σὰ βαθεῖα Ἑλληνικά μοῦ φαίνονται.

— Λέει πὸς ἔβρεξε τὸ πρωὶ και πάλι ξαναβρήκε ὁ ἥλιος.

— Ἄμ' στραβὸς είναι ὁ κόσμος σὴν Ἀθήνα και δὲν βλέπει ποτὲ βρέχει και ποτὲ βγαίνει ὁ ἥλιος; Ἐπῶστε νὰ τὸ περάσωμε σὴν ἐφημερίδα;

— Ἐτσι είναι ἡ συνήθεια βλέπεις. Ὅλα περνᾶνε σὴν ἐφημερίδα.

Ἐκοῦνησε τὸ κεφάλι του.

— Παραδοδουλιές! εἶπε.

Ἄφηκαμε τὴν ἐφημερίδα.

— Για πὸς μου ἐσὺ τώρα τὰ νέα σου, μπάμπια Γιώργη. Πάντα πιδ οὐσία θάχουνε ἀπ' τὰ νέα τῆς ἐφημερίδας.

— Ἐτσι λέω κ' ἐγὼ, ἔκανε.

Ὁ μπάμπια-Γιώργης ἦτανε φαρμακομένος για κουβέντα. Ἐστῆκα ἕνα τσιγάρο και πῆρε δρόμο ἡ γλώσσα του. Μιὰ ὦρα μοῦ μιλοῦσε. Τύφλα νέχουν ὅλες οἱ ἐφημερίδες τοῦ κόσμου! Τί δὲ μοῦ εἶπε μέσα σὲ μιὰ ὦρα; Ἄρθρο, χρονογράφημα, εἰδήσεις, ἀνάγνωσμα, κριτικὴ, εὐθυμογραφία, τελευταία ὦρα και γνωστοποιήσεις ἀκόμα. Και μὲ τί οὐσία και τί ὄφος!

Τὸν παρακάλεσα νάρχεται νὰ μὲ συντροφεύῃ κάθε ἀπόγεμα. Ὅσο ἀπ' αὐτὰ πὸν σοῦ λέω, ἀγαπητέ μου φίλε, καταλαβαίνεις ἕπιπέτω ὅτι είναι περιττὸ νὰ μοῦ στέλνῃς ἐφημερίδες ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Δὲν τις κάνω πιά χόξι. Ἐγὼ ἔχω ἐδῶ τὴ ζωντανὴ μου ἐφημερίδα, γεμάτη ζοῆ και ὁμορφία, κ' ἂν λυποῦμαι ἕνα προῆμα είναι πὸς ἡ ἐφημερίδα μου δὲν μπορεῖ νὰ κυκλοφορήσῃ και σὴν Ἀθήνα, για νὰ τὴ χαρῆς κ' ἐσὺ σὰν ἐμένα. Ὅσο μὲς νὰ μὲ ζηλέψῃς. Ὅλη τὴν ἡμέρα τὴν μερῶν σὴ σοβαρὴ μελέτη μέσα σὴ μεγάλη κλασικὴ βιβλιοθήκη, πὸν μοῦ ἀνοίγει δλόγηρα ἡ χωριάτικη φύσις και ἡ χωριάτικη ζοῆ. Τὸ ἀπόγεμα ἔχω τὴ ζωντανὴ μου ἐφημερίδα. Τὴ νύχτα σὴνω χορὸ στ' ὄνειρό μου μὲ τις ὁμορφες χωριατοπούλες και τοὺς κλέβω κανένα φίλι στὰ πεταχὰ, κρύβοντας τὰ γερατεῖά μου στὸ σκοτάδι. Δὲν μοῦ λείπει τίποτα, ἐκτός ἀπ' τὴν παρθενικὴ σου φίλια, πὸν πάντα τὴ λαχταρῶ, ὦραῖα μου φίλη.

Σοῦ φίλῶ τὸ φιλανθρὸ που μέτωπο ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ
ΑΣΟΦΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἐμμ. Ροῖδης, Βιογραφικὸν σημεῖωμα ὑπὸ Α. Μ. Ἀνδρεάδου.

Ἡ καλογραμμένη και μὲ ἐξακριβωμένους πληροφορίας βιογραφία ἐνὸς ἀνθρώπου, πὸν ἀφῆσεν ὅσο ἀπὸ τὸν θάνατόν του δυνατὰ τὰ σημάδια τῆς ζωῆς του, είναι τις περισσότερες φορές ἀνάγνωσμα πιδ εὐχάριστον και πιδ ἀφῆλιμον καὶ ἀπὸ τὸ καλύτερον μυθιστό-

ρημα. Όταν ζωγραφίζεται δολοκληρωτικά και δίκαια ένας πνευματικός εργάτης που ένωσε την εποχή του και που η εποχή του έδοξίμασε την επίδρασή του, ή βιογραφία του ανθρώπου αυτού καταντά χρονικό πολυτίμον και σπουδαίο document διά την μελέτην της συγχρόνου του κοινωνίας. Πολύ δε περισσότερον, όταν ο βίος του τέτοιου ανθρώπου έχει ιστορικές και ήθικας περιστασίας σαν εκείνες του Ροϊδη, που με τόσην έντέλειαν και επιγραμματικήν συντομίαν τις αντίστοιχες του βιογράφου του κ. Α. Μ. Άνδρεάδης, καθηγητής του Πανεπιστημίου.

Με όσον και αν λέγη από μετριοφροσύνην ο κ. Άνδρεάδης, ότι όποιος άναγνώση όλα τα έργα του Ροϊδη, γνωρίζει τον βίον του καλύτερα παρά αν μελετήσει την βιογραφίαν αυτήν, ή αλήθεια είναι ότι όποιος θέλει να έννοηση καλά τό έργο του Ροϊδη, πρέπει να διαβάση και την βιογραφίαν του, την γραμμένη από τον κ. Άνδρεάδη. Δέν είναι μόνον οι πολλές και άγνωστες ιστορικές πληροφορίες για την οικογένεια Ροϊδη, που ο βιογράφος παραθέτει σε πολλά μέρη, αλλά και οι βαθειές όσο και λιγότερες—κ' ίσως για τόυτο πιο πολύτιμες—πολιτικές, κοινωνικές, φιλολογικές παρατηρήσεις: αυτές μάλιστα κάνουν την βιογραφίαν του Ροϊδη αληθινόν, ιστορικόν και κοινωνικόν document. Ο κ. Άνδρεάδης είχε την εύθυμίαν να συγγενεύη με τον Ροϊδη, να τον συναναστραφή πολύ, να γνωρίξη όλα τα καθέκαστα της κοινωνικής και πνευματικής ζωής του. Κ' έτσι ήμύπορεσε να ιστορήση την ζωήν του άληθινότην λογογράφου με άληθινήν έντέλειαν. Είχεν άκόμη και την ικανότητα να γράψη τό βιογράφον αυτό σημείωμα με μέθοδον και έπιστήμη. Δέν είναι εύκολον πράγμα βέβαια να γράψη κανείς βιογραφίαν ανθρώπου, που έδρασε, αν δέν ήξεύρη πως γράφονται τα τέτοιου είδους έργα. Μία παράλειψις ομοιωδής ή μία υπερβολή ήμπορεί να ζημιώση πολύ τον βιογραφούμενον. Με τό βιβλίον του κ. Άνδρεάδη— που είναι ο πρόλογος εις την έκδοσιν των έργων του Ροϊδη εις την λογοτεχνικήν Βιβλιοθήκην του κ. Φέξη, ή συγγραφέας των «Ειδώλων» της «Παιδείας Ίωάννας» και των «Συριανών Διηγημάτων», ο βαθύς κριτικός άνασταίνεται δολοκληρωτικά έμπρός μας.

«Σάν Παραμύθι», Α. Π. Δελμούζου

ΟΔΟΚΑΗΡΟΣ ο τίτλος του βιβλίου του κ. Δελμούζου είναι «Τό βιβλίον αυτό έγράφη με την πεποίθησιν, ότι θα τό διαβάσουν κάποτε σάν παραμύθι». Με τον τίτλον αυτόν ο κ. Δελμούζος φανερώνει όλη την δίκαιη πίκρα που κλει ή ψυχή του για τα όσα του συνέβησαν. Και ή πίκρα αυτή δέν είναι μόνον του κ. Δελμούζου— είναι και όσων παρηκολούθησαν με λύπην και αγανάκτησιν τα βάρβαρα γεγονότα του Βόλου, τον πόλεμον έναντίον ενός Παρθεναγωγείου, που ήθελε ν' άνασπάση ήθικά τις Έλληνίδες κόρες, την αποτύφλωσιν του λαού, που παρασύρθηκεν από μερικούς επιτήδειους και δέχτηκε να χαρακτιρισθ ή αυτός ως άθεους άνθρωπος, που ήθελεν να τον φέρουν σε άνώτερην ήθικόν επίπεδον, την άδυναμίαν της Πολιτείας να σταματήση τό φανέρωμα αυτό του βαρβαρισμού. «Τό σάν παραμύθι» είναι ή άπολογία του κ. Δελμούζου εις τό κατηγορητήριο έναντίον του άξιμου του και του Σχολείου του, έναντίον της προόδου και της ήθικης. Είναι και τό βιβλίον τόυτο ένα κοινωνικόν document, που τό διάβασμά του σήμερα γεννά βαθειά λύπη και άπελπίσια. Θά είναι μεγάλη εύτυχία για τό έθνος μας, αν περάσουν όσο τό δυνατόν λιγώτερα χρόνια έως την άνατολήν της ήμέρας, που τό βιβλίον αυτό θά φαίνε-

ται σάν παραμύθι, όταν θά διαβάζεται κ' από τους άπολιτικώτερους.

«Επιστημονική Έπετηρίς, Ζ'. 1910 — 1911

ΚΑΙ ο έβδομος αυτός τόμος της «Επιστημονικής Έπετηρίδος» του Έθνικού Πανεπιστημίου εις πρωτανσίας του κ. Έμμ. Ι. Ζολώτα περιέχει σπουδαίας διατριβάς, άναγομένους εις τας διαφόρους επιστήμας. Τό ήμισυ του όλου βιβλίου εκ σελ. 320 καταλαμβάνον διατριβήν του όλου καθηγητού της γλωσσολογίας κ. Γ. Χατζιδάκι. Όλοι αυτοί αι διατριβήν ασχολούνται με την έρευναν της νέας Έλληνικής άποσεισης, της δημοτικής, εις την όποιαν εργασίαν άναδεικνύεται άκούραστος ο σοφός γλωσσολόγος. Μολονότι είναι γνωστοί αι ιδέαι του κ. Χατζιδάκι ποια πρέπει να είναι ή γραφομένη γλώσσα μας, έν τούτοις με τόσους τοιαύτους εργασίας του διά την αποκάλυψιν του πλούτου της δημοτικής σχηματίζει κανείς περισσότερον την πεποίθησιν ότι και ο κ. Χατζιδάκις ένδομύχως πιστεύει ότι τό μέλλον άνήκει εις την δημοτικήν. Άκόμη περισσότερον ένδυναμώνεται ή πεποίθησις αυτή από την προσεκτικήν μελέτην της διατριβής «περι της χρήσεως των γραμματικών τύπων έν τή γραφομένη ήμών γλώσση». Λέγει δηλαδή ότι «βαθμηδόν έπιτελείται ή άφομοίωσις του προφορικού και γραπτού ήμών λόγου» αλλά και κάπως θυμωσώφως δμολογεί την επικράτησιν της δημοτικής όταν γράψη «ός γνωστόν τό μέλλον άνήκει πάντοτε εις τους νέους». Εις την διατριβήν του ταύτην ο κ. Χατζιδάκις έπιτίθεται και πάλιν βαρύς έναντίον του κ. Ψυχάρη, που τον όνομάζει «πυρόδοξον επιστήμονα» καιτοι επαναλαμβάνει την παλαιάν γνώμην του, «ότι τό άριστον πάντων θά ήτο, αν μηδεις έγίνετο άγων περι του γλωσσικού ζητήματος».

Άλλαι διατριβήν εις την «Επιστημονικήν αυτήν» επετηρίδα είναι δύο του κ. Σ. Βάση επί θεμάτων της Λατινικής φιλολογίας, μία του καθηγητού του κανονικού δικαίου κ. Κ. Μ. Πάλλη «περι ένόσεως και έπιδίσεως έπισκοπών», άλλη του κ. Άνδ. Ν. Σκιά «περι διασώσεως του Δίγαμμα έν τινι νεοελληνική λέξει», των κ. κ. Ρ. Νικολαΐδου και Σ. Δοντά «Κέντρον της θεολογίας και ταχυποσία», του κ. Γ. Κ. Γαργάκι «Συμβολή εις την Κριτικήν» των άρχαίων κειμένων, του κ. Σαζόου Γ. Ζερβού «ή Μαιευτική Γυναικολογία κατά την προεποκρατικήν εποχήν» διατριβή άξια πολλής προσοχής και που πλουτίζει σημαντικώς την Έλληνικήν Ιατρικήν Φιλολογίαν, του κ. Γεωργ. Ι. Ρεμούνδου «περι του μεγίστου μέτρου των Άλγεβροειδών συναρτήσεων» και κ. Θ. Α. Κακριδή «Μελαγχολώ τοις κακοίς». Ο φιλόλογος αυτός προσπαθεί να άποδείξη ότι ή άπαντωμένη εις τον «Τίμωνα έν Μισάνθρωπον» του Λουκιανού φράσις «μελαγχολών τοις κακοίς» δέν σημαίνει «έχει καταληφθή υπό μανίας» ως έξηγήσεν ο Έρρικος Στέφανος και άλλοι φιλόλογοι, άλλα «άγανακτών διά τους κακούς ανθρώπους». Μ' όλα όμως τά επιχειρήματά του ο κ. Κακριδής δέν μας πείθει, ότι «μελαγχολών τοις κακοίς» δέν σημαίνει κυρίως «είναι αποχόνδριος εξ αιτίας των κακών».

«Τραγούδια», Τόνη Χριστίδη. Πόλη 1911

ΕΛΠΙΣΩ και εύχομαι ο ποιητής των «Τραγυδιών» να είναι πολύ νέος— και υποθέτω να είναι έπειδή πρώτην φοράν ειδα τό όνομά του πέρσει στον «Νουμάς». Αν έπέρασεν την εφηβικήν ήλικίαν, εις την όποιαν συγχωρούνται ή άπροσεξία, ή άκυριολεξία, ή νεολογισμοπληξία και όλα τά τέτοια λάθη, δέν

υπάργει έλλίσις να διορθωθή και να γράψη με περισσότερον τουλάχιστον προσοχήν και λιγώτερον άερολογίαν. Έχει κάποιο αίσθημα ο κ. Χριστίδης, με τί να κάμη κ' αυτό, όταν ο ποιητής φαντάζεται «φιλοτάτες άχτίνες του ήλιου, φεγγαρόπλεστα τούλια άχιδιένια, κλεσόμενα ήψη, άραχνένιες μελωδίες, χαρές νταντελένιες, σπίνες άρροσιάρικες, γάτα».

που άκουσε τη βροχή να ρέη μες ταύλάκια

ή όταν για να όμοιοκαταληκτήση την γενικήν του όνόματος της έρωμένης του Έλσης με τό in exelsis περιγράψη όρθρο Όχτωβριανό μες σ' Έκκλησιά που είναι Όρθόδοξη και Φράγκικη μαζί; "Η όταν γράψη άπόψη για να όμοιοκαταληκτήση με τό κόφει; Φράσεις σαν τες «κ' έχει φορές τό λαχταρώ», «βροχή χρυσολογιών, που ρέουν άνάγια», «νεροϊδόπλεστης παχύνη», «άγνόμολπα να με ύρνωδής» κ' άλλες τέτοιες παραδοξολογίες, συνειδησιμένες πιά σε μία τάξη νέων ποιητών, που θέλουν να μας θαμπάνουν; *Αν ο κ. Χριστίδης είναι πολύ νέος, ως εξακολουθή να γράψη.

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΣΙΕΡΙΑΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Έλληνικόν Κουίντέτο

ΕΚΑΘΗΜΗΝ στην σκηνήν άνάμεσα από μίαν άνοιχτήν πόρταν που μου έστειλεν κρύον άέρα κ' από δύο φλόγαρα στόματα ζωνθομάλλικων παιδιών. "Ημουν από τους έξήνα τιμωρημένους κ' έβλεπα τον κόσμο της πλατείας— τό καρδάλον αυτό πολυθύρβον κύμα— κάθε φορά που δύο γειτονικοί όμοι επάνω στις συνομιλίες των άπεμακρύνοντο σαν μαλωμένοι. "Ετσι έσηματίζετο για με ή εύεργετική χαραμόδα. "Εκαμαν πολύ άσχημα να άραδιάσουν τά έξήνα έκείνα εδάλια στην σκηνήν, σάν να έκράκετο όχι για συναυλία άλλα για κανένα άξιοπεριέργον θέαμα που άρκοσε με άσπιδαμή τόπος, όποιοσδήποτε, στον θεατή. Εις τις αίθουσες των συναυλιών ο χώρος κανονίζει πάντα τας θέσεις και δέν επιτρέπεται ούτε ένα καθίσμα περισσότερον. Κι' όχι μόνον ο χώρος άλλα και ή ακουστική. Την βραδυά του Κουίντέτου όσος κόσμος ήλθεν ένδουσιασμένος ως την πόρταν του Άδειου έγινε όλος δεκτός. Κι' έτσι ειδα τό περιεργον θέαμα— ο κ. Βενιζέλος να ξερωτρώνη άνάμεσα από δύο ζεύγη παρμερισμένων γονάτων και ο κ. Γρωπάρης με τό παντοεινόν του χαμόγυλον, που διηγείται μίαν πλατειάν ευχαριστήσιν. Εις τό βάθος της αίθουσής όρθοι κ' άκίνητοι άνθρωποι σάν από μαυρο μέταλλο στην σκιά και ο έξώστης γεμάτος από καπέλα μεγάλα κ' από κεφαλάκια. Τά φερά άνεμίζοντο στο κούνημα των κεφαλιών ως που τό χέρι του κ. Καλομοίρη άκούμβησε στο πιάνο κ' έτσι έκαθηλώθησαν στην θέσι τους.

Τό Κουίντέτο— από πέντε Έλληνας καλλιτέχνης που έδαξαν τά χέρια σταυρωτά επάνω από έναν έπίσημον όρκον καλλιτεχνικής συνεργασίας. Οι κ. κ. Καλομοίρης, Γαϊδεμβέργερ, Οικονομίδης, Χωραφάς, Καζής. Έινε όλοι άνθρωποι θερμοί, και οι φαγτασίες τους παρατωμένες από τό λαμπρό όνειρο που κλώθων άδιάκοπα για μίαν τελειότεραν έκτέλεσιν της Musique d'ensemble. *Υστερα από έναν χρόνον θά παίξωμε καλά όπως οι Γερμανοί στα σοβάρια των κονσέρτα» μου έλεγεν ο κ. Οικονομίδης ένα βράδυ. Τό πιστεύω γιατί αυτές οι πέντε ψυχές άπεφάσισαν. Και όλος ο κόσμος ένει ή άπόφασις. Σάν άναπνεύση κανείς αυτόν τον άέρα της δυνάμεως, ύστερα όλα τά άλλα ένει εύκολα, με τόσο εύκολα. Όλο τό καλοκαίρι ειργάζοντο. Ο μεσημεριάτικος φλογερός ήλιος δέν τους

έβάραινε τά χέρια και ή δύσις ύστερα δέν τους εξέλόγιαζε με τά ύπαίθρια πανηγύρια της. Μακρυά απ' τη βοή οι πέντε καλλιτέχνην στην ύψηλήν κάμαραν έσταξαν τον ιδρώτα της μελέτης. Όμως έτσι έβγήμε τό ώριμον έργο. Αν ήξευρεν ο κόσμος κάθε φορά που χειροκορεί από πόσες δύσκολες και άσχημες μεταβητικές στιγμές περνά τό έργο πριν άποτελειώση. Και ο ιδεοπλάτης άνθρωπος προσπαθώντας να φθάση την τελειότητα που μπορεί να φθάση, για να δείξη την δύναμή του στους τριγύρω πως επιβάλει πειρά στην ψυχή του την ζωή της συγκινήσεως. Και πως γίνεται δυστυχής γι' αυτό. Να τάξωρεν αυτά τό άνόποπο πλήθος. Στην θέσιν των βασιλέων θά ήσαν οι καβαλλήριδες των άνέρων, — αυτοί που τους λέμε ταπεινά ποιητάς.

Ο Karl Goldmark και ο Anton Dvorak— οι συνθέται που μας παρουσίασε τό Έλληνικό Κουίντέτο— ήσαν δύο από αυτούς τους καβαλλήριδες. Μά ο πρώτος άσύγκριτα πειδ δυνατός. Έγεννήθηκεν ο Goldmark εις τό Κέσθενι της Ούγγαρίας στο 1830. Λέγουν πως ή εργασία του ένει με συνέχεια της κλασικής μουσικής όμως με έκφρασιν και με ύφος σημερινής αισθητικής. Εις την σύνθεσιν του αυτήν του δωματίου παρουσιάζεται βαθύς έξυμνητής των εύγενικών όρμών της ψυχής. Την ξέρει καλά την ψυχήν αυτός. Την ήμερην, την έκλεκτήν, την έξελισμένην από πάθος κ' από παράπονο για μαρτύρια άδικα που δέν θά άνταμειφθούν ποτέ. Αύτά όλα τά λέγει στο andante του που ένει τό θαυμασιώτερον μέρος της συμφωνίας αυτής. Μπροστά στο τραγικό και ήρεμο μεγαλείο του, αλήθεια, οι πολύτροποι ρυθμοί του scerzo και οι τρελλές φαντασιώσεις του allegro, γίνονται, περνούν μια σχεδόν άπαρατήρητοι. Τό andante κυριεύει και ύστερα παρακολουθώντας κανείς τά άλλα μέρη, της συνθέσεως— τον κοικιδόμορον χειρισμόν του θέματος— εξακολουθεί ν' άκούη έκείνο, τις μελαγχολικές του τεχνοτροπίες που είχαν παύση και όμως όλο άκούοντο.

Οι έκτελεστοί, και οι πέντε δικοί μας έκπαιξαν τέλεια. "Η κάθε μεταβίβασις του θέματος τεχνική, άπλή, εύμορφη σάν να έκπαιζε ένα γιγάντιο, μεγαλοφυές όργανο με πέντε έκφράσεις. Στο Finale ένα τράνωμα, ένα δυνάμωμα του ήχου και ένα γενίκεσμα του μοτίβου έρχεται σάν άποδέσις του όλου έργου και σάν μία άποκάλυψις των έμπνευστικών δυνάμεων του μουσουργού.

Τό πιάνο του κ. Καλομοίρη που έχει μίαν ιδιαίτεραν ψυχήν κ' ένα φέγγος, έμπορεί να ειπή κανείς, άριστοτεχνικά εισήχρητο στον κάθε νέον έλιγμόν της συνθέσεως και τά όργανα άκολουθούσαν με άάλογην τέχνην.

Τό βιολοντσέλο του κ. Γαϊδεμβέργερ έκφραστικό πολλές φορές σάν πονεμένη σοφή ψυχή και μάλιστα την στιγμήν που άνέλαβε μόνο του τό θέμα μέσα σε μία μεγάλη σγαλιά των άλλων όργάνων.

Του κ. Οικονομίδη ή βιόλα με τό περιεργο μυστήριο της, με τό πάθος τό άριστοκρατικό συγκρατημένο, — σωστό άριστοτεχνικό παίξιμο ανθρώπου με βαθειάν αισθητικήν που ένει κύριος κάθε μουσικού κανόνος και κάθε μουσικού ρυθμού. Εις τό contre temps ήταν θαυμαστός. Η δοξαρία του θετικής, άύστηρά με κάποιαν επιβλητικήν έκφρασιν δικήν της— χαρακτηριστικό αυτό και της ψυχής του νέου καλλιτέχνου.

Όμως ύστερα από τον Goldmark, ο Dvorak φαίνεται τόσο χαμηλός. Αυτός έγεννήθη εις τό Μιλχάουζεν της Βοημίας. Έινε ο μουσικός ο πατριώτης που δέν θέλει να ξεύρη τί γίνεται και ή ύπάργει πέρα από τά

δρια του σθρανοθ του και από τους βαθείς ανασα-
 σμούς των δρυμών. Γράφοντας εσυλλογίζετο τις κο-
 πέλτες του τόπου του με τα λυγρά κορμιά και τις
 λεβέντικες κορμωσασίες των παλληκαριών με τις
 γραφικές δυνατοχρωμες φορεσιές τους. Τα έλαφρολυ-
 γίσματα των χορών τους — που πλέκονται όλα γύρω
 από ένα ανεμοκτύπητο μανδύλι. Ο Dvorak είναι ο
 μετριόφρων, ο τοπικός, ο όλιγαρχής με το καινό αιμα.
 Έγραψε με πάθος και με όλιγώτερην σκέψη. Την
 πένα του την έβούτηξε πάντα στο αιμα της καρδιάς
 του. Είχε μεγαλύτερη σημασίαν λίγο αιμα καρδιάς
 από τα λαμπρότερα νεφελώματα του νοού. Είχε σήμερα
 ο Ιερσός που έθεμελίωσε την εθνικήν μουσικήν της
 Βοημίας. "Ας μη μετρώ κανείς πάντα την δύναμιν του
 κάθε πνευματος σύμφωνα με την πλατειαν ένεργειαν
 εκείνων που έθεωρήθησαν πατριόμοιοι. Κι' εκείνοι που
 εργάζονται στενωτέρω και τοπικώτερα κόνουν καλό,
 ένα άλλοιωτικό κι' άμείως αίσθητό καλό. "Απ' αυτούς
 ήταν ο Dvorak. Δεν τον ακούσαμεν για πρώτη φορά
 από το Έλληνικόν Κουίντετο. Πρότερον οι μουσικοί
 Φίταρορ είχαν εκτελέσει την ιδίαν αυτήν σύνθεσιν.

Όταν ξεκούρασμα των καλλιτεχνών και ώσαν ποι-
 κιλία εδρομφη της βραδυάς ήλθε το τραγούδι της κ.
 Σκέπερ και της Δος Γεννάδη. Έτσι έμψυχώθη και
 μέρος της φδικής μουσικής εργασίας του Goldmark
 και του Dvorak. Δύο μονωδίες και δύο δυαδίες. "Ως
 συνθέσεις πρωτότυπες με έναν ξεχωριστόν χαρακτήρα.
 Η κ. Σκέπερ έτραγούδησε το «Κρύο Μνήμα». Όμοιος
 δεν του απέδωκε το βάθος, την έννοιαν, την ψυχήν.
 Ο περιεργος ρυθμός του τραγουδιού ήθελε πάθος και
 οι μεταπτώσεις του ήθελαν μίαν τραγικήν έξαρσιν. Η
 κ. Σκέπερ έπρεπε να μελετήσει βαθύτερα τον μουσικόν
 γόν και την σύνθεσιν του κι' όχι να περιορισθή εις
 την απλήν τυπικήν αποστήθισιν της μελωδίας του.
 Η «Βρυσούλα» από την Δδα Σμαράγδαν Γεννάδη
 απέδθη άριστοτεχνικά. Τι ώραία έμψυξις! Μέσα
 σε πλισιαριστά κύματα στακτοκουανής μουσελίνας —
 χρώμα πεθαμένης άκουαρέλας — έσοπαταρούσε θα
 έλεγε κανείς από καλλιτεχνικόν ένθουσιασμόν. Στο
 δροσερόν μέταλλον της φωνής της, που μέσα του έχει
 τον παλμόν της χαράς, ή «Βρυσούλα» εύρηκε την
 απόδασιν κάθε ζωηρού ρυθμού της. Το τρέξιμο του
 νερού, ή φρεσκάδα, το χαριτωμένο πλατάγισμα με τον
 μεταλλικόν ήχον.

Οι διψιδες ώραιώτερες. Ένας συγχρονισμός και μία
 έναρμόνιος των φωνών εύχαριστη και τεχνική. Εκεί
 ή κ. Σκέπερ επέτυχε. Η Δνις Γεννάδη εθριαμβέυσε. Είχε
 δώση πολλήν ψυχήν κι' όλο το καλλιτεχνικό της έγώ
 είχε εργασθή για μία τέτοιαν απόδασιν. Στο τέλος
 ανάμεσα από δυο λουλουδένιους δγκους — τα εύχαριστώ
 των κέντε Έλλήνων μουσικόν — οι καλλιτέχνιδες χαίρε-
 τούσαν έμψυχωμένες από μίαν άρρητον ύπερηφάνειαν.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Πολιτεία και Έργατα.

Είς την Βουλήν εσχάτως συνελητήθη νομοσχέδιον
 «περί θύμεινης και άσφαλείας των εργατών και
 φρον έργασίας». Είναι το πρώτον εργατικόν μέτρον το
 οποίον ή Έλληνική Πολιτεία λαμβάνει ύπερ των
 Έλλήνων εργατών. Πρώτην φοράν μέσα εις το γλωσ-
 σολογον Κοινοβούλιον των Αθηνών εφθάσεν ή
 μερική ήχώ των μεγάλων άνώγων, οι οποίοι διε-
 ξάγονται σήμερα εις τα Ευρωπαϊκά Κράτη. Και
 εφθάσε εις την Ελλάδα τελευταίαν ή ήχώ αυτή, άρ' ού

πρό πολλού τά λοιπά Βαλκανικά κράτη εχουσι ήδη
 μικράν ή μεγάλην εργατικήν νομοθεσίαν.

Είνε άληθές διι ή αναληγσία του Έλληνικού Κρά-
 τος δεν εινε ή μόνη αιτία, ή όποία άνέβαλε τόσοον
 πολύ την στοιχειώδη ύπερ των εργατών πρόνοιαν. Η
 πάλη του κεφαλαίου και της εργασίας δεν παρουσιάζ-
 ζει ακόμη εις τον τόπον μας τας τραγικάς σκληρότη-
 τας, αι όποιαι συνεκίνησαν ένωρίς τους Ευρωπαϊκούς
 Λαούς. Η άθλιότης του εργαζομένου κόσμου δεν
 εφθάσε ποτέ την ολικράν κατάστασιν του Ευρωπαϊου
 εργατου. Η μεγάλη έξοδος, ή μεταναστευσις των
 300,000 εργατών εις την Αμερικην, άνεκούφισεν άρ-
 κητά την θέσιν των ένατομενωάντων. Κατά τον άπαρά-
 βατον νόμον της προσφοράς και της ζήτησεως οι εργα-
 ται, όσοι δεν υπερέβησαν τον Ωκεανόν, εκάρτησαν την
 θέσιν των και τα ήμερομίσθιά των εις ένα σημείον ώς
 επί το πολύ ύποφερτόν. Δεν εινε έννοετία και τώρα
 ρόδινα τα πράγματα. Πάντοτε παρέχει στοιχία φοικης
 ή έρευνα των συνθηκών ύπο τας όποίας βιοδουν οι
 εργαται.

Ο Βουλευτής Αττικής κ. Σπ. Θεοδορόπουλος άνε-
 κούνωσεν εις την Βουλήν Στατιστικήν του Έργατικου
 Κέντρου άληθινά φηκώδη. Έντός 15 ετών από 650
 εργατάς τυπογράφους απέθαναν οι 75 με φθίσιν, οι 3
 εξ άλλων νόσων, οι 2 εκ τυχαίων λόγων και μόνον 1
 από γήρας! Η τέχνη του Γουτεμβεργείου εινε πάντοτε
 άνδυγιεινή, άλλ' ούδεις εφάνταζετο ότι κατήτησεν εδω
 Μινώταυρος κυμψήγος. Όλοι σχεδόν οι χειρωνακτες
 ύπηρετάι της πνευματικής παραγωγής έπυσαν το αιμά
 των εις το χόμω, μέσα εις το όποιον έχώθησαν προώ-
 ρως, άφίνοντες όπισθεν των τα νοσογόνα σπέρματα,
 Κύριος οίδε, εις πόσας οικογενείας. Εάν αι προστα-
 τευτικαι των ζώων έταιρείται της Εδρώπης, άναφέρου-
 σαι εις τας κυρίας τας χιλιάδας των πουλιών που θυ-
 σιάζονται και έντός χάριν της μόδας, κατορθώνουσι να
 τας άποτρέπουσι της χρήσεως πετρών εις τα καπέλλα
 των, και ή στατιστική αυτή θα ήτο άρκητή να κόμη
 κάθε εδαισθητον άνθρωπον να πάσση γράφωσιν και άνα-
 γινώσκωσιν, άρ' ού αι δυο αυτάι ένεργειαι εις την Έλ-
 λάδα εξισώθησαν προς την άνθρωποφαγίαν.

Μιά άλλη επίσης τάξις βιοπαλαιστών, ή όποία εκ
 πρώτης όψεως δεν περιεχει τόσας άθλιότητας, εινε
 και ή τάξις των λούστρων. Ενδιαφέρει πολύ αυτή ή
 τάξις των εργατών, διότι κυρίως άποτελείται από
 παιδιά δυνάμενα εύκολάτα να ύποκύνουν εις τας
 τραγύτητας της βιοπάλης. Η μεγάλη κεντρομόλος
 δύναμις του urbanisme, ή αένναος τάξις δηλ. των χω-
 ριών προς τας πόλεις, άρπάζει όλα αυτά τα παιδιά από
 τα απίτια των, από τα ώρατα χωριά της Τριτολέως
 και Ηπειρου και ευσσωρεύει μέσα εις τους Αθηναί-
 κούς δρόμους, Κοιμούνται και τρέφονται άθλίως.
 Ένας μεγάλος λούστρος που έχει ψυχογυμνός κρατεί
 δωμάτιον μέσα εις το όποιον κοιμούνται όλοι μαζί.
 Ο κύριος κοιμάται επάνω εις ένα στρώμα ύποφερτόν
 ή άθλιον άδιάφορον, και οι μικροί ψυχογυμνοί εξαπλώ-
 νονται χαμαί πάνω εις το ήγρον χόμω, από το όποιον
 τους χωρίζει μόνον ένα ρούχο. Και στοιβαζονται σάν
 τα σκουλήκια των σφροτρώφων μέσα εις την ήγρον
 και σκοτεινήν τρώγλην, κλεισμένοι από τας επτά του
 δειλινοθ εως το πρωί χωρίς ένα παρήθυρο. Ένας
 λούστρος μου έλεγεν διι όταν ήτο ψυχογυμνός ή τρώγλη
 διά την όποιαν έπλήρωσε δε. 1,50 κατά μήνα ένόικιον,
 ένα δωμάτιον κοντά στα Πευκάκια, εκλειε κάθε βράδυ
 22 λούστρους.

Αναλόγως προς την κατοικίαν εινε βεβαίως και ή
 τροφή των αποκλήρων αυτών της ζωής. Παιδιά ευρι-
 σκόμενα εις την περίοδον της άναπτύξεως των τρέφον-

ται μόλις προς συντήρησιν εις την ζωήν. Ένας εκ των
 παναθλίων αυτών μικροσκοπικών βιοπαλαιστών μου
 παρέστησεν μίαν ήμεραν το τραγικόν δίλημμα της ζωής
 του. Το όνειρόν του εινε να μεταβή εις την Αμερικην.
 Διά να πραγματοποιηθή αυτό το όνειρον χρειάζονται
 δυο απαραίτητα: 500 δραχμαι και γερά φτία. Όταν
 προσκοιπή ή έξοικονομηση με κάθε φτισίαν και με
 πείναν ακόμη τα αναγκαία χρήματα — τότε έχει μό-
 νον 95 δραχμάς — καταντή τόσοον άδύνατος, ώστε τα
 μάτια του παύουν όντα γερά. Όταν αρχίξη να δυνα-
 μώνη τον οργανισμόν του και ιδίως τα μάτια του τότε
 τα χρήματα δεν έξοικονομούνται. Τα δυο προαπαιτού-
 μενα του σκοπού του εινε έντελώς άντιστοδφος ανά-
 λογα. Και παλαιαι και άγωνιά το άμοιρο παιδικόν μέσα
 εις το άπάνθρωπον δίλημμα, καθ' ήν εποχήν είχεν
 ανάγκην από τας τρυφερότητας της μητρικής στοργής.

Όλαι αι τόξεις των εργατών παρουσιάζουν όμοιας
 άπόψεις. Και εινε εύτύχημα διι ή Έλληνική πολιτεία
 εστοι και άργη άντελήφθη το καθήκόν της. Η πρώτη
 αυτή επέμβασις της δεν εινε και ζήτημα μεγάλων
 δαπανών. Όλίγοι επιθερωρηται άρκούν διά να προ-
 στατεύουσιν επαρκώς την ύγιειν των εργαζομένων σύμ-
 φωνα με την νομοθετικήν πρόνοιαν. Τέτοια ή επέμ-
 βασις αυτή, ή όποια έχαρακτηρίσθη τόσοον άτελής, θα
 εξαπλωθή και θα λάβη τας δικασάσεις, τας όποιας
 έχει εις άλλας χώρας. Όταν οι εργαται ζήτησουν
 άληθινά και λάβουσιν συνειδησιν της μεγάλης δυνάμεως
 τον θα εξωθήσουν όρημητικώς τας Κυβερνήσεις εις τον
 πολλαπλασιασμόν της προστάσιος αυτής. Και ακριβώς
 έτσι εινε ο μεγάλος κίνδυνος. Η εργατική πρόνοια
 εινε ένας κατήφορος τον όποιον κάμνει διλισθηρόν και
 ή φιλανθρωπική εδαισθησία των σημερινών Κοινο-
 βουλιών. Και ή Έλληνική πολιτεία ή όποια εισήλθεν
 αναγκάτως εις τον κατήφορον αυτόν πρέπει να κρατή
 με χρεία δυνατά τα φρενα της λογικής, διά να μη
 παρασυρθη εις το οίκονομικόν χάος, το όποιον άπειλεί
 τον κινδυνώδη αυτόν δρόμον.

ΑΝΤ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ανασκαφή Πηνυός

ΥΠΟ την διεύθυνσιν των συμβούλων της Αρχαιολο-
 γικής Έπιτροπείας Δ. Αντωνιάδου και Κ. Κουρου-
 νιάτου εξηκολούθησε έφέτος ή άνασκαφή της Πηνυός.
 Είνε γνωστόν ότι κατά τας περυσινάς άνασκαφάς
 επί της αυτής θέσεως εξηκριβώθη, ότι το μέγα ήμικυ-
 κλικόν ανάλημμα, όπερ ένεκα της οίκοδομής αυτού εκ
 κολοσαίων λίθων εδωρείτο ύπο πολλών μεν πανάγ-
 χαιον, ύπ' άλλων δέ ως έργον του τέλους του 6ου π. Χ.
 αιώνος, άπεδείχθη ότι δεν εινε δυνατόν να εινε παλαιό-
 τερον του 3ου π. Χ. αιώνος εκ των γενομένων εν τή
 όπισθεν αυτού επιχώσει, άνεκαλύφθη δέ και έτερον
 μικρότερον ανάλημμα έσωτέρα του μεγάλου τούτου
 ανάληματος εξ ου άπεδείχθη, ότι ο χώρος πολύ πριν
 κτισθη το έξωτερικόν κολοσαίον ανάλημμα, ήτο ήδη
 καθ' όμοιον τρόπον διεσκευασμένος, εις μικροτέρας
 όμως έντάσεις.

Αι άνακαλύψεις αυται, πρό πάντων δ' ή εξακριβωσις
 της πολυ νεοτέρας χρονολογίας του κολοσαίου άνα-
 λήματος έπέρρωσαν τας άμφιβολίας περι της ταυτό-
 τητος του χώρου προς την Πηνυα, ως τόπον των συντε-
 λέσεων των αρχαίων Αθηναίων, άφου εινε γνωστόν,
 ότι μετα τον 4ον αιώνα ή Πηνυξ δεν έχρησιμοποιείτο
 πλέον εις τας εκκλησίας των Αθηναίων.

Διά των έφετεινών άνασκαφών έβεβαιώθησαν τα

περυσινά πορίσματα ως προς την χρονολογίαν του με-
 γάλου ανάληματος, εύρεθέντων και έφέτος πολλών
 νεοτέρων πραγμάτων εν τή όπισθεν αυτού επιχώσει,
 έχωρισθη δέ έφέτος σαφώς και ή έκχώσις όπισθεν
 του αρχαιοτέρου ανάληματος, εν ή όμοια μέχρι τούδε
 ουδέν τεμάχιον άγγελίου ή άλλο τι πράγμα εύρέθη,
 εξ ου να δύναιται και ταύτης ή χρονολογία να καθορι-
 σθη, έλλείπειται όμως ότι δεν θα λείψη τοισούτον τι και
 εν τή μέλλοντι.

Απεκαλύφθη προς τούτοις τελείως και το δυσμικόν
 ήμισυ της τομής του βράχου, όπως και ή γωνία ένθα
 αυτή κάμπιεται προς βορράν χωροδσα επί άρκητων
 μέτρων έκτασιν, ώστε τώρα πλέον διακρίνεται άσα-
 λώς όλον το σχήμα της παλαιότερας διαμορφώσεως
 του χώρου.

Εκ της άνασκαφής ταύτης βεβαιούται, ότι όλη ή
 έπί του χώρου εκείνου έκχώσις έγινε επίτηδες και
 συγχρόνως προς την κατασκευήν του έξωτερικου μέγα-
 λου ανάληματος. Η γνώμη περι θεατροειδοθς δια-
 μορφώσεως του χώρου άποκτά διά τούτον ισχυρόν
 στήριγμα.

Περί του άληθοθς προσορισμού του κτιρίου και έφέ-
 τος δεν προσήλθε τι σαφές εκ των άνασκαφών.

Χαμηλότερον του επιπέδου της Πηνυός παρα την
 λεωφόρον Ακροπόλεως εύρέθησαν οικίαι άποτελού-
 μεναι εκ διαφόρων δωματιών, έσκαρμένων κατά το
 πλείστον εν τή βράχω, εν οίς εύρίσκοντο όλίγα πράγ-
 ματα άνήκοντα μέχρι των πρώτων π. Χ. αίωνων. Εκεί
 εύρέθη και μία μεγάλη θολοειδής εν τή βράχω έσοκα-
 μένη δεξαμενή ύδατος συγχωνοουσα διά τάρουον
 προς μικρόν φρέα, εις χρήση των εκεί οικιών προω-
 ρισμένη.

K.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΡΩΜΗΝ

Η Καλλιτεχνική Έκθεσις

Ο επισκεπτόμενος την Διεθνή Καλλιτεχνικήν Έκθε-
 σιν της Ρώμης, δεν έμπορεί παρά να αισθανθή
 κάποια άπογοήτευσιν. Τα πλήθη των εικώνων που
 θ' αντικρύση το μάτι δεν εινε παρά κοινοτοπίες —
 μέτρια έργα τέχνης, από εκείνα που βλέπει κανείς
 παντού. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν ύπαρχουν και εξαί-
 ρήσεις που άποζημιώνουν διά την γενικήν μετριότητα
 και αυται αι όλίγα εξαίρεσεις εινε και άνωφόνουν την
 έκθεσιν εις έκθεσιν εν συνόλω.

Υπεράνω όλων και ως προς το ποιόν και ως προς
 το ποσόν, στέκεται το άγγλικόν τμήμα. Έδω αντικρύ-
 ζει κανείς άμέσως μίαν άνωτέραν μόρφωσιν, μίαν
 λεπτότητα αισθηματος, μίαν δεξιοτεχνίαν όλως διόλου
 ξεχωριστήν. Τα άπεικονιζόμενα θέματα εινε όλα γε-
 μάτα από ποιήσιν και βαθύ άνθρώπινον αίσθημα, και
 ή έκφρασις εινε παντού εύγενική. Αισθάνεται κανείς
 την δημιουργικήν σκέψη του καλλιτέχνου, όλόκληρη
 και έλεύθερη — έκτός εις πολύ όλίγας εξαίρεσεις. Η
 Άγγλία δεν έψισθη καμιάς δαπάνης διά να στείλη
 διι καλύτερον είχε.

Το τμήμα το όποιον άπογοητεύει περισσότερο από
 κάθε άλλο, εινε το άμερικανικόν. Το κτιριον ακόμη
 όμοιάζει περισσότερο με δευτέρας τάξεως σιδηρο-
 δομικόν σταθμόν. Η ακοίτη έντύπωσις εινε ώσαν να
 εύρίσκεται κανείς εμπρός εις έκθεσιν μαθητικήν. Υπάρ-
 χουν και μερικά καλά έργα, άλλα όχι τα καλύτερα.
 Είναι λιπηρόν δι' ένα Αμερικανόν να βλέψη, ότι από
 αυτά θα κριθή το έθνος του, ένθ έμπορούσε να πα-
 ρουσιάση καλύτερα. Τα καλύτερα της έκθεσεως του
 άμερικανικου τμήματος εινε αι όλίγα εικόνες του
 Ουάισερ, Σάρτζεντ και Μαρούσλι.

Εμποροῦμεν νὰ καυχήθωμεν διὰ τὴν γλυπτικὴν μας — ὑπάρχουν μερικαὶ πρώτης τάξεως προτομαὶ. Μολοντοὶ δὲν ἔστειλε τὰ καλύτερά της ἢ Ἀμερικῇ, ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ αὐτῶν δεῖχναι ὅτι ἔχει νεότητα καὶ δυναμεις, καὶ δίδει ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

Ἡ Σερβικὴ ἐκθεσις εἶνε ἡ πλέον καταπληκτικὴ. Καταπληκτικὴ — δηλαδή, ξαφνιάζει καὶ ἀποκροῦσι. Μορφὰ ἄλλοκοτοι, πρωτογενεῖς, ρωμαλέαι καὶ κτηνώδεις. Κάθε ἔργον φαίνεται δημιουργημένον ἐπάνω εἰς ἓνα σπασμὸν ἐρωτικόν. Ὅσοι ἀγαποῦν τοὺς τύπους καὶ τὴν εὐπρέπειαν, ὅς μὴ ἐπισκεφθοῦν αὐτὸ τὸ τμήμα — ἀκόμη καὶ ἓνας καλλιτέχνης τὸ εὕρισκει δύσκολον νὰ παραδεχθῇ ὅτι καὶ αὐτὸ ἀκόμη εἶνε μία ἐκδήλωσις τοῦ ὄραίου.

Ἡ Γαλλία ἔχει στείλει πολὺ καλὰ ἔργα, τὰ καλύτερά της ὅμως τὰ ἐκράτησε διὰ τὸ Σαλόν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ θαυμάσια διὰ τὴν τεχνικὴν καὶ τὸ λεπτὸν αἰσθημα. Ὑπάρχουν πολλὰ ἔργα τῶν «post impressionistes» δηλαδή ὅλα τὰ χρώματα τῆς Ἰσίδος ὡς εἶδος μπαλώματα, κατὰ περιεργότατον τρόπον ἀνακατεμένα, τρόπον τὸν ὁποῖον ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς θεωρεῖ μίαν ἰσορροπὴν προσπάθειαν. Αἱ καλύτεραι εἰκόνες εἶνε αἱ προσωπογραφίαι. Κάθε προσωπογραφία διὰ νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ ἔχη κάτι περισσότερον ἀπὸ ἀπλὴν τεχνικὴν. Πρέπει νὰ αἰσθάνεται κανεὶς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀπεικονιζομένου.

Εἰς τὸ «Belle Arti» ἡ διεθνὴς τμήμα ἀντιπροσωπεύονται ἡ Ἑλβετία, ἡ Νορβηγία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Ρωσία. Ὁ Ἰσπανὸς Ζουλοάγα κατέχει μίαν δλοκλήρον αἰθούσαν. Εἶναι τεχνίτης πρώτης τάξεως, τὸ δὲ αἰσθημὰ του εἶνε καθαυτὸ μουσικόν.

Τὸ Αὐστριακὸν τμήμα περιέχει πολλὰ ἐξαιρετὰ ἔργα καὶ εἶνε τὸ πρωτοτυπότερον ὅλων. Αἱ εἰκόνες τοῦ νέου καλλιτέχνου Κλίμτ εἶνε αἱ νεωτεριστικώτεραι καὶ πρωτοτυπώτεραι ὅλης τῆς ἐκθέσεως, καὶ ὀλιγώτερον νοηταὶ εἰς τὸν κοινὸν θεατὴν. Ἐκ πρώτης ὄψεως δίδουν ἐντύπωσιν Ἰαπωνικῆς τέχνης, ἔπειτα βλέπει κανεὶς ὅτι εἶνε κάτι ἐντελὲς διαφοροεικόν. Ἀλλόκοτα σχεδιασμένα μορφὰ εἶναι μολαταῦτα ὄρατα, ἡ διάθεσις τῶν χρωμάτων εἶνε διακοσμητικὴ καὶ ἡ γραμμὴ μελετημένη. Ἡ ἀντίληψις του εἶνε ρεαλιστικὴ μὲ ὅλην τὴν ἐλευθερίαν τῆς φαντασίας, καὶ ἡ πρωτοτυπία του συνίσταται εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θεματός του.

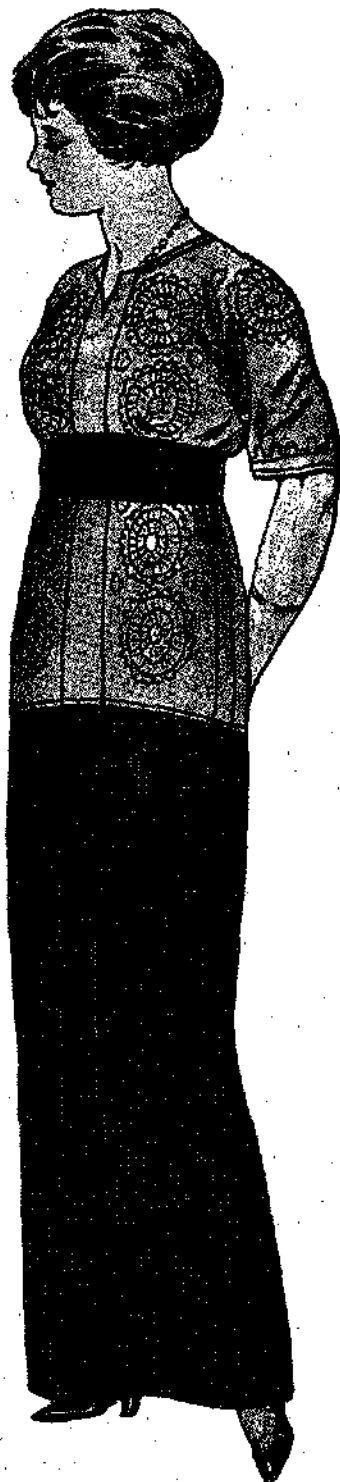
Τὸ Γερμανικὸν τμήμα περιέχει μερικὰ ἔργα ἀξίας — δυνατὰ καὶ εὐλακρινῆ — πολὺ ὀλίγα ὅμως σημεῖα λεπτότητος. Ὁ Στόιν ἔχει ἐκθέσει μόνον τέσσερα ἔργα, ἐν τούτοις μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ κυριαρχῶν τόνος. Αἱ εἰκόνες εἶνε καθαυτὸ Γερμανικαὶ — τελειωμένα καὶ χωρὶς φαντασίαν.

Τὸ Οὐγγρικὸν τμήμα περιέχει μερικὰ ὄρατα ἔργα ξυλογλυπτικῆς. «Ἡ σύζυγος τοῦ βασιλέως ἐπιζητοῦσα τὸν Ἰωσήφ», εἶναι τὸ ἰσχυρότερον. Ἀπὸ τὰς εἰκόνας, «Ἡ Ἀνάστασις» τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰακείρου εἶνε ἡ πλέον ἀξιοπαρατήρητος. Ἡ κατάπληξις τῆς ὄραιας κόρης καθὼς ἀνοίγει τὰ μάτια της, ἡ ἥρεμος μορφὴ τοῦ Χριστοῦ, γεμάτη ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν — δὲν ἤμποροῦν παρὰ νὰ μαγεύσουν τὸν θεατὴν. Αἱ προσωπογραφίαι εἶνε αἱ καλύτεραι ὅλης τῆς Ἐκθέσεως.

ΠΑΥΛΟΣ ΣΟΥΡΩΝ

Η ΜΟΔΑ

Ὁρίζων τῆς ἀριστοκρατικῆς μόδας τώρα βάφεται ἀπὸ δύο λαμπρὰ χρώματα. Τὸ παλὸν χρυσαφὶ καὶ ὁ ἀμέθυστος ἔχουν χαρῖσιν τοὺς μαγνητικούς τόνους των στὰ ἀπαλὰ ὑφάσματα καὶ στὰ γυαλιστερά μετα-

ΦΟΡΕΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΕΩΝ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ἔφατα γιὰ τὶς πλούσιες ἀμφίσεις τῶν κυριῶν. Σπάνια ὑπῆρχε τόσο καλαισθητὸ τὸ γούστο στὶς σκιές τῶν χρωμάτων. Τώρα περὶ δὲν ζητοῦν νὰ τραβήξουν τὸ βλέμμα μὲ τὸν ἐρεθισμόν, ἀλλὰ μὲ τὴν εὐγενικὴν σεμνότητα τοῦ χρώματος καὶ μὲ τὸ ἀμφίβολον τῆς ἀναλαμπῆς.

Λοιπὸν τὸ παλὸν χρυσαφὶ καὶ ὁ ἀμέθυστος. Ὅμως ὀρίζοντας τὰ δύο αὐτὰ χρώματα, δὲν ἐννοῶ πὼς ὅλος ὁ γυναικεῖος κόσμος ἔχει καθήκον νὰ τυλιχθῇ μ' αὐτὰ. Κάθε τόνος δὲν μπορεῖ νὰ πηγαίη σὲ ὅλα τὰ πρόσωπα. Κι' εἰαν ἓνα χρῶμα, δὲν ταιριάζη στὴν ὄψιν, στὰ χαρακτηριστικὰ, στὴν ἐκφρασὴν τῆς μορφῆς, στὴν θέσιν καὶ στὴν μόρφωσιν ἄκομα τῆς γυναικὸς, τότε αὐτὴ εἶνε σὰν γυμνὴ. Καὶ μάλιστα κατὰ χειρότερον — κακοντυμένη.

Ἐνα ἀπλόκτο κορίτσι χωρὶς καλλιτεχνικὰς ἀντιλήψεις ποῦ νοιάζει τὴν μόδαν σενὰ καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ φορέματος σὰν μίαν ἀνάγκην ἐπιδείξεως καὶ ὄχι ὡσάν μῆσον καλῆς παρουσίσεως τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ψυχικοῦ ἑαυτοῦ της, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ φορέσῃ ἓνα tailleur directoire.

Ὅλα εἶνε σχετικὰ καὶ ἂν δὲν εἶνε, πρέπει νὰ εἶνε. Γι' αὐτὸ μιά σκοθρα μελαγχροῖη μὲ θαμβὸ δέγμα, δὲν πρέπει νὰ φορέσῃ τὸ χρῶμα τοῦ ἀμεθύστου. Αὐτὸ πηγαίνει μαγνητικὰ στὶς λευκὰς μὲ τὰ κιαζάνθα μαλλιά, ποῦ τὸ δέγμα των ἀφίνει ροδαλὰς ἀναλαμπὰς. Πηγαίνει ἀκόμη καὶ στὶς χλωμόλευκας, ποῦ ἔχουν τὴν ὄψιν κεχρημαρῆναι καὶ κλίνουσι πάλι πρὸς τὴν ἀσπράδα. Γιὰ τὶς μελαχρινὰς εἶνε τὸ χρυσοῦ. Προσωπία σκοθρα, μὲ σκιὰς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μὲ σκίτους πολὺ στὶς ὀλόμαυρας κόρες — τυλιγμένες μὲ χρυσαφὶ ὑφασμα εἰς πολλὰς πτυχὰς, θὰ μοιάζουσι μὲ ἀγαλματῆκα χάλκινα σὲ ἀστρακτερόν βάθρον χρυσοῦ.

Καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ εἴμορφον. Κάθε ἄνθρωπος νὰ στολίῃ τὸ σῶμα του ἔτσι ποῦ ν' ἀναδεικνύεται ὀρθιότερη καὶ εὐγενικώτερη ἡ χάρις τῆς μορφῆς του. Αἰγοὶ ὅμως εἶναι αὐτοὶ οἱ τεχνίτες, ποῦ ζεῦρουσι εἰς ἀσχημίας μὲς των, τὶς εὐμορφίαι των καὶ ντύνονται σύμφωνα μ' αὐτὰς. Ἄς προσέξουσι οἱ κυρίες. Ἄν ἡ εὐμορφία θέλῃ ἀπλότητα, ἡ ἀσχημιά θέλει ἀκόμα περὶ μεγάλη ἀπλότητα. Ἀπλότητα καταπληκτικὴ, ἂν εἶνε δυνατὸν οὔτε ἓνα στολίδι. Μόνον καλὰς γραμμὰς, ὄραϊες πτυχὰς, ποῦ νὰ πέφτουσι πλουσιώτερες πρὸς τὰ ἀδύνατα μέρη τοῦ σώματος. Τὸ μυστήριον τῆς καλῆς ἐμφανίσεως, ὥστε ἡ γυναῖκα νὰ σοῦ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴν σὰν καλλιτέχνημα, εἶνε μεγάλο. Εἶνε βαθύ. Κάτω ἀπὸ τὰ φῶτα τῆς νυκτὸς δὲν πηγαίνουν οἱ ἴδιοι χρωματισμοί. Τὴν ἡμέραν εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὴν δεινροστοχίαν ἰσορέματα σκοτεινὰ, χρώματα πεθαμένα, ποῦ νὰ περῶν κανεὶς ἀδρόμυα σὰν σκιά μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος. Σ' ἓνα σαλόνι, σὲ μιά καλλιτεχνικὴ συνάθροισιν, ποῦ ὅλα λαμποκοποῦν καὶ εἶνε φαντάσματα, ὡς εἶνε ὁ λαμπρὸς ἀνοιχτός, καὶ τὸ ὑφασμα ὡς γλυκιστὴ διαφανὲς καὶ πλατὸ ἀπὸ τὸν ὄμον, ὥστε νὰ σχηματίσῃ ἓνα ἐλαφρὸ, περιτύλιγμα ὡσάν κοντὸ μανίκι. Τὰ χρώματα ὡς εἶνε τότε περὶ ζωντανὰ.

Πάντα ὅμως σύμφωνα μὲ τὴν μορφὴν γιὰ νὰ δώσῃ ἡ γυναῖκα τὴν ἐντύπωσιν καλλιτεχνικῆς ἐμφανίσεως.

H ΑΘΗΝΑΙΑ

Υ. Γ. Εἰς τὸ ἐρχόμενον φύλλον γνῶμαι ἀπὸ τὶς καλύτερες γῆπτριες γιὰ τὴν καθιέρωσιν ἑλληνικῆς μόδας: Τὶ πηγαίνει στὶς γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος ποῦ νὰ φαίνονται εὐμορφότερες μέσα στὸ περιβάλλον τῆς Ἀττικῆς φέσεως μὲ τὶς ἀπαλὰς γραμμὰς, τὰ ὄρατα χρώματα, τὴν λάμπριν.

H Α.

ΔΙΑ τὸν Καρ. Δίκην, τὸν μέγαν Ἀγγλον μυθιστοριογράφον, ποῦ σήμερον εἶναι πολὺ τῆς μόδας, τουλάχιστον εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ τὰ μυθιστορήματα του δραματοποιούνται ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους Γάλλους ἐρωτικαὶ ἱστορίαι. Ὁ Δίκηνς ἦτο γνωστός, ὡς ἔτιος πολὺ χρηστὸς ἄνθρωπος καὶ ἀφοσιωμένος ἐντελὲς εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἀκόμη καὶ ὁ σιεινὸς του φίλος Τζῆν Φόρστερ, ποῦ ἔγραψε ἐκκεντὴ βιογραφίαν τοῦ Δίκηνς, χρησιμοποίησας τὰς ἀναμνήσεις του καὶ πληθῆρον ἐπιστολῶν του, δὲν δίδει καμίαν πληροφορίαν διὰ τὴν αἰσθηματικότητα τοῦ φίλου του. Ἦτο δυνατὸν ὅμως νὰ μὴ εἶχεν ἀγαπήσει ποτε τοῦ ὁ Δίκηνς, ποῦ ἡ καρδιά του ἦτο τόσο ἐυαίσθητη; Τὴν ἀκορίαν αὐτὴν λυεῖ μία σύντομος μελέτη τοῦ κ. Πῶλ-Λουὶ-Ἐρβὲ «Οἱ ἔρωτες τοῦ Κ. Δίκηνς» δημοσιευθεῖσα εἰς τὸν «Mercure de France».

Ὁ κ. Ἐρβὲ ἀπὸ μερικὰς βιογραφίας τοῦ Δίκηνς καὶ ἀπὸ ἐπιστολὰς καταστρώνει τὴν ἐρωτικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀγγλου μυθιστοριογράφου, ἡ ὁποία μὲ λίγα λόγια ἔτσι ὡς ἔξης:

Παιδί ἀκόμη ὁ Δίκηνς ἠσθάνθη κάποιαν συμπάθειαν δροιάζουσαν πολὺ μὲ ἔρωτα πρὸς τὴν παιδικήν Λουκιάν μὲ τὰ χρυσοῦ μαλλιά. Ἡ μικροῦλα αὐτὴ ἐχρησίμευσε κατόπιν εἰς τὸν Δίκηνς ὡς Μοῦσα καὶ τὴν ἐβρίσκομεν εἰς πέντε μυθιστορήματά του.

Δεκα ὀκτὼ ἐτῶν ἠγάπησε βαθειὰ καὶ μὲ πάθος τὴν συνομηλικὰ του Μαρίαν, κόρην τοῦ τραπέζιτου Beadnell. Ἡ Μαρία ἦτο φιλόρακη, τῆς ἄρεσαν οἱ ἔπαντοι ἀπὸ νέον ὄραϊον καὶ ἔξυπνον, καὶ δὲν ἐφάνη ἀδιάφορη ἐννοῶν μάλιστα καὶ ἀλληλογραφίαν οἱ δύο νέοι. Ὅταν ὅμως ὁ τραπέζιτης ἐνόησεν, ὅτι ὁ Δίκηνς ἠγάπα τὴν κόρην του, τοῦ ἔδωκε νὰ καταλάβῃ, ὅτι δὲν ἔχει νὰ ἐλπίζῃ τίποτε. Δὲν προέβλεπε κανεὶς τὸ μέγα ὄνομα καὶ τὸ ἐνδοξον μέλλον τοῦ πτωχοῦ παιδιοῦ. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχεν ἔρως καὶ ἐκ μέρους τῆς Μαρίας, ἡ ὁποία ταχέως τὸν ἐλησμόνησε, σταλείσα εἰς τὸ Παρίσι. Ἡ Μαρία μετὰ τὴν ἑννεμνησθὴν κάποιον κόρον Βίντεν καὶ εἰαν ἦτο σαράντα τέσσαρον ἐτῶν ἐνθυμήθηκε νὰ γράψῃ εἰς τὸν Δίκηνς, ποῦ ἡ δόξα του εἶχε φθάσει πλέον εἰς τὸ κατακόρυφον. Ὁ αἰσθηματικὸς συγγραφεὺς δὲν εἶχε λησμονήσει καθόλου τὴν πρώτην του ἀληθινὴν ἀγάπην καὶ ἀπάντησεν ἀμέσως, ἂν καὶ εἶχε τυμπευθῆ πρὸ ἐτῶν τὴν Καίτη Χόγκαρθ, κόρην τοῦ ἀρχιουντάτου τοῦ «Πρωϊνοῦ Χρονογράφου». Ἦρχισε λοιπὸν ἀλληλογραφία μετὰ τῶν δύο ἄλλοτε ἐρωτευμένων, καὶ ἔπειτα καὶ συνητήθησαν. Ἀλλὰ πόσον διαφορετικὴ ἦτο πλέον ἡ Μαρία! Οὔτε χάρις, οὔτε σπινθηροβόλον πνεῦμα. Ἡ κυρία Βίντεν ἠθέλησε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀλληλογραφίαν, ἀλλὰ ὁ Δίκηνς τὴν εὕρισκε πλέον ἀνοφελῆ καὶ κορασιτικὴν καὶ ἀπήντα μὲ πολλὴν ψυχρότητα. Κατόπιν ὁ Βίντεν ἐπέτυχεν καὶ ἡ Μαρία ἐξήγησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Δίκηνς ματαίᾳ παραίτησις ὁ μυθιστοριογράφος ὁ τόνον φιλεὺσπλαχνος καὶ καλὸς διὰ τοὺς ἄλλους δὲν τὴν ἐβρίθησε!

Τὴν ἐρωτικὴν αὐτὴν ἱστορίαν τὴν ἔλαβεν ὁ Δίκηνς ὡς βάσιν τῶν μυθιστορημάτων του «Δαρὴδ Κόμπερφιλδ» καὶ «ἡ Μικρὰ Ντόρριντ». Ἡ Μαρία εἶναι ἡ Δάρα τοῦ πρώτου καὶ ἡ Φλώρα τοῦ δευτέρου.

Ἐξακολουθεῖ ὅμως ἡ ἐρωτικὴ ἱστορία τοῦ Δίκηνς. Ἡ σύζυγος του εἶχε καὶ ἄλλας δύο ἀδελφὰς: τὴν Γεωργίνα καὶ τὴν Μαίρη. Ἡ τρίτη ἀδελφὴ ἔγεινε μὲ τὸν καιρὸν ἡ ἀληθινὴ σύντροφος τοῦ μυθιστοριογράφου.

φου» τὰ ὄνειρά του εἰς αὐτὴν τὰ ἐμπιστεύετο» ὅταν ἤθελε νὰ νοιώσῃ κοντὰ τοῦ καρδιά, πού νά τὸν ἐνοήσῃ, τὴν Μαίρη ἀναζητοῦσεν. Ἀγαποῦσεν ὁ Δίκεις τὴ γυναῖκα του ἄλλὰ μόνον ὡς σύντροφον τοῦ βίου του. Μίαν ἡμέραν ἡ Μαίρη ἀπέθανε ἀφνιδίως. Ἡ λύπη τοῦ Δίκεις ἦτο τόση, ὥστε ἔχασε τὴν ἐνεργητικότητά του, τὴν χαρὰν του, τὸ χιοῦμορ του. Ἐγραψε τότε τὸ μυθιστόρημά του «Πίκουι», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύετο κατὰ τεύχη· οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Πίκουι» ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας περιέμενον τὴν συνέχειαν. Αἱ ἐπιστολαί, τὰς ὁποίας ἔστειλεν ὁ Δίκεις πρὸς τὴν πενθεράν του, τὸν γαμβρὸν του καὶ τὸν φίλον του μαρτυροῦν τὸν μεγάλον του πόνον. Ἡ Μαίρη μένει πάντοτε ζωντανὴ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς μικρᾶς Neil εἰς τὸ μυθιστόρημα «Ἀποθήκη Ἀρχαιοτήτων».

Ὁ Δίκεις ἐχώρησε τὴν γυναῖκα του κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1858 καὶ ἐπῆγε νὰ καθίσῃ εἰς τὴν ἐσχὴν μὲ ἓνα ἀπὸ τὰ κορίτσια του καὶ τὴν γυναικαδέλφην του Γεωργίαν! Καὶ ὅταν ἀπέθανεν ὁ μέγας μυθιστοριογράφος αἱ τελευταῖαι του λέξεις ἦσαν διὰ τὴν γυναικαδέλφην του. Ἡ διαθήκη του ἄριξε διὰ τὴν κυρίαν Δίκεις 200 χιλ. φρ. αἱ διαδοὶ μετὰ τὸν θάνατόν της θὰ διενεμῶντο εἰς τοὺς δύο υἱούς του. Ἡ Γεωργίνα ὅμως ἐκληρονόμος 200 χιλ. φρ. ἐλευθέρως ἀπὸ δικαιώματα κληρονομίας, ὅλα τὰ κοσμήματα τοῦ συγγραφέως καὶ τὰ ἀντικείμενα τοῦ γραφείου του καὶ τοῦ δωματίου του «διότι ἐκεῖνη θὰ ἤξευρε τί νὰ κάμῃ τὰ πράγματα αὐτά».

Ἐξ ὧν αὐτῶν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ συμπέρασμα τιμητικὸν διὰ τὸν μυθιστοριογράφον. Ἔχεν ἀνάγκην ἀγάπης γύρω του. Ὅταν ἦτο παιδί, ἡ μικρὰ Λουκία μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά ἠπῆρεξεν ἡ προτίμησις του βραδύτερον ἡ Μαρία τοῦ ἐφάνη, ὅτι ἦτον ἡ γυναῖκα πού θὰ ἐμετρούριζε τὴν μοναξίαν του εἰς τὴν Ἐδέμ. Μετὰ τὸν γάμον του μὲ τὴν Καίτην, ἡ Μαίρη γίνεται ἡ χαρὰ τοῦ πνεύματός του· τέλος, ὅταν ἤρχισεν νὰ γηραύσῃ καὶ οἱ πόνοι ἐκυρίαζον τὸ κορμιακὸν του, κάμνει ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῆς γυναικαδέλφης του Γεωργίνας, πού ἦτον ἐπιμελήτρια τοῦ σπιτιοῦ του ἀφοσιωμένη, ἱκανὴ καὶ περικοπιτικὴ. Ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ ἐμποδίσουν, λέγει ὁ κ. Ἐρβιέ, νὰ συμπεράνω μαζὶ με τοὺς Ἄγγλους βιογράφους· ὅτι ὁ Δίκεις ἦτον ἓνας πολὺ χρηστός ἄνθρωπος.

ΕΞΕΛΑΘΗ ἐν νέον βιβλίον τοῦ περιφημοῦ δόκτορος Cabanes, ἀφορᾷ τὰ ἰδιαιτέρα ἀγνωστα τοῦ σωματικοῦ βίου τοῦ Βαλζάκ· εἶναι μελέτη ἡ ὁποία στήριζεται εἰς φυσιολογικὰ δοκουμενὰ καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου, δηλαδὴ τὴν φυσικὴν του ζωὴν. Δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐνοήσῃ τὸ ἔργον ἐὰν δὲν γνωρίζῃ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς ἐκ τῶν πλέον ἰσχυρῶν ἀνθρωπίνων ὀργανισμῶν. Ἔχει περιέργους σελίδας διὰ τὸν πατέρα τοῦ Βαλζάκ καὶ μερικὰ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων περιεργωτότων ἔργων του «πραγματεία ἐπὶ τῶν μέσων τοῦ νὰ προλαμβάνωται αἱ κλοπαὶ καὶ αἱ δολοφονίαι... Ἱστορία τῆς λύσης καὶ μέσας προφυλάξεως ὡς ἄλλατε τῶν ἀνθρώπων κ.τ.λ.» σελίδες αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν μίαν μεγάλην καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν περιέργειαν πνεύματος. Ἐπειτα παρέχει δοκουμενὰ ἐπὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ μυθιστοριογράφου τὸ πρακτικὸν τῆς γεννήσεως τοῦ πατρὸς του τὸν φέρει ὡς υἱὸν τοῦ Bernard - Francois Balssa, γεωργοῦ. Καὶ ὁ κύριος Cabanes παρατηρεῖ. «Ὅπως δῆποτε ὁ συγγραφεὺς τῆς Eugenie Grandet, κάθε ἄλλο ἦτο παρὰ εὐγενεὺς καταγωγῆς· ἐκ τῆς μετρίας δὲ αὐτῆς καταγωγῆς δύνανται νὰ ἐξηγηθῶν αἱ ἀνισότητες καὶ αἱ ἀστάθειαι εἰς τὸ ἔργον του, τὸ κακὸ καλλιτεχνικόν

γούστο, ἡ ἀδιαφορία του εἰς τὸ ἐπιμελεῖσθαι ὄφους, καὶ ἡ ἀγνοία τῆς ἀληθινῆς πολυτελείας, πού δέχεται εἰς τὰ δαιμόνια ἄλλως τε μυθιστορημάτα του».

Ο θεωρούμενος σήμερον μετὰ τὸν Δ' Ἀνουίντζιο μεγαλύτερος τῆς Ἰταλίας ποιητῆς Πάσκολι ἐδημοσίευσεν νέαν συλλογὴν ποιημάτων του μετὰ τὸν τίτλον «Ἰταλικά ποιήματα», τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν παθητικότητά των, τὸ βάθος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἐμπνεύσεως. Ἡ γλῶσσα των εἶναι ὠραιότερη εἰς τὴν ἀπλοτήτά της. Ὁ Πάσκολι ἐξέδωκεν ἐπίσης εἰς λατινικὴν γλῶσσαν ποίημα μετὰ τὸν τίτλον «Hymnus in Romam» ἀφιερωμένον εἰς τὴν πολιτικὴν πετηκοναετηρίδα τῆς Ἰταλίας. Τὸ λατινικὸν αὐτὸ ποίημα—κατὰ τοὺς εἰδόμενους—θὰ ἀγοστηθῇ καὶ θὰ χρησιμοποιοθῇ πρὸς σκοπὸν ἀπὸ τοὺς λατινιστὰς τοῦ μέλλοντος.

Ο κ. Ζώφς Νορμαντιὸς εἰς μίαν συλλογὴν τῶν Γάλλων «Ὀμηροιστῶν ποιητῶν», τὴν ὁποῖαν ἐξέδωκε τώρα τελευταία, ἐξετάζει καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ χιοῦμορ διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ καθορίζει αὐτὸ ὡς λέξιν καὶ ὡς πρᾶγμα. Ὅταν ἡ ἀνθρωπότης, λέγει, ἠγγύει τὸ χιοῦμορ, ἠγγύει ἐπίσης τὴν ἀμφιβολίαν. τὴν μεγαλοχολίαν· τὸ χιοῦμορ λοιπὸν εἶναι συνώνυμον τῆς ἀνησυχίας· ἡ δὲ ἀνησυχία εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ προζύμια τῆς ποιήσεως.

Ο Πολωνὸς ποιητῆς K. Νοβακζίνσκι ἐξέδωκε συλλογὴν σατυρῶν, αἱ ὁποῖαι διακρίνονται διὰ τὴν δρατικότητά των, τὸν ἀνηλεῆ σαρκασμὸν των. Ἡ ἀδυναμία, ἡ ἄλλειψις ἐνεργείας πού παρατηρεῖται εἰς τοὺς συμπατριώτας του, ναυνομισμένους ἐπὶ μακρῶν χρόνων ἀπὸ τοὺς ἤχους ποιήσεως, πού δὲν θέλει νὰ γνωρίζῃ τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, τοῦ ἀποσποῦν κραιναὺς δυνατοῦ θυμοῦ. Ἡ συλλογὴ φέρει τὸν τίτλον «Μυϊκάνδροι». Ἴδου ἐν ἀπόσπασμα παραδίαις ψαλμοῦ:

— Μὰς ἔδωκε, Κύριε, ὅτι μπόρσοες·
 Λίμνες λαοπάδες, μίαν ἀπέραντη θάλασσαν ἄμμου,
 μεταλλεῖα ἀνοησίας, τὴν κλίνην τοῦ Προκροῦστοῦ,
 τὸ ἐνοχλητικὸν τῶν παρασίτων βάρος.
 Γι' αὐτὸ φέρνω σοὶ τὸ βράδι σου τὴν προσευχὴν·
 — Ὡ Θεέ! πάρε πιασὸν ὅτι μὰς ἔχεις δώσει.

ΜΕΤ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἡ Ἀκαδημία τῶν Γουογούρ θ' ἀπονείμῃ τὸ ἐτήσιον βραβεῖον της ἀπὸ 6000 φρ. εἰς τὸ καλύτερον μυθιστόρημα τοῦ ἔτους τούτου. Ἀπὸ τῶρα λέγεται, ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ δοθῇ εἰς τὴν Ἀδα Marguerite Bauin διὰ τὸ μυθιστόρημά της «Modeste Automne», τὸ ὁποῖον ἐξηγήθη πολὺ ἀπὸ τοὺς κριτικούς.

ΜΕΤΑΞΕ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Γουσταίου Φλωμπέρ, τὰ ὁποῖα δημοσιεύει ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Conard, περιέχεται καὶ τὸ πρῶτον μυθιστόρημα τοῦ συγγραφέως τῆς «Σαλαμπό», πού τὸ ἔγραψεν εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐνὸς ἐτῶν καὶ ἐνῶ ἀκόμη ἐσπούδαζεν. Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο φέρει τὸν τίτλον «Νοέμβριος», εἶναι γεμάτον ἀπὸ πεσμισμῶν, θανάσιμον λύπην, ὀράματα μονώσεως, σκοτεινὸν ρομαντισμὸν καὶ ἔχει βαθεῖαν τὴν σφραγίδα τοῦ Σατωμπριάν. Ἀλλὰ τὸ ὄφους προσηνύει τὸν μέγαν καλλιτέχνην.

ΕΝΤΟΣ ὀλίγου ἡ Ρωσία θὰ ἐορτάσῃ τὴν διακοσιετηρίδα τοῦ ἀναμορφωτοῦ τῆς ποιητικῆς φιλολογίας της, τοῦ Μιχαὴλ Βασιλιέβιτς Δομονόσοφ, πού ἐγενήθη εἰς τὰ 1711 εἰς τὸ χωριὸν Ντενισοβοκίγια τῆς ἐπαρχίας Ἀρχαγγέλου ἀπὸ ταπεινῆν οἰκογένειαν.

ἀλιέων. Ὁ Δομονόσοφ, μὴ ἔχων οὔτε τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ τὴν καθημερινὴν πτωχότατην ζωὴν του, εἶχε τὸ πάθος νὰ ἐπιδοθῇ ἀπὸ δέκα ἐξ ἐτῶν εἰς εὐρείας σπουδὰς καὶ κατὰρθῶσεν νὰ γίνῃ ὄχι μόνον φιλόλογος, ἀλλὰ καὶ χημικὸς καὶ φυσικὸς πρώτης τάξεως. Εἰς τὴν φιλολογίαν ὁ Δομονόσοφ ἦτον ὅτι ὁ Μέγας Πέτρος εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἐδωκεν εἰς τοὺς Ρώσους τὴν πρώτην γραμματικὴν των καὶ καθώρισεν τοὺς νόμους τῆς ποιητικῆς, ἔγραψεν, ὡς ποιητῆς, πολλὰς φῦδας, ἦμνους βεβήλους καὶ ἰσρούς καὶ μίαν ἐποποιίαν· τὴν Πετρεΐδα· πολεμικὸς, ἠγωνισθῆν ἐναντίον τῆς ξένης ἐπιδράσεως καὶ ἀπέτρεψε τὴν ρωσικὴν φιλολογίαν ἀπὸ τῆν μίμησιν τῆς κλασικῆς Γαλλικῆς. Ἐγένετο ἀλληλοδιαδόχως σύμβουλος τοῦ καλλινοῦ, διευθυντῆς γυμνασίου καὶ τέλος σύμβουλος τοῦ Κράτους ἀπέθανε, πλήρης τιμῶν κατὰ τὸ 1765, ἐνῶ διαργάνων ἐκδρομὴν εἰς τὸν Βόρειον Πόλον.

Ο κ. J. Tiander γράφει εἰς ἓν φιλανδικὸν περιοδικόν, ὅτι ὁ συμπατριώτης του μυθιστοριογράφος J. Aho συγκαταλέγεται ἀπὸ τώρα μεταξὺ τῶν κλασικῶν τῆς φιλανδικῆς φιλολογίας. Τὸν ἀναγνωσκοντες ὡς ἀρχαῖον ποιητὴν, χωρὶς ὁμοῦ νὰ σημαίη τούτο ὅτι ὁ κύκλος τῆς ἐξελίξεως του ἐτελείωσε. Ἀπενοστήσας εἰς κάθε νέον ἔργον τοῦ συγγραφέως παρατηρεῖται, ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀρμονικοῦ αὐτοῦ ταλάντου ἐξακολουθεῖ κατ' εὐτυχίαν τρῶπον. Ἄλλ' ἡ φιλολογικὴ του φυσιογνωμία εἶναι πλέον σήμερον ἀκριβῶς καθωρισμένη. Ὁ Aho εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁ συγκατὰν ζωγράφος τῆς ἀπλῆς ζωῆς, τῆς σχεδὸν πατριαρχικῆς ἀκόμην τῶν χωρικῶν τῆς Βορειοδυτικῆς Φιλανδίας, τῶν πιστῶν εἰς τὰς παραδόσεις τῆς φυλῆς καὶ ἀρκετὰ ἀνυποτάκτων εἰς τὴν πρόδοον. Οἱ νεωτερισμοὶ πού τοὺς σημεῖωνον τὸν δρόμον τοὺς εἶνε συχνὰ ἐπιβλαβεῖς. Ὁ Aho, πού τρέφει διὰ τὰ θύματα αὐτὰ τοῦ πολιτισμοῦ βαθεῖαν συμπάθειαν, μὰς δίδει εἰς τὰ πλεῖστα μυθιστορημάτα καὶ διηγήματά του τὴν συγκινητικὴν καὶ χαραγμένην μετὰ τῆς εἰκῆς εἰκόνα τοῦ δράματος τῆς θλιθερᾶς υπάρξεως των, τῆς καταστραφέντης ἀπὸ τὴν ἐπαρῆν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ. Ἀλλὰ προτιμῶν τὰ θέματα ταῦτα, θίγει ἐπίσης εἰς τὰ ἔργα του καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ πλέον οὐσιώδη προβλήματα τῆς σύγχρονον φιλανδικῆς ζωῆς. Ἡ γυναῖκα τοῦ πάστορος καὶ ὕστερον ἀπὸ εἰκοσι χρόνια ἡ Κόρη τοῦ πάστορος, δύο βιβλία αὐτ' ὅλα ἀξίωσημείατα, δείχνουν τὴν διανοητικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἐξέλιξιν τῆς φιλανδῆς γυναίκος μεταξὺ τοῦ 1890 καὶ 1910.

Ο ἑλεγκτοὶ φιλολογικοὶ κύκλοι τῆς Ἰταλίας ἐχαιρέτισαν μετὰ ἐνθουσιασμὸν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ νέου βιβλίου τοῦ ποιητοῦ Angelo Conti «Μετὰ τὸ Ἄσμα τῶν Σειρήνων», ὅπου ὁ μόνος σύγχρονος αισθητικὸς τῆς Ἰταλίας—καθὼς χαρακτηριστικὸν πολλοὶ τὸν Conti—ἐξανίσταται ἀπερηφάνως ἐναντίον τῆς νεωτέρας κυριαρχίας τῆς μηχανῆς, πού τόσον ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ὥστε νὰ τὴν ἐξαμερυνώσῃ. Ἐξ ἄλλου ὁμοῦ ὁ Conti ἐνθουσιάζεται μετὰ ἀεροπλάνων καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀέρος. Ὁ Conti εἶναι ποιητῆς παρεγνωρισμένος ἀπὸ τὸν πολὺν λαὸν καὶ τὴν δημοσιογραφικὴν κριτικὴν ἀλλ' ἐπὶ τῆς καθαυτῆς πνευματικῆς Ἰταλίας ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν ἀπὸ μακροῦ χρόνου.

Ο θεωρούμενος ὡς ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος ποιητῆς τῆς Πορτογαλλίας Βόγνιους ντὲ Κάστρο ἐξέδωκε νέον τόμον ποιημάτων του μετὰ τὸν τίτλον «Σαλώμη καὶ ἄλλα ποιήματα». Ὁ Κάστρο καὶ μετὰ τὴν νέαν αὐτῆν συλλογὴν του παρουσιάζεται ὡς ὁ πιστὸς τοῦ

ὄραίου καὶ πρωτότυπος ποιητῆς μετὰ ὑψηλὰς πῆσεις τοῦ πνεύματός του.

ΤΑ ρωσικὰ γράμματα πενθοῦν ἀπὸ τινος χρόνου διὰ τοὺς πολλοὺς θανάτους ἐκλεκτῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Ὁ γλυκὺς ποιητῆς Φορανὸφ καὶ ὁ πεζογράφος Ἀλμπέρ ἀπέθαναν πολὺ δυστυχῆς καὶ ἀφίσαν γυναίκας καὶ παιδιὰ χωρὶς καμίν συνδρομῆν. Ὁ νέος Ἴβάν Κονοβάλωφ, ὁ ὁποῖος ἐδίει τόσας ἐλπίδας μετὰ τὰς περιγραφὰς του τῆς ἀγροτικῆς ρωσικῆς ζωῆς ἐπροτίμησε τὴν αὐτοκτονίαν ἀπὸ τὴν νευρασθένειαν· ἐπίσης ἠτύχησε ὁ Πολωνὸς ποιητῆς Ἰντζικόβσκι. Ἀπέθανεν ἀκόμη ὁ Τωάν Τσέγκλωφ (Δεόντιεφ), ποιητῆς χαριτωμένος, ἐλαῖς τῶν νέων καὶ τῶν παλαιῶν καὶ ἠτύχησε ὁ Βίκτωρ Ὁφμαν καὶ ὁ πεζογράφος Σεργίος Ἐλεόνσκυ (Μιλόβσκι). Οἱ τρεῖς τελευταῖοι ἦσαν φυσιογνωμίαι εἰς τὴν σύγχρονον ρωσικὴν φιλολογίαν.

ΚΑΤΑ διαταγὴν τοῦ Νομάρχου Πετροπόλεως διελύθη ἡ «Ἐταιρία τῶν Ἀνθρώπων τῶν Γραμμάτων τῆς Ρωσίας» καθὼς καὶ ὅλα τὰ τμήματά της, πού ὑπήρχον εἰς τὰς ἐπαρχίας. Αἰτία τῆς διαλύσεως αὐτῆς εἶναι τὸ ὅτι μερικὰ μέλη τῆς Ἐταιρείας ἀπηρτίθησαν κατηγορητήριον ἐναντίον καθηγητῶν ἰνῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πετροπόλεως, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὰς πανεπιστημιακὰς ταρσαχὰς τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου ἐξηκολούθησαν τὰ μαθήματά των ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἀστυνομίας.

ΕΙΣ ἡλικίαν 37 ἐτῶν ἀπέθανεν εἰς τὸ Πῶ τῆς Γαλλίας ὁ ποιητῆς Ἀλμπέρ Φλερέ, τοῦ ὁποῖου τὰ ποιήματα ἀπέπνεον λεπτήν μελαγχολίαν καὶ διεκρίνοντο διὰ τὸ θεορῶν αἰσθημὰ των. Ὁ Φλερέ ἔγραψε καὶ κριτικὰς πολὺ φεινεῖας καὶ πρωτοτύπους. Ὁ ἀποθάνων ποιητῆς, ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐμφανισέως του εἰς τοὺς φιλολογικὸς κύκλους ἀνεμύχη πολὺ εἰς τὴν νέαν φιλολογικὴν κίνησιν τῆς Γαλλίας.

ΔΙΟ νέοι Ἰταλοὶ ποιηταί, ὁ Emilio Scaglione μετὰ τὴν συλλογὴν του «Ὁδὴ εἰς τοὺς Σελαιομύτους», καὶ ὁ Biagio Chiara μετὰ τὸ βιβλίον του «Αἱ σύζυγοι τοῦ Ἰησοῦ» ἐκίνησαν πολὺ τὴν προσοχὴν τῶν κριτικῶν καὶ ἤκουσαν ἀμερίστους ἐπαίνους διὰ τὴν γενναίαν ἐμπνευσίν των καὶ τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης των. Ὁ λυρισμὸς των φθάνει τὸν τοῦ Δ' Ἀνουίντζιο.

ΑΠΕΘΑΝΕ τὸν περασμένον μῆνα ὁ καθηγητῆς Bell, ὁ διακεκριμένος Σκώτος χειροῦργος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 25 ἔτη ἐδίδασκεν εἰς τὸ Βασιλικὸν Νοσοκομεῖον τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἠρόθημε καὶ τὸν διάσημον μυθιστοριογράφον Κόναν Ντόυλ. Ἡ μέθοδος τοῦ ἐπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ τοῦ δόκτορος Bell ἔκαμνε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὸν σπουδαστὴν καὶ ὅταν βραδύτερον ὁ Κόναν Ντόυλ ἀφῆκε τὴν σμίλην διὰ τὴν γραφίδα ἐνδυμειτο τὸν διδάσκαλόν του, ὅστις τοῦ ἐχρησιμοποίησεν ὡς πρότυπον διὰ τὸν Σέρλοκ Χόλμς. Δηγεῖται ὅτι ἡ δύναμις τῆς παρατηρήσεως του καὶ τῆς ἀναλύσεως ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐμάντευε ἀπὸ ποῖαν συνοικίαν ἤρχετο ὁ πελάτης του μόνον ἀπὸ τὴν λάσπην τῶν ὑποδημάτων του. Ἠρόσκετο νὰ ἐκπλήσῃ τοὺς ἀσθενεῖς του λέγων εἰς αὐτοὺς τὸ ἐπάγγελμά των ἢ περιστατικὰ τῆς περασμένης ζωῆς των, τὰ ὁποῖα ἐμάντευσεν ἀπὸ ἐν οἰονδήποτε ἐξωτερικῶν σημάδι.

Ο δούξ καὶ ἡ δούκισσα τοῦ Κόνωντ ἠνοῖξαν ἐκθεσίαν παλαιῶν καλλιτεχνῶν εἰς Graddon Galleries προσητὸν νὰ δωρήσων τὰ ἀριστουργήματα αὐτὰ εἰς τὰ

μουσεια του Λονδίνου, του Έδιμβούργου και του Δουβλίνου. Οι πίνακες ούτοι δὲν εἶχον ποτὲ ἐκτεθῆ δημοσίως. Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκονται θρησκευτικὰ ἔργα τοῦ IB' αἰῶνος, τῆς φλωρεντινῆς σχολῆς, πορτραῖτα τοῦ Gains borough καὶ τοῦ Reynolds· προσέτι εἰκόνες τοῦ Τιτιανού, Ρέμπραντ, Ροϋμπεν, Σαγρ, Φράντζ Χάλς καὶ Χολμπαίν, ἐντελῶς ἀγνωστοί.

Η χρῆσις τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου ἐπεκτείνεται διαρκῶς. Ἡ μόλις χθεσινὴ ἐφεύρεσις ἐγένειεν ἤδη παράγωγον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀπὸ δύο ἐτῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν σταθμῶν ἐπὶ τῆς ἡρᾶς ἀνήλθεν ἀπὸ 92 εἰς 219 καὶ ὁ τῶν πλοίων τῶν ἐφοδιασμένων μετὰ τὴν εἰδικὴν πρὸς τοῦτο συσκευὴν ἀνήλθεν ἀπὸ 416 εἰς 988.

ΟΙ παγῶνες τῆς Ἑσβητίας, κυρίως δὲ οἱ τῆς Βερναίας Ὀμπερλαντ, τοῦ Valais, καθὼς καὶ αἱ Ἄλπεις τῆς Σαβοΐας, ὑπέστησαν βαθεῖας ἀλλοιώσεις ἐξ αἰτίας τοῦ υπερβολικοῦ καύσωνος τοῦ περασμένου θέρους. Ὅλοι σχεδὸν οἱ μικροὶ παγῶνες ἐξηφανίσθησαν καὶ οἱ μεγάλοι κατῆλθον εἰς πολλὰ μέρη. Ἡ κορυφὴ τοῦ Λευκοῦ Ὄρους κατῆλθε μερικὰ μέτρα. Τὸ Μάιττερχορν ὑπέστη παρομοίαν βλάβαν. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπὸ αἰῶνων δὲν ἐσημειώθη εἰς τὴν Ἄλπειον ἱστορίαν. Ἡ τῆξις τοῦ πάγου ἐπέφερε μεγάλας ρογμᾶς, τὰ δὲ σήματα ἐδημοῦργησαν πολλὰς ἀβύσσους ἐπικινδύνους διὰ τοὺς ἀλπειβάτας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,"

A' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Δεκεμβρίου 1911.
Θέμα: Τοπίον φθινοπωρινόν.

B' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Ἰανουαρίου 1912.
Θέμα: Σκηνὴ ἀπὸ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων ἢ τῆς Πρωτοχρονιάς.

Γ' Διαγωνισμός. Προθεσμία 28 Φεβρουαρίου 1912.
Θέμα: Τοπίον χειμωνιάτικο.

Δ' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Μαρτίου 1912.
Θέμα: Πορτραῖτο.

Τὴν προκήρυξιν τοῦ Διαγωνισμοῦ βλέπε εἰς τὸ τεύχος τῆς 15 Οκτωβρίου 1911.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων ἀπλῶς ἀγγέλλεται ἢ ἐκδοσεῖς.

Εἰς ἔν ἀπὸ τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ «Νέου Ἐλευθέρου Τύπου» τῆς Βιέννης ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος ἐδημοσίευσεν ἐνυπογράφως μακρὰν μελέτην περὶ ἀθλητισμοῦ.

Κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου θὰ γίνῃ εἰς τὸν Σύλλογον «Παρνασσόν» ἡ δευτέρα καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσίς τὴν ὁποίαν διοργανῶναι ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν. Ἡ εἰσοδος θὰ εἶναι ἐλευθερά· θὰ πωλοῦνται δὲ λαχροὶ πρὸς μίαν δραχμὴν ἕκαστος διὰ λαχέων ἐκ τῶν ἔργων τῆς ἐκθέσεως. Ἡ ἐκθεσίς θ' ἀρχίσῃ μετὰ καλλιτεχνικὴν διάλεξιν.

Εἰς τὸ τελευταῖον τεύχος τῆς «Graecia» δημοσιεύονται μεταφράσεις τῆς «Ξανθούλας» τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ

«Γάρου» τοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ, «τῶν Γάμων τῆς Λεμονιάς» τοῦ κ. Βλαχογιάννη, τῆς «Βουβῆς» τοῦ κ. Ἐφταλιώτη.

Υστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἀρχίζει παραστάσεις εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ὁ θίασος Κυβέλης. Θὰ παίξουσι ὁ «Νικηφόρος Φωκᾶς» τοῦ κ. Προβελέγγιου, τὸ «Κόκκινον Πουκάμισο» τοῦ κ. Μελά, ὁ «Οἰδίπους Τύραννος», ὁ «Φάουστ», ἔργα τοῦ Ἰψεν, καὶ ἄλλα ξένα.

Εἰς μίαν σύσκεψιν τῆς πρυγκηθείσης Σοφίας μετὰ τὸν ὑπουργὸν τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας κ. Μπενάκη καὶ τὸν Δήμαρχον Ἀθηναίων κ. Μερακούρη, ἀπεφασίσθη ἡ ἀναδάσωση διαφόρων λόφων τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐξακολουθοῦν νὰ φθάνουν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αἱ δηλώσεις διαφόρων ξένων Πανεπιστημίων καὶ Σχολῶν, διὰ τὸ προσεχὲς συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν.

Θὰ ἀσκηθοῦν εἰδικῶς εἰς τὴν ἀεροπλοΐαν ἕνας ἀξιωματικὸς ἀπὸ κάθε ὄπλον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βαρκελώνης κ. Luis Segalà y Estalella μετέφρασε — καθὼς γράφουν οἱ εἰδικοί — πολλὰ ἐπιτυχημένα τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν Ἰσπανικὴν.

Ὡς ἔργον μεγάλης ἀξίας κρίνεται τὸ τελευταῖον ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ Γάλλου κ. Jean Ebersolt «Le grand Palais de Constantinople et le litre des ceremonies» ὅπου περιγράφεται λεπτομερῶς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον τῶν Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων.

Εἰς τὴν πόλιν Aix-en-Provence, ὅπου ὁ Ζολᾶ εἶχε ἀρχίσει τὰς σπουδὰς του, ἐστήθη ἀνδριὰς τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου. Εἶναι ἔργον τῶν γλυπτῶν Φιλ. Σολαρι καὶ Μ. Μπαίγ.

Ἀπὸ τῶρα ὀρίσθη ἡ 1 Ἰουλίου 1915 διὰ τὰ ἐπίσημα ἑγκαίνια τῆς λειτουργίας τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμαῖ. Αἱ ἐργασίαι ὁμοῦ θὰ ἔχουν τελειώσει τὸν Ἰούλιον τοῦ 1913.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐφηροδόθη νόμος πρὸς προστασίαν τῶν παιδιῶν. Οἱ γονεῖς πρὸ θ' ἀφίουν μόνον τὰ παιδιά τῶν νὰ παῖζον εἰς δωμάτιον ὅπου θὰ ὑπάρχει φωτιὰ θὰ πληρώνουν πρόστιμον 375 φρ. Βαρὺ ἐπίσης πρόστιμον θὰ πληρώνουν καὶ ὅσοι θὰ στέλλουν τὰ παιδιά τῶν νὰ διακοινοῦν. Τὸ κῆπνισμα ἀπαγορεύεται εἰς παιδιά κάτω τῶν 10 ἐτῶν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐργάσθη μετὰ τὴν πεποιθήσιν θεῖα θὰ τὸ διαβάσων κάποτε σὺν παραμῦθι, ὑπὸ Α. Δημουζοῦ. Ἀθήναι, τυπογρ. «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Ἡ ἀποστολὴ τῆς ἑλληνίδος γυναικός, διάλεξις Γ. Νικολάου, ἱατροῦ. Ἀλεξάνδρεια, τυπ. «Ταχυδρομόν».

Διασαφήσεις εἰς τὴν ἑνὸς τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Χατζηδάκη κείμενον περὶ τοῦ νόμου τῆς ἐξασθενώσεως. — Προσῖμονν τριανταετοῦς ἱστορίας κατὰ Θεουκιδίδην ὑπὸ Ἀθανασίου Γ. Μπούτουρα δ. φ. Ἀθήναι, τυπογρ. Α. Ραφτάνη, δρ. 030.

Ἐμμ. Ροῖδης, βιογραφικὸν σημείωμα, ὑπὸ Α. Μ. Ἀνδρεάδη. Ἀθήναι, τυπ. Ν. Χιώτη.